

INTEGRÁCIA

Interdisciplinárny odborný časopis o inováciách riešení nepriaznivých sociálnych situácií občanov | Číslo 3 / 2006 | Cena 50,- Sk

Monitorovacia škála pre hodnotenie kvality...

Chránené bývanie...

Interaktívna a tvorivá muzikoterapia

Koncepcia prístupu ku zdravotne postihnutým ľuďom v UK

K Dohovoru o právach osôb so špeciálnymi potrebami

Pán Prof. MUDr. Karol Matulay

- 3 Úvodník / Kristína Lončeková
- 4 Príhovor / Soňa Holúbková
- 6 Monitorovacia škála pre hodnotenie kvality sociálnych služieb a jej inovácia / Slavomír Krupa
- 9 Proces štandardizácie terénnej sociálnej práce / Miroslava Hašková
- 11 Chránené bývanie v Žiline / Soňa Holúbková
- 13 Chránené bývanie ako cesta k životu v komunite / Silvia Kubanková
- 16 Aká bola naša cesta ku chránenej dielni / Stefi Nováková
- 19 Mediácia – alternatívny spôsob riešenia konfliktov / Marek Horňanský
- 21 Integrácia v práci s utečencami / Peter Paluga
- 22 Interaktívna a tvorivá muzikoterapia (Stretnutie človeka s človekom pri hudbe) / Tono Gúth
- 24 Svojpomocný program „Overaters anonymous“ / Lenka Jíleková
- 25 Základný význam komunity – vzájomné posilňovanie rodín v každodennom živote / Mária Štubňová
- 28 Svadba – profil osobnosti
- 29 Koncepcia prístupu ku zdravotne postihnutým ľuďom v Spojenom Kráľovstve: *Zákon o zákaze diskriminácie postihnutých osôb z roku 1995 v znení novely z roku 2005* / Mária Šmidová
- 32 K Dohovoru o právach osôb so špeciálnymi potrebami: východiská I. časť / Mária Šmidová
- 34 Pán Prof. MUDr. Karol Matulay / Slavomír Krupa
- 38 Spomienky na cudziu krajinu / Ivana Tóthová
- 40 EQUAL - Vzdelávanie v rámci projektu Equal v Domove sociálnych služieb Slatinka, Lučenec / Denisa Nincová
- 41 Z iného pohľadu / Slavomír Krupa
- 42 Ponuka aktivít Ligy za duševné zdravie / Katarína Čermáková
- 45 Ponuka vzdelávacích programov Rady pre poradenstvo v sociálnej práci
- 46 Ponuka tréningu „Budovanie tímu“
- 47 Upútavka na súťaž o najlepšie opatrenie v prospech klienta
- 48 Knihy do pozornosti

INTEGRÁCIA

Interdisciplinárny odborný časopis o inováciách
riešení nepriaznivých sociálnych situácií obča-

VYDALA A SPRACOVALA:

Rada pre poradenstvo v sociálnej práci,
Františkánska 2, 811 01 Bratislava.
Tel./Fax: 02/54418243;
e-mail: radaba@rpsp.sk

REDAKČNÁ RADA:

Šéfredaktor:
Kristína Lončeková

Redaktorky:
Slávka Moravská a Hana Šetinová

Členovia:
Ing. Juraj Barát,
ThLic. Jozef Brenkus PhD.,
PhDr. Júlia Čechová,
Ing. Ján Dečo,
PhDr. Soňa Holúbková,
Doc. PhDr. Marta Horňáková PhD.,
PhDr. Alžbeta Gregorová,
PhDr. Slavomír Krupa PhD.,
Doc. PhDr. Vladimír Labáth PhD.,
PhDr. Eva Mydlíková PhD.,
Mgr. Janka Nagayová,
PhDr. Judita Varcholová,
PhDr. Lenka Vavrincíková,
Mgr. Jozef Vektor,
PhDr. Štefan Tvarožek,
PhDr. Helena Woleková PhD.,
PhDr. Viera Záhorcová
Svend Haavik (Nórsko)
Bashkimi Seiti (Albánsko)

ANGLICKÉ RESUME:

Mgr. Marcela Zacharová, Mgr. Katarína Zjajková

JAZYKOVÁ KOREKTÚRA:

Mgr. Lucia Kontšeková
Mgr. Andrea Szabová

GRAFICKÁ ÚPRAVA:

Juraj Mrocek

TLAČ:

PPA, Hudecova 1, Bratislava

OBJEDNÁVKY ZASIELAJTE NA ADRESU:

Rada pre poradenstvo
v sociálnej práci, Františkánska č. 2,
811 01 Bratislava.
Registrované MK SR. č. 2324/2000.
Cena výtlačku 50,- Sk.
Podávanie novinových zásielok povolené RP
Bratislava, č.j. 185/2001 zo dňa 18. 12. 2001.

TITULKA:

Tono Gúth

Časopis Integrácia vyšiel
za finančnej podpory Ministerstva práce,
sociálnych vecí a rodiny
Slovenskej republiky.

ISBN 1336-2011

Milí priatelia,

keď sa obzriem späť do čias pred revolúciou, mohla by som skonštatovať: „Dobre sa nám žilo...“. Všetko za nás niekto naplánoval, zákony sa roky roky nemenili, žili sme v stereotypy každodenného života. Viem preto veľmi dobre pochopiť ľudí, ktorí sa po revolúcii cítili stratení, chýbalo im vedenie a nebola pre nich prijateľná myšlienka, že by mali začať samostatne uvažovať a rozhodovať o svojom živote. Mnohí z nich prešli náročným procesom vývoja, pokusov a omylov a dostali sa do situácie, keď treba niečo urobiť, ale nevie sa ako. Po zmene režimu sa k nám dostalo neuveriteľne veľa informácií, boli nám ponúknuté hotové produkty bez toho, že by sme mohli sledovať celý proces vývoja. Možno i preto dlhšie hľadáme spôsoby ako tieto produkty použiť alebo sme sa ešte nenaucili ako ich potenciál v plnej miere využívať.

Nové trendy v sociálnej práci vnímame väčšinou rovnako ako ktorékoľvek iné novinky. Náš vek nás v tom väčšinou nijako neovplyvňuje, veľa starších ľudí má ochotu prijímať nové veci, naopak mnoho mladších sa nevie prispôbiť. Hlavne v sociálnych zariadeniach, ktoré často navštevujem, si všimam celú škálu stereotypov, ktoré sa budú zrejme meniť veľmi pomaly. Vypestovať v sebe tvorivú a otvorenú osobnosť je náročný a zdĺhavý proces. Niekedy pristupujeme i k vlastnému životu flegmaticky. Život je zmena a novým trendom sa zrejme neubránime, či sa nám páčia alebo nie. Skôr či neskôr budeme musieť nastúpiť na rozbehnutý vlak

európskych trendov. Otázkou je, či budeme pripravení prijímať tieto zmeny pozitívne, alebo vynaložíme všetku našu energiu negatívne a nové prístupy budeme potierať. Tragédiou celého tohto procesu je, že v ňom nejde o nás samých, ale o ľudí, ktorí sú na sociálne služby odkázaní a sami potom nemôžu prežívať svoj život plnohodnotnejšie.

Mali by sme sa zamyslieť nad celkovou situáciou v sociálnej oblasti a využiť všetok svoj potenciál na pozitívne zmeny v živote každého jednotlivca. Celá naša spoločnosť je iba taká silná ako jej najslabší člen. Naším cieľom by malo byť zlepšenie života každého človeka, zlepšenie života nás všetkých.

Prajem Vám príjemné chvíle pri čítaní tohto čísla Integrácie, ktoré sme venovali novým formám sociálnej práce.

KRISTÍNA LONČEKOVÁ

AKO MAJÚ SLUŽIŤ SOCIÁLNE SLUŽBY

4

Príhovor

Počas svojho života som sa mnohokrát stretla s rodičmi zdravotne postihnutých detí. Dodnes si pamätám mnohé rozhovory a jasne vnímam, ako sa chceli podeliť o svoje skúsenosti s dobrým aj zlým. Som im vďačná za ich úprimnosť, otvorenosť, za ich oddanosť aj nespokojnosť. Práve vďaka stretnutiam s nimi a s ich deťmi som získala obraz o potrebnosti kvalitných sociálnych služieb, ktoré môžu výrazne zlepšiť život zdravotne postihnutých ľudí, starších občanov a nás všetkých okolo nich. Vedela som, že ich osud nemôžem zobrať na svoje plecia, vedela som však, že ich môžem na ich ceste podporiť.

Uvedomila som si veľký význam sociálneho poradenstva pre občanov v sociálnej núdzi, orientovaného na identifikáciu ich potrieb, na poskytovanie informácií o zdrojoch podpory v komunite. Poznala som dôležitosť poskytovať informácie o možnostiach zapájania sa do aktivít v oblasti vzdelávania, pracovného uplatnenia, trávenia voľného času a postupného prechodu do samostatného bývania. Pre občanov, ktorí majú záujem o iné formy sociálnych služieb sú dôležité informácie o zariadeniach sociálnych služieb.

Do budúcnosti vnímam veľmi dôležitý práve rozvoj v tomto smere, aby čo najviac občanov so zdravotným postihnutím mohlo využívať bežné zdroje vo svojom okolí a mali prístup k sociálnym službám šitým na mieru, ktoré sú pre nich nevyhnutné. Preto je také potrebné vzdelávať dobrých sociálnych pracovníkov na úrovni miest a obcí.

Čoraz väčšou skupinou obyvateľov sú seniori a ich rodinní príslušníci, ktorí sa zaujímajú hlavne o sociálne služby, ktoré pôsobia v lokalite. V tejto oblasti je dôležitý rozvoj spolupráce s obcami, ktoré postupne sociálne služby pre starších občanov preberajú do svojej kompetencie a majú široké pole pôsobnosti, ak sa na túto oblasť odhodlajú.

Nemali by chýbať ani intervenčné sociálne aktivity, ktoré by pôsobili hlavne preventívne a intervenčne v prípade potreby čo najkratší možný čas, aby sa občania vracali späť do komunity.

Aké by teda mali byť nové prístupy v sociálnych službách? Mali by byť čo najbližšie pri občanovi, ktorý by mal byť súčasťou ich tvorby a mali by sledovať v časovom slede efektivitu pre občana aj komunitu. Pritom by nemali chýbať kontaktní pracovníci pre jednotlivých občanov, aby sprostredkovali:

- diagnostikovanie sociálnych potrieb jednotlivca aj rodiny,

- identifikovanie možných zdrojov podpory v mieste bydliska pre každého individuálne,
- podporu pri samostatnom rozhodovaní sa na základe potrieb, predstáv a možností občanov,
- sprevádzanie občanov v priebehu závažných rozhodnutí smerujúcich k zvyšovaniu kvality života,
- podporu pri vytváraní podmienok pre vznik takých foriem sociálnych služieb, ktoré riešia individuálnu situáciu občana a vedú k jeho začleneniu do komunity,
- informácie pre lepšiu orientáciu v sociálnej oblasti s prepojením na ďalšie systémy - vzdelávanie, práca, voľný čas, bývanie, sociálne vzťahy, komunikácia s úradmi i spoluobčanmi a podobne.

Keby ste chceli so mnou snívať, uvidíme všetky deti s postihnutím i bez postihnutia vo svojich či náhradných rodinách, ktoré dostanú takú laickú aj profesionálnu podporu, aby sa mohli zmobilizovať a zvládli výchovu každého výnimočného dieťaťa. Odbreňovacie služby, aby si rodina mohla odpočinúť, keď je unavená.

Ďalej by sme videli školy pripravené na vzdelávanie každého dieťaťa, ktoré v sebe skrýva netušené talenty a ktoré sa môže rozvíjať pre radosť všetkých. A naozaj aktívne nástroje úradov práce pri prechode zo školy do práce a podnikateľov či personálnych manažérov, ktorí vedia vytvoriť vhodné pracovné miesta aj pre zdravotne postihnutých pracovníkov.

Niekoľko bytov na podporované či samostatné bývanie s primeranou podporou by bolo v každom meste. Veľa terénnych služieb šitých na mieru podľa individuálnych potrieb občanov.

Zároveň vidíme aj aktívnych ľudí s postihnutím, ktorí podľa svojich možností prispievajú k rozvoju komunity, motivujú všetkých k zápasu o svoje zmysluplné miesto a prezentujú veľké dary vyrovnáť sa so svojou výnimočnosťou.

A ešte otvorenú komunitu, ktorá si váži každého svojho člena, sociálnych pracovníkov, ktorí sú tvoriví a profesionálni, úrady, ktoré podporujú optimálne riešenia.

Možno naozaj len sen, ale musím sa priznať, že každé ráno sa mi zdá, že skutočnosť sa mu približuje a viac ľudí vníma situáciu podobne. Tak nech sa skoro stretnú.

**Terénna pracovníčka Rady,
dnes vizionársky ladená Soňa Holúbková**

Soňa Holúbková prvá zľava

Editorial:**HOW SHOULD THE SOCIAL SERVICES SERVE?**

I have often met during my life with parents of children with disabilities. To this day I can remember many dialogues and clearly perceive how they wished to share their experiences in good and in bad. I am very grateful for their honesty, openness and their dedication but for their dissatisfaction as well. Just through meetings with them and with their children I have gained a picture of necessity of quality social services that can significantly improve life of people with disabilities, elderly people and all of us around them. I knew that I cannot take their lives on my shoulders but I knew that I can support them on their way.

I have realized how important social counseling is for people in social need. Counseling oriented on identification of their needs and on providing information about sources of support in the community. I have got to know importance of providing information about possibilities to contribute to activities in the fields of education, work exercise, spending free time and step-by-step transformation to independent living. For citizens, who are interested to different social services are information about social service institutions important.

To the future I see as very important just development in this direction that utmost citizens with disabilities would be able use common resources in their environment and had access to suitable social services that are inevitable for them. Therefore it is so important to educate professional social workers at municipality level.

Increasing group of citizens are seniors and their family members, who are interested mainly to social services that operate in their community. In this field is important to develop cooperation with municipalities that continuously take in their competence more and more responsibilities for services for elderly people and have wide range of influence, if they determine to this task.

There should be social intervention activities as well, that should be focused on prevention and intervention in case of need just for certain time to return the citizen into common life in his/her community.

How should be the new approaches in social services than? They should be as close to the citizens as possible. The citizen should be included into creation of the services and in a timeline they should follow effectiveness for the clients and for the community. In the same time, there should be contact persons for the citizens to arrange:

- Diagnosis of social needs of the client and its family.
- Identification of possible resources of support in a place of living individually for each client.
- Support in independent decisions making process, based on needs, wishes and possibilities of the client.
- Guidance of citizens during important decisions tended to increasing of quality of life.
- Support in creation of conditions for new forms of social services that solve individual situation of the citizen and leads into his inclusion in the community.
- Information for better orientation in social field connected to other systems – education, labor, free time, living, social relationships, communication with institutions and citizens etc.

If you agree to dream with me, we would see all children with disability and with no disability in their foster families, which would receive suitable laic and professional support to mobilize and succeed in upbringing each special child. Respite services to let the family have some time for rest, when is tired.

Further we would see schools ready to educate each child, which has hidden talents and which could be developed for joy of all of us. We would see Unemployment Offices with really active tools for young people transiting from school to professional life and entrepreneurs and personal managers that know how to create working places for employees with disabilities.

In each city would be some apartments for supported living or independent living with suitable support. Many field services made to individual needs of the citizens.

In the same time we can see an active people with disabilities who based on their own possibilities contribute to community development, motivate others to fight for meaningful place and present great gifts to cope with their own exceptionality.

More, open community that values each member, social workers, who are creative and professional, offices that support optimal solutions.

Maybe only a dream, but I have to admit that each morning I see that the reality is getting closer to it and more and more people can see the situation similarly to the dream. So I wish they meet as soon as possible.

Field social worker from Social Work Advisory Board, today visionary tuned Soňa Holúbková

Monitorovacia škála pre hodnotenie kvality sociálnych služieb a jej inovácia

Slavomír Krupa

6

Od konca 90-tich rokov až po súčasnosť sme rozvíjali a implementovali procesúlnu metódu hodnotenia kvality sociálnych služieb v prostredí, v ktorom sú poskytované sociálne služby. Čiastočné výsledky sú spracované v publikáciách: Kol. autorov Rady pre poradenstvo v sociálnej práci: Kvalitné sociálne služby I., Košice, 2000 a Kvalitné sociálne služby II., Košice, 2003. V súvislosti s hodnotením kvality sociálnych služieb považujeme metódy hodnotenia **a) procesúlnu metódu hodnotenia kvality**, ktorá je založená na verbálne formulovaných kritériách, štandardoch, indikátoroch a trojstupňovej škále numericky rozdelenej na hodnoty 0, 3, 6 a ich komparácii s reálnym prostredím, kde sú sociálne služby poskytované, **b) metódu sociálneho poradenstva a supervízie**, lebo sociálne poradenstvo a supervízia je nevyhnutnou podmienkou kvalitných sociálnych služieb **c) metódu identifikácie subjektívnej spokojnosti odberateľa služieb**, lebo pre sociálnu prácu je postoj prijímateľa ku poskytovaným službám významným faktorom kvality.

Model hodnotenia kvality, ktorý sme v procesúlny metóde rozpracovali je podobný koncepciám zavedených v niektorých krajinách EÚ, v Spojených štátoch, na Novom Zélande i v Českej republike. Koncepcia vychádza zo základnej premisy, podľa ktorej zmena kvality sociálneho prostredia sociálnych služieb je nevyhnutnou podmienkou zmien kvality života prijímateľa sociálnych služieb. Monitorovacia škála je cielene zameraná na hodnotenie sociálneho prostredia, v ktorom sú sociálne služby poskytované, teda na zariadenia alebo miesta, kde je proces poskytovania sociálnych služieb realizovaný. Vychádzali sme z predpokladu, že **pre zmenu kvality života prijímateľa sociálnych služieb sú dôležité nasledujúce podmienky:**

- predefinovanie etických, odborných (psychologických, zdravotníckych, sociálnych, špeciálno-pedagogických a liečebno-pedagogických podmienok), kultúrnych, ekonomických podmienok do kritérií, štandard a indikátorov;
- vzdelávanie personálu so zameraním na realizáciu projektov a zapojenie personálu – sociálnych pracovníkov do procesu hodnotenia kvality sociálnych služieb;
- objektívne vymedzenie rozdielov medzi kritériami, štandardmi, indikátormi a reálnym stavom pozorovaného prostredia, v ktorom sú sociálne služby pre prijímateľa poskytované;
- spracovanie projektov na realizáciu zmien, ktorých cieľom je dosiahnutie súladu medzi štandardami a sociálnym prostredím, v ktorom sú služby poskytované;

e) uskutočnenie projektu zmien resp. transformácie.

Výstup hodnotenia kvality sociálnych služieb poskytuje (prijímateľovi, prevádzkovateľovi, zriaďovateľovi, verejnej správe, štátu). Poznanie o danom stave úrovne sociálnych služieb je základným predpokladom pre projektovanie a uskutočnenie zmien. Sústavné hodnotenie kvality sociálnych služieb má priamu súvislosť (z časového hľadiska) dlhodobými reformami a transformáciou sociálnych služieb a je nevyhnutnou podmienkou pri realizácii transformačných procesov.

Procesúlnu metódu hodnotenia kvality sociálnych služieb považujeme za adekvátnu k danému stavu úrovne sociálnych služieb, predovšetkým v oblasti tradičných rezidenčných služieb, ktoré v posledných 60-tich rokoch prechádzali len čiastočnými (humanizačnými a normalizačnými) zmenami. Definovaním podmienok kvality sociálnych služieb, ktoré by mali byť v súčasnosti poskytované (a ktoré sú obsiahnuté v monitorovacej škále pre hodnotenie kvality sociálnych služieb) otvára novú víziu a misiu pre rozvoj sociálnych služieb.

Prínos monitorovania kvality sociálnych služieb v Slovenskej republike pre prax

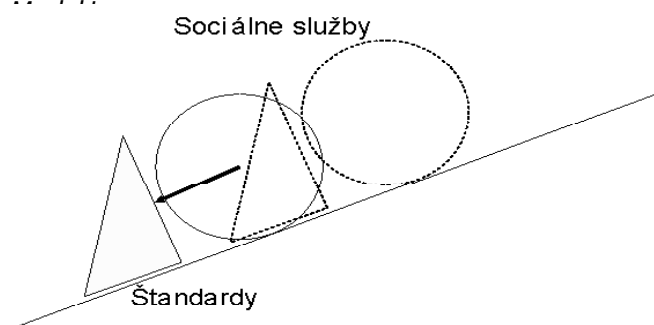
Otváranie témy kvality sociálnych služieb, na ktorej sme sa nie malou mierou podieľali postupne prenikalo do prostredia štátnej, verejnej správy, vzdelávacích programov škôl sociálnej práce. Ohodnotenie alebo kritika stavu sociálnych služieb v Slovenskej republike bude v budúcnosti nevyhnutne podmienená objektívnou argumentáciou, teoreticky zdôvodnenými požiadavkami. Ale ani teoreticky zdôvodnené požiadavky na zmeny úrovne sociálnych služieb sa vždy nestretnú s okamžitým súhlasom. Od formulovania požiadaviek na zvýšenie kvality v sociálnych službách po prijatie a realizáciu spravidla prejde niekoľko rokov. V Slovenskej republike je možné trendy hodnotenia kvality sociálnych služieb vnímať od prvej polovice 90-tých rokov. Až v roku 2006 Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR uviedlo vo filozofii nového zákona o sociálnych službách časť, ktorej súčasťou sú štandardy kvality sociálnych služieb. Je predpoklad, že v tomto smere bude pokračovať príprava nového zákona aj v roku 2007. Vynechanie kvalitatívnej dimenzie sociálnych služieb, teda absencia štandard kvality v sociálnych službách v rámci zákona o sociálnych službách by viedla k stagnácii vývoja sociálnych služieb na Slovensku, čo by následne viedlo k nevyrovnanosti trhu sociálnych služieb v rámci EÚ.

Od konca 90-tých rokov sme uskutočnili niekoľko stoviek hodnotení sociálneho prostredia v mnohých

zariadeniach sociálnych služieb v Slovenskej republike. Podnetom pre realizáciu monitoringu kvality sociálnych služieb boli prevažne požiadavky prevádzkovateľov a to v rámci verejnej správy predovšetkým v Banskobystrickom kraji a v Košickom samosprávnom kraji. Boli to aj pozvania Slovenského helsinského výboru pre Radu pre poradenstvo v sociálnej práci, aby pri monitoringoch dodržiavala ľudské práva v zariadeniach sociálnych služieb. Podnetná bola spolupráca s MPSP v Českej republike, Nadáciou Socia a manažmentom zariadení sociálnych služieb v Slovenskej republike pri overovaní štandard kvality vypracovaných v Českej republike (Socia, nadácia pre podporu sociálnych zmien, Rada pre poradenstvo v sociálnej práci: *Vyhodnotenie overovania, sebahodnotiaci dotazník kvality poskytovaných sociálnych služieb*, 2003, Projekt NPOA a Svetovej banky z Programu malých grantov, Pontis). Skúsenosti, ktoré sme získali boli výbornou príležitosťou pre overenie funkčnosti procesualnej metódy hodnotenia kvality v podmienkach Slovenskej republiky. Overili sme kauzálne prepojenie medzi podmienkami úrovne kvality sociálnych služieb a sociálno-ekonomickou životnou úrovňou domácnosti rodín, občanov. Nevyrovnanosť a kolísavá životná úroveň obyvateľov v rôznych častiach Slovenska determinuje podmienky pre formulovanie a realizáciu štandard kvality v sociálnych službách. Decentralizácia štátnej správy otvorila v tomto smere cestu pre špecifikovanie štandard kvality v sociálnych službách na úrovni krajov v korelácii s mierou životnej úrovne obyvateľstva.

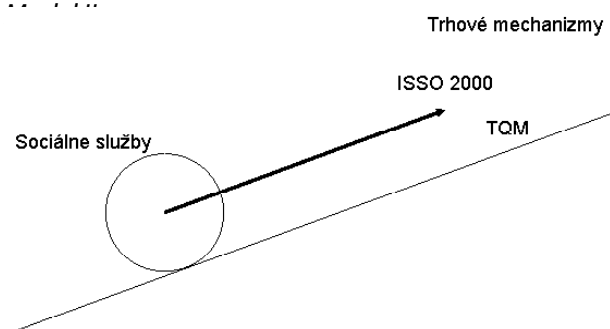
Proces hodnotenia kvality sociálnych služieb nás podnietil, aby sme vypracovali systémy hodnotenia na základe medzinárodne uznávaných metód (Reengineering, ISSO, TQM...) používaných pri skvalitňovaní procesov riadenia (Tabita). V priebehu posledných rokov (od roku 2000 po súčasnosť) sú pripravené štandardy kvality pre poskytovanie sociálneho poradenstva (Asociácia supervízorov a sociálnych poradcov). V roku 2006 – 2007 (PDCS) sa pripravujú v spolupráci s Katedrou sociálnej práce PF UK v Bratislave štandard kvality pre komunitnú sociálnu prácu.

Modely dosahovania kvality sociálnych služieb

Štandardy kvality sociálnych služieb majú dôležitú funkciu až do doby, kým nefungujú princípy trhového mechanizmu. V čase, keď sú sociálne služby (verejné a súkromné) dotované z verejných zdrojov

a sú neziskové, neexistuje iný spôsob zvyšovania kvality sociálnych služieb ako štátom (v zákone) definované a kontrolované štandardy sociálnych služieb. Štandardy v takomto modeli majú funkciu udržať alebo posúvať (predefinovaním náročnosti) úroveň sociálnych služieb stanovením noriem. Zavedenie zvyšovania kvality na trhovými princípmi (TQM, ISSO 2000...) by v prostredí sociálnych služieb, kde nie sú nastavené trhové mechanizmy nevedlo k zvyšovaniu úrovne služieb. Ak by viedlo, tak len v jednotlivých zariadeniach, ale nie v celom systéme služieb.

Pri fungujúcom trhovom systéme sociálnych služieb (sociálne služby sú porovnateľné s podmienkami priemernej životnej úrovne obyvateľov regiónu, štátu), by zvyšovanie kvality sociálnych služieb bolo dosahované na základe záujmu a nevyhnutnosti prevádzkovateľov dosahovať vyššiu úroveň ako konkurencia. Prevádzkovatelia by k dosahovaniu zvyšovania kvality sociálnych služieb zaviedli tie isté metódy ako v ziskovej sfére podnikateľské subjekty.

Model III.

V určitom vývoji sociálnych služieb by mohol fungovať kombinovaný model, v ktorom by etablovanie štandard kvality sociálnych služieb viedlo k diferenciacii zariadení sociálnych služieb podľa dosahovanej úrovne kvality, a tým aj k diferenciacii finančných príspevkov verejnej správy. Až diferenciacia zariadení sociálnych služieb podľa kvality, ich zmena z rozpočtových na príspevkové organizácie a zmena z neziskových na ziskové, by otvorila cestu pre uplatňovanie systému zvyšovania kvality na podobnom systéme ako v podnikateľskej sfére.

Prínos monitoringu kvality sociálnych služieb pre teóriu sociálnej práce a práva

Experimentálne overovanie hodnotenia kvality sociálnych služieb viedlo k nevyhnutnosti teoretického vymedzenia kvality sociálnych služieb, formulovaniu kritérií, štandardov, indikátorov, metód hodnotenia kvality sociálneho prostredia v zariadeniach sociálnych služieb a sociálnych služieb poskytovaných v rezidenčných a ďalších službách v nerezidenčnom prostredí. (Kol. pracovníkov Rady pre poradenstvo v sociálnej práci: *Kvalitné sociálne služby I.*, 2000, Košice, s. 17 *Kvalitné sociálne služby II.* 2003, s. 7). V roku 2001 konštatovalo

Ministerstvo práce a sociálnych vecí v Českej republike, že: „nemá jediný legislatívny nástroj, ktorým by zisťovalo kvalitu sociálnych služieb a vymáhalo jej dodržiavanie a to vrátene sektoru štátom poskytovaných služieb...“ (Ministerstvo práce a sociálnych vecí: *Kvalita v sociálnych službách – sociální služby 2001, s. 3.*)

V roku 2004 - 2005 riešilo Stredisko pre štúdium práce a rodiny výskumnú úlohu „Národné priority rozvoja sociálnych služieb – teoreticko-metodologické východiská a komparácia“, ktorá sa zaoberá teóriou a kritériami kvality (Bednárík, R., - Repková, K., - Krupa, S.: *Národné priority rozvoja sociálnych služieb*, Stredisko pre štúdium práce a rodiny, Bratislava, 2005).

Teória kvality sociálnych služieb ako predmet doteraz nie je vyučovaná na žiadnej z vysokých škôl sociálnej práce v Slovenskej republike.

Očakávané korektúry hodnotenia kvality sociálnych služieb

Pôvodnou základnou motiváciou a cieľom hodnotenia kvality sociálnych služieb bola zmena podmienok prevádzkovania sociálnych služieb v tradičných rezidenčných zariadeniach. Tento cieľ významným spôsobom poznamenal formu a obsah monitorovacích škál pre hodnotenie kvality sociálnych služieb. Formálne sú štandardy zamerané na hodnotenie sociálneho prostredia, v ktorom sú sociálne služby poskytované a obsahovo (ako sú spracované MPSV v Českej republike) na procedurálne, personálne prevádzkové (MPSV v ČR: *Zavádění standardu kvality sociálních služeb do praxe, 2004, s. 6*). Objektom hodnotenia sú alebo je zariadenie, resp. sociálne služby poskytované v zariadení.

Tento prístup (ktorý sme aplikovali v našej monitorovacej škále) a ktorý je zhodný s prístupom hodnotenia kvality sociálnych služieb v zahraničí je jednoznačný v tých oblastiach hodnotenia, ktoré sú viazané na kvantifikovateľné hodnoty s akými sa stretáme napr. pri hodnotení štruktúry a foriem bývania (počet postelí na izbe, alebo počet m² na jedného obyvateľa a pod). Na druhej strane, čím sú indikátory konkrétnejšie, strácajú svoju univerzálnosť (t. j. použiteľnosť v iných sociálnych prostrediach ako sú rezidenčné zariadenia). Platí to aj opačne. Čím sú indikátory menej konkrétne s vysokou náročnosťou objektivizácie, tým sú univerzálnejšie.

V priebehu rokov 2000 – 2006 sme sa mohli vo výskumoch realizovaných Radou pre poradenstvo v sociálnej práci, Nadáciou Socia, presvedčiť o tom, že prevádzkovatelia majú snahu „vylepšovať vlastný obraz organizácie“ hlavne v tých indikátoroch, ktoré vychádzajú z filozofie, etiky, postojov. Vlastné interné hodnotenia prevádzkovateľov sú často práve v týchto oblastiach, indikátoroch rozdielne oproti externému hodnoteniu kvality sociálnych služieb.

Iným nedostatkom monitorovacej škály je (podľa niektorých externých a interných hodnotiteľov)

skutočnosť, že delenie škály na tri úrovne hodnotenia je len základné rámcové, hodnotenie. Podľa týchto skúseností by mala škála obsahovať viac ako 3 stupne hodnotenia, napr. sedem alebo desať, aby sa zvýšila objektivnosť hodnotenia.

Zmena systému hodnotenia

Zo systémového hľadiska je zrejme dôležité, či je predmetom nášho hodnotenia sociálne prostredie alebo prijímateľ služieb. Táto východisková pozícia sa dotýka diskusie o subjekte a objekte sociálnych služieb.

I keď preferujeme prístupy a metódy, ktoré vychádzajú z potrieb prijímateľa služieb, hodnotenie kvality tak, ako sme ho koncipovali v monitorovacej škále pre hodnotenie kvality sociálnych služieb, je cielene orientované na hodnotenie inštitúcie, resp. sociálneho prostredia. Predpokladáme, že práve v tejto oblasti je potrebná korektúra. Ako sa zmení systém, keď budeme namiesto sociálneho prostredia (zariadenia) hodnotiť sociálne podmienky života klienta? Aby sme mohli objektivizovať rozdiel medzi prístupom hodnotenia kvality sociálnych služieb z hľadiska sociálneho prostredia v zariadení a z hľadiska prijímateľa sociálnych služieb ponúkame dva príklady:

Príklad č. 1.

- A) Hodnotenie, ktoré je zamerané na zariadenia sociálnych služieb
- B) Nové hodnotenie v kontexte prijímateľa sociálnych služieb

A)

Indikátor 1. 2. Sloboda prejavu a výberu (Kvalitné sociálne služby II. 2003, s. 90)

Klienti sú účastní na rozhodovaní, resp. spoluprodujú o forme a spôsobe poskytovania služby. (6)

B)

Indikátor 1. 2. Sloboda prejavu a výberu

Prijímateľ služieb je slobodný a rovný v dôstojnosti a právach.

A) Pôvodné hodnotenie v kontexte sociálneho prostredia v zariadení

Indikátor 1. 2.

Klient, môže vyjadriť svoj názor, prípadne výber, ale len v oblastiach stanoveným zariadením alebo PSS. Napríklad v anketách, pri osobných rozhovoroch, slávnostných príležitostiach (3).

B) Nové hodnotenie v kontexte prijímateľa služieb

Sloboda prijímateľa služieb je obmedzovaná a prijímateľ nie rovný v dôstojnosti a právach.

A)

Indikátor 1. 2

Vyjadrenie názoru, prejavenie vôle sa považuje za porušenie pravidiel zariadenia alebo PSS (0).

B)

Názor a prejavenie vôle prijímateľa je nutné brániť verejným spôsobom (právna ochrana, verejná ochrana práv a pod).

Príklad č. 2.

Kritérium 6. Finančné náklady

A)

Klienti sú informovaní o finančných výdavkoch a efektívite hospodárenia organizácie alebo služby. (6)

Klienti sa podieľajú na rozhodovaní o veľkých (mimoriadnych) finančných výdavkoch zariadenia. (6)

Klienti dostávajú výročnú správu hospodárenia za uplynulé obdobie. (6)

B)

Prijímateľ služieb rozhoduje, nakladá a hospodári so svojimi finančnými prostriedkami podľa svojich potrieb. (6)

A)

Klienti sú iba čiastočne informovaní o vynakladaných prostriedkoch v zariadení. (3)

B)

Stav účtov, príjmov a výdavkov je vedený transparentne a prijímateľ služieb súhlasí s výdajom finančných prostriedkov z jeho účtu.

Manuál pre hodnotenie kvality sociálnych služieb, ktorý je zameraný na subjekt (prijímateľa sociálnych služieb) nevyžaduje podrobne rozpracovanú škálu, nakoľko ľudské práva vo vzťahu k subjektu sú buď dodržiavané alebo porušované.

Možná inovácia škály pre hodnotenie kvality sociálnych služieb vychádza z iného konceptu hodnotenia, ktorého cieľom je hodnotenie kvality života prijímateľa služieb a nie kvalita prostredia, v ktorom sa prijímateľ nachádza.

Slavomír Krupa, pracovník Rady pre poradenstvo v sociálnej práci, prednáša na viacerých vysokých školách

Monitoring Scale for Quality of Social Services Evaluation and its Innovation.

Since the end of 90ties we have developed and implemented methods of quality of social services evaluation:

- Process method based on verbally formulated criteria and their comparison with real environment ,
- Method of social counseling and supervision – inevitable conditions of quality social services,
- Method of identification subjective satisfaction of social services clients – an important factor of quality for social work is client's attitude to provided social services.

To change a quality of life of the client is important to:

- Re-define ethic and professional conditions in the standards.
- Objectively defined differences between standards and real situation in the environment.
- Education of the staff focused on project implementation.
- Project elaboration for the changes implementation and for reaching a harmony between the standards and social environment.
- Implementation of the project, changes – transformation.

So far was the subject of evaluation the social environment. It is very important to focus the evaluation on a client of the social service, who is a subject, not an object of the services, focus on human rights, which are either fulfilled or broken.

Proces štandardizácie terénnej sociálnej práce vo vylúčených komunitách

Miroslava Hašková, PDCS

Program podpory rozvoja komunitnej sociálnej práce v obciach bol pred piatimi rokmi pilotným projektom Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity a mimovládnej organizácie ETP na Slovensku. Výsledky presvedčili a v roku 2004 sa stal národným programom s vyše 600 sociálnymi pracovníkmi a ich asistentami, ktorý administruje Fond sociálneho rozvoja (FSR). Dnes má ambíciu udržať a zvýšiť kvalitu výkonu sociálnej práce v obciach s vylúčenými komunitami.

Cieľom programu podpory rozvoja komunitnej sociálnej práce v obciach je podpora skupín a jednotlivcov dlhodobo vystavených sociálnemu vylúčeniu. Podľa materiálov FSR, realizácia programu je nastavená tak, aby odstraňovala príčiny sociálnej deprivácie prostredníctvom permanentnej práce komunitného sociálneho pracovníka a asistenta komunitného sociálneho pracovníka v konkrétnej komunite. Cieľovou

skupinou sú občania postihnutí alebo ohrození sociálnym vylúčením, občania žijúci v uzavretých sociálne izolovaných komunitách s relatívne vysokou mierou sociálnej odkázanosti a sociálne patologických javov zapríčinených najmä dlhodobou nezamestnanosťou.

V súčasnosti sa program uskutočňuje prostredníctvom 184 obcí a 4 mimovládnych organizácií. Aby bolo možné zabezpečiť kvalitu terénnej sociálnej práce na toľkých pracoviskách s takým množstvom pracovníkov, je vypracovanie štandardov kvality práce nevyhnutnosťou. Tým skôr, ak by v budúcnosti mali byť obecní/mestskí terénni sociálni pracovníci zaradení do existujúceho systému sociálnej pomoci.

Prvým krokom pre zabezpečenie kvality výkonu sociálnej práce v obciach s vylúčenými komunitami má byť odborné vzdelávanie a supervízia pracovníkov programu. Akreditovaný vzdelávací program Terénna sociálna

práca a supervíziu pre program FSR v súčasnosti realizuje PDCS, o. z., Partners for Democratic Change Slovakia.

Ďalší krok je vypracovanie návrhu štandardov terénnej sociálnej práce vo vylúčených komunitách. Ide o participatívny proces, do prípravy ktorého sú zainteresované rôzne záujmové skupiny pôsobiace v oblasti rozvoja terénnej sociálnej práce na Slovensku. V júni minulého roku sa sformovala pracovná skupina pre prípravu štandardov, ktorej členmi sú zástupcovia FSR, Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny, Nadácie SOCIA, Asociácie terénnych sociálnych pracovníkov, Nadácie Milana Šimečku, o. z. Občan a demokracia, Katedry sociálnej práce na Pedagogickej Fakulte Univerzity Komenského, Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej Univerzity, Ústavu romologických štúdií Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva UKF, Združenia miest a obcí Slovenska a o. z. PDCS, ktoré je tiež zodpovedné na proces prípravy návrhu.

Pracovná skupina sa schádza na stretnutiach približne každé dva mesiace a v procese facilitovanej diskusie postupne pripravuje podklady k štandardom.

V prvej fáze bolo potrebné ujasniť si podobu a účel štandardov. Výsledkom diskusie je zadanie minimálnych štandardov kvality terénnej sociálnej práce v obciach s vylúčenými komunitami pre vnútorné potreby. Programu podpory rozvoja komunitnej sociálnej práce, ktoré v budúcnosti v prípade potreby môžu byť prepracované do podoby vyhlášky alebo iných regulatívnych dokumentov.

Podstatným v zadaní je najmä posun od komunitnej sociálnej práce k terénnej. Názov komunitný sociálny pracovník vznikol ako kompromis pre program a jedným z dôvodov tohto názvu bolo, že veľké množstvo pracovníkov programu nespĺňalo oficiálne kvalifikačné predpoklady na terénneho sociálneho pracovníka. Reálna práca v rámci programu v obciach je sociálnou prácou s jednotlivcom a rodinou prevažne v teréne, preto sa v pomenovaní zdôrazňuje terénna sociálna práca. Ďalším dôležitým prvkom štandardov je zachytenie špecifik práce s komunitami s viacnásobným sociálnym vylúčením. (Z obcí a miest podporených v rámci programu FSR, je dnes 98% obcí/miest s vylúčenou rómskou komunitou. Skôr výnimkou sú obce, kde vylúčenú komunitu tvoria seniori či ľudia bez domova.)

V ďalšej fáze zadefinovala skupina oblasti štandardizácie a príslušných expertov, ktorí vypracujú prvý návrh jednotlivých častí štandardov.

Návrh štandardov by mal obsahovať týchto päť častí:

- 1) **Štandardy procesu terénnej sociálnej práce vo vylúčených komunitách.** Prvý návrh by mohol obsahovať vyjasnenie cieľov sociálnej práce v obci, spôsob jej vykonávania, spôsob práce s klientom, evidenciu klientov, rozsah a obsah práce a normatívy na určenie počtu pracovníkov v obci.
 - 2) Prvý návrh **personálnych štandardov** rieši pracovné kategórie a pracovné náplne a zodpovednosti pracovníkov, kritériá pre výber pracovníkov, vzdelávanie a podporu pracovníkov, monitoring a hodnotenie práce.
 - 3) **Prevádzkové štandardy** by mali zabezpečovať vytvorenie zázemia na kvalitný výkon práce. Prvý návrh sa zaoberá priestorovým vybavením, pracovným časom, zabezpečením komunikačných a dopravných prostriedkov, informačných zdrojov a zabezpečením informovanosti o službách terénnej sociálnej práce v obci.
 - 4) **Etické štandardy** sú v prvom návrhu definované ako štandardy profesnej etiky terénneho sociálneho pracovníka založené na hodnotách, ku ktorým sú priradené etické princípy profesného správania pracovníkov. Návrh zatiaľ pomenúva päť východiskových hodnôt: dôstojnosť jednotlivca a jeho ľudskú hodnotu, sociálnu spravodlivosť, integritu, neškodenie (neublížovanie) a kompetentnosť.
 - 5) **Slovník pojmov** by mal byť prílohou ku štandardom. Návrh by mal definovať kľúčové pojmy, ktoré je potrebné vysvetliť pre jednotné chápanie štandardov. Pojmy majú byť priamo vzťahnuté na sociálnu prácu vo vylúčených komunitách.
- V súčasnosti existuje predbežný návrh textov jednotlivých častí, ktorý je v procese pripomienkovania vo vnútri pracovnej skupiny a potrebuje hlbšie prepojenie jednotlivých častí.
- Príprava návrhu štandardov bude od februára do júna 2007 pokračovať procesom oponovania a verejného pripomienkovania, do ktorého budú postupne pozývaní zástupcovia rôznych zainteresovaných skupín. Najmä zástupcovia samotných sociálnych pracovníkov, samosprávnych inštitúcií, štátnej správy, zainteresované mimovládne organizácie a katedry sociálnej práce na Slovensku.
- Celý proces vyústi do konferencie v októbri 2007, kde sa za účasti zainteresovaných z celého Slovenska ešte raz prediskutuje a schváli návrh štandardov, ktorý bude následne publikovaný.

Process of standardization of field social work in excluded communities

Supporting development of community social work project was five years ago a pilot project of the Office of Representative of Government of SR for Roma communities and a non-governmental organization ETP Slovakia. The goal of the project is to support groups and individuals who are socially excluded in the long term. The project is implemented in a way to eliminate causations of social deprivation through permanent activity of a community social worker and his assistant. Target group are socially excluded citizens or citizens who are being at risk of social exclusion, citizens who live in closed socially isolated communities with relatively high range of social dependence and social pathological phenomenon caused especially by long time unemployment.

First step in providing high quality social work in the areas with excluded communities is professional education and supervision for program staff. Accredited education program Field social work and supervision for FSR program is presently implemented by PDCS, c.a., Partners for Democratic Change Slovakia. Next step is creation of a proposal of quality standards of field social work in excluded communities. In the next phase the working group defined areas of standardization and related experts, who will develop first proposal of particular areas of the standards.

Chránené bývanie v Žiline

Soňa Holúbková

Prvé myšlienky o chránenom bývaní sa objavili v Žiline už okolo roku 1995. Myšlienky aj ľudia dozrievali a v roku 2001 sa malá skupinka vydala do Dánska na skusy, aby zistila, čo chránené bývanie v praxi znamená. Raz sme navštívili aj Prahu, kde tiež existovala podobná služba. Najväčší záujem o túto formu služby mali mladí ľudia s mentálnym postihnutím, ktorí motivovali svojich rodičov, aby sa išli presvedčiť. Od myšlienky k realizácii je však niekedy dlhá cesta.

Dlhá cesta je aj názov klubu, kde sa už roky stretávajú mladí ľudia s postihnutím a bez postihnutia a vymieňajú si názory na rôzne oblasti života. Neraz sa na klube hovorilo aj o bývaní, samostatnosti, povinnostiach, zodpovednosti. V skutočnosti však bolo ťažko si predstaviť, že by sa to podarilo.

Nadácia Krajina harmónie v Žiline sa nakoniec rozhodla, že tieto myšlienky podporí a v roku 2002 požiadala o finančnú podporu MPSVaR v SR a Spojené holandské nadácie. Projekt bol podporený a začala sa etapa hľadanie vhodného objektu, rekonštrukcia, príprava budúcich obyvateľov, rodičov i verejnosti. Nebolo to jednoduché, ale cieľ bol jasný – umožniť mladým ľuďom s postihnutím samostatné bývanie, aby sa podľa svojich predstáv s podporou sociálnych pracovníkov mohli naučiť žiť v spoločnosti.

V januári 2003 sa slávnostne otvoril dom, ktorý ešte nebol celkom dokončený, ale kde sa dalo bývať a od 1. februára 2003 sa do dvoch bytov nastahovalo 5 nových obyvateľov. Sami spolupracovali na zariaďovaní spoločných priestorov, na upratovaní i ďalších menších prácach a sami si zariaďovali svoje izby. Začali sa učiť nové veci, ktoré ešte sami nikdy nevyskúšali a overovali si to, čo už zvládali predtým. Dodnes majú podporu dvoch asistentov, ktorí pracujú v Agentúre podporných služieb n. o., ktorá zariadenie chráneného bývania prevádzkuje. Agentúru založila Nadácia Krajina harmónie spolu s mestom Žilina koncom roka 2002.

Najdôležitejšie pre spoločný život obyvateľov v bytoch bolo vytvoriť také pravidlá, ktorým by každý rozumel, stotožnil sa s nimi a dodržiaval ich. Prešli sme ich so všetkými obyvateľmi i rodičmi niekoľkokrát a dodnes sa podľa nich obyvatelia riadia. Niekedy navrhnu doplnok a ten sa pridá k pôvodným pravidlám.

Najťažšie bolo naučiť sa samostatne rozhodovať, zvládať vlastné financie, organizovať si svoj čas. Asistenti trávili v bytoch viac času než dnes, keď už je

potrebná podpora len v kritických situáciách. Ale každý z obyvateľov bytov chce mať prácu, chce sa naučiť variť si nové jedlá, každý má svoj individuálny plán rozvoja a na jeho základe sa odvíjajú aj činnosti odlišné pre každého obyvateľa bytu. Za každými dverami býva človek so svojou históriou, so svojimi snami, ktoré sa snažíme spolu s ním realizovať. Tu je niekoľko príbehov, kde len mená sú vymyslené.

Adam prišiel do bytu z celoročného domova sociálnych služieb. Celý svoj život prežil v rôznych inštitúciách a rodinu nikdy nepoznal. Napriek tomu, že išiel do neistoty, svoje rozhodnutie neľutuje. Okrem bežných vecí okolo bytu, hygieny a kuchyne sa naučil hospodáriť so svojimi peniazmi, podporu potrebuje len občas. S našou podporou si našiel najprv brigádu a teraz už má stále zamestnanie. Vychutnáva si svoje súkromie a vyzdobuje si ho podľa svojich predstáv. Kúpil si aj vlastný vysávač a čistota je pre neho najdôležitejšia. Na začiatku bolo pre neho ťažké prijať kritiku, ale aj to už zvláda a vzťah k asistentom sa rozvíja smerom k dôvere. Mal svoje sny a chcel ich uskutočniť – práca a vlastný byt. Obidva sú veľmi náročné na realizáciu, ale obidva jeho sny sa uskutočnili. Má stálu prácu v CVČ a od januára 2007 aj svoj byt. Práve sa sťahuje a s nami bude v pravidelnom kontakte.

Belo – mladý muž s telesným postihnutím našiel v dome nielen bývanie, ale aj prácu. Prišiel od svojich rodičov a tí ho v jeho rozhodnutí získať samostatnosť podporili. Vo svojej izbe sa staral o kvety, choval rybičky, bol kuričom i záhradníkom a pomáhal pri bežnej údržbe domu. Bol veľmi samostatný a len občas potreboval podporu, hlavne pri orientácii na rôznych úradoch. Niekedy bol netrpezlivý a chcel výsledky okamžite. Má svoje auto a rád šoférije. Tiež mal svoj sen mať vlastný byt, nájsť si priateľku a prácu, kde by zarobil viac peňazí. Byt je už skutočnosťou, s priateľkou sa stretáva, niekedy idú na pizzu alebo na koncert. Prácu zatiaľ nahrádzajú brigády, ale to je tiež následkom netrpezlivosti a nechoty prijať nové výzvy. Veríme spolu s ním, že aj toto sa mu raz podarí naplniť.

Cecília, ktorá prišla do bývania od svojej mamy sa všetko nové učila s veľkou chuťou. Najradšej mala cestovanie a spoločenský život. Rada si posedela pri káve, alebo chodila do čajovne. Občas dostala brigádu v kancelárii a práca ju veľmi bavila. Mama jej najprv veľmi neverila, ale postupne sa aj ona presvedčila, že jej dcéra zvláda život aj bez nej. Občas sa stretli, dali si kávu alebo obed, porozprávali si zážitky. Každá z nich mala svoj život. Cecília si našla s našou podporou prácu, zdokonalila sa v nej a podporila aj svoju ekonomickú nezávislosť. Nakoniec sa jej mama rozhodla, že bude pre ne lepšie bývať spolu, a tak sa mladá dáma vrátila do spoločného bytu k mame. Ale dnes už sama prispieva na jeho prevádzku a stará sa o jeho čistotu. Už sa nebojí sama zostať doma a má svojich priateľov, s ktorými chodí na koncerty, na výlety, či si len posedieť pri káve.

Dušan prišiel od rodičov, prácu už mal pred sťahovaním, ale nikdy nebýval sám. Začal sa učiť nakupovať, variť, prať. Všetky tieto veci dovtedy robila mama. Bol veľmi šikovný, na začiatku ho rodina veľmi podporovala. Skoro však zistili, že bez jeho finančnej podpory doma nedokážu prežiť, a tak sa po polroku musel vrátiť domov. Pretože sme nechceli spôsobiť citové problémy, podporili sme ho v rozhodnutí, aby sa odsťahoval späť k rodičom. Dodnes je častým hosťom v byte, kde má priateľov.

Elvír tiež prišiel z rodiny, kde ho rodičia považovali za malého chlapca a neverili, že by bol schopný opraviť si svoje veci, uvariť si či upratať. Nie vždy to bolo ľahké, ale všetky svoje povinnosti zvláda. Starostlivosť o seba, izbu, jedlo, prácu. Jeho spoločenský život je veľmi bohatý, má široké záujmy – od športu až po divadlo, má veľa priateľov. Keby mal viac peňazí, bol by najväčším gavalierom v našom meste. Pozval by všetkých na čaj a na zákusky. Zatiaľ sa však musí uskromniť a rozdáva svoje úsmevy. Našiel si trvalú prácu, rozlúčil sa navždy s otcom a v súčasnosti podporuje vážne chorú matku.

Počas roka sme pripravovali na bývanie Fera z domova sociálnych služieb. Bol veľmi šikovný,

ale nakoniec sa rozhodol pre miesto istoty – ústav. Napriek tomu, že sme ho mesiac pripravovali, motivovali a mohol si všetko vyskúšať, zľakol sa zodpovednosti a zostal v zariadení.

Na voľné miesto prišiel ďalší mladý muž Gabriel, ktorý na začiatku ani nevedel svoje potreby vyjadriť. Chodieval len na návštevy, pomáhal, kde mohol. Báť sa však svoje rozhodnutie vyjadriť pred otcom, ktorý sa staral o neho a jeho dvoch postihnutých bratov. S našou podporou však nakoniec získal súhlas otca a dodnes už urobil mnohé pokroky. Najprv zvládol brigádu, učil sa čítať, používal symboly, aby sa vyznal v obchode, keď chodí rád nakupovať. Učí sa variť, prať, hospodáriť, udržiavať poriadok, hoci sa mu vždy nechce. Začal byť sám sebou a domov sa ide občas pozrieť, ako žijú bratia a otec. Postupne získal aj trvalú prácu. Neskôr sa rozhodol podporiť aj mladšieho brata, aby mohol prísť do chráneného bývania, ale ich vzťah bol veľmi zložitý, tak sme ich podporili v tom, aby každý z nich býval samostatne vo svojej izbe a v inom byte, hoci sa navzájom mohli stretávať a podporovať. Jeho snom je bývať samostatne s mladším bratom, spoločne hospodáriť a mať stálu prácu.

Hurban prišiel na podnet staršieho brata. Skúsil najprv bývať s ním, ale cítil sa obmedzovaný a bol agresívny. Tak sa presťahoval do druhého bytu, kde má svoju izbu. Najprv sa začal učiť rešpektovať základné pravidlá spoluzitelia a niekedy to boli aj finančne náročné veci. Keď nezaplatil lístok – musel zaplatiť pokutu, keď nahnevaný pokazil elektrickú rúru, tiež to nebolo lacné. Začal chodiť k logopédovi, aby mu bolo lepšie rozumieť, opakuje si čísla, hoci ich význam zatiaľ veľmi nechápe. Vie si však naplánovať, čo si nakúpi a veľmi rád varí. Zatiaľ navštevuje denný pobyt, ale jeho snom je pracovať pri zvieratách a nájsť si dobrú ženu.

Ivan sa rozhodol vyskúšať samostatnosť v chránenom bývaní napriek nesúhlasu otca. Najprv s nami chodieval na rôzne aktivity, potom sa nasťahoval do bytu. Bol veľmi samostatný v oblasti hospodárenia, menej ho bavilo varenie, ale všeličo vyskúšal. Pomohli

sme mu nájsť prácu a presvedčiť sa, že dokáže mnoho vecí zariadiť sám.

Po štyroch mesiacoch sa vrátil domov, ale jeho mama je veľmi spokojná aj s tým, pretože sám sa rozhodol prispievať na bývanie, sám si chystá raňajky a zapája sa do starostlivosti o domácnosť.

Anabela prišla do Žiliny z iného mesta. Je však veľmi priateľská, tak si našla veľa nových kamarátov i nejaké lásky. Je veľmi čistotná, len v kuchyni ju to veľmi nebaví. Vyskúšala niekoľko brigád a dúfa, že keď zvládne náročnejšie situácie, podarí sa jej nájsť trvalú prácu. S priateľom

rada chodí na hokej či futbal, stará sa o škrečka a často chodí na návštevu k sestre.

Čas uteká veľmi rýchlo a niekoľko ľudských osudov sa naplnilo novým životom. Životom, kde nechýbajú starosti ani radosti, ale životom, v ktorom si môže každý voľiť svoju cestu, rozhodovať sa a naplňovať svoje predstavy. Možno v chránenom bývaní nenašli luxus a opateru, určite však našli svoju identitu, vlastné súkromie, akceptáciu a podporu v tom, čo nezvládnu sami. A každý deň nás presvedčajú, že takáto služba má svoje oprávnenie.

Protected Workshop in Žilina

„Long Way“ is a name of a club where many people with disability and with no disabilities meet for many years to exchange opinions on various areas of life. Foundation Country of Harmony in Žilina decided in 2002 to request a financial support from Ministry of Labor, Social Affairs and Family in SR and Cooperating Netherlands Foundations. The project was supported and a period of searching for suitable building, than reconstruction, preparation of future residents, their parents and the public. It was not easy, but the goal was clear – enable young people with disability to live independently so they could learn to live in the society according to their wishes and with individual support from social workers.

In January 2003 a house was festively opened. It was not finished yet, but it was possible to live in it and from February 1st, 2003 five new residents moved to two apartments. They started to learn new things that they had never tried before and they practiced the skills they already knew. Today they have support from two assistants that work in an Agency of Supportive Services, n.o., which is running the protected living services. The Agency was established in 2002 by the Country of Harmony Foundation and the city of Žilina.

Chránené bývanie ako cesta k životu v komunite

Silvia Kubanková

Mapovanie sociálnych potrieb v Modre a okolí

V regióne Modra v súčasnosti existuje pre ľudí s MP Zariadenie sociálnej starostlivosti MEREMA v Harmónii, a to pre mužov s rôznym stupňom MP. Taktiež v Pezinku je DSS HESTIA, ktoré je pre deti s MP a mladých dospelých. Takéto zariadenia sociálnych služieb neumožňujú klientom s mentálnym postihnutím individuálny osobnostný rozvoj, neumožňujú uspokojovanie ich psychologických potrieb a ich cieľavedomé ďalšie vzdelávanie, absentuje aktívny rozvoj sociálnych kontaktov s rodinou a možnosť integrácie do spoločenského života.

S potešením v súčasnej dobe sledujem postupné skvalitňovanie poskytovaných sociálnych služieb pre občanov s postihnutím v dôsledku postupujúcej transformácie sociálnych služieb, a to reformou tradičných sociálnych služieb, čím dochádza aj k zmene kvality života postihnutých občanov. Jej cieľom je pomoc pri integrácii ľudí s postihnutím do spoločenského života pri rešpektovaní ich individuálneho zdravotného a duševného stavu a rešpektovaním Deklarácie práv mentálne postihnutých ľudí.

Mesto Modra nemá dosiaľ vypracovaný podrobnejší komunitný plán rozvoja sociálnych služieb,

avšak postupne sa snaží rozširovať možnosti poskytovania sociálnych služieb pre určité kategórie ľudí, napr. pre seniorov, pre bezdomovcov. Dosiaľ však chýba kvalitné poskytovanie sociálnych služieb pre ďalšie kategórie ľudí.

V nasledujúcich riadkoch sa pokúsím popísať príbeh premietania mojich predstáv do konkrétnych krokov.

Moja vízia

Z dôvodu ukončenia činnosti Zariadenia pestúnskej starostlivosti pre maloleté deti v Modre sa naskytla možnosť využiť tieto priestory (2 bytové jednotky v bytovom dome) na poskytovanie sociálnych služieb inej potrebnej kategórii obyvateľov. Vzhľadom na umiestnenie a charakter objektu sa tieto priestory javili ako jedinečne vhodné pre integráciu ľudí s MP do spoločenského života pri rešpektovaní ich zdravotného stavu. Preto zriadenie chráneného bývania by spĺňalo riešenie sociálnej situácie týchto ľudí. Po ukončení činnosti Zariadenia pestúnskej starostlivosti, ktoré bolo zariadením BSK, mestský úrad v Modre po dohode s BSK tieto priestory (bývalé zariadenie PS) odkúpilo za symbolickú hodnotu 1,- Sk do svojej správy.

Sociálna sieť

Pri príprave realizácie projektu chráneného bývania bolo nevyhnutné správne vymedziť sociálnu sieť a úzko s ňou po celý čas spolupracovať. Na prvom mieste v sociálnej sieti je samotný občan s MP a jeho rodina, ale aj miestna komunita, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou jeho života. Záujemcovia z radov občanov s MP a ich rodiny boli informovaní a pripravení na realizáciu projektu chráneného bývania.

Ďalej boli oslovené dôležité zložky sociálnej siete a to: Mestský úrad v Modre, oddelenie posudkových činností ÚPSVaR v Pezinku, Bratislavský samosprávny kraj, ktoré poskytujú najmä finančné, materiálne a priestorové zabezpečenie projektu a vykonávajú aj kontrolnú funkciu nad samotným projektom.

Pri príprave realizácie projektu chráneného bývania som oslovila Asociáciu supervízorov a sociálnych poradcov, Združenie na pomoc ľuďom s MP v Bratislave, ktoré mi poskytli sociálne poradenstvo. Ďalej som oslovila Miestne združenie na pomoc ľuďom s MP v Pezinku a známych z Modry aj Pezinka, ktorí mi poskytli kontakt na rodiny, v ktorých žijú občania s MP.

Súčasťou sociálnej siete sú aj Zariadenia sociálnych služieb v regióne. Preto som oslovila Domov sociálnych služieb pre deti s MP a mladých dospelých HESTIA v Pezinku a plánovala som osloviť Domov sociálnych služieb pre dospelých Merema v Modre.

Prínos projektu

- začlenenie občanov s MP do komunity v centre mesta;
- šanca a príležitosť na osobnostný rozvoj.

Projekt chráneného bývania pre občanov s MP je veľkým prínosom nielen pre samotných občanov s MP a ich rodiny, ale aj pre konkrétnu komunitu. Ľudia s mentálnym postihnutím majú v súčasnej dobe možnosť žiť buď vo svojej rodine, čo je však pre takú rodinu aj pre občana s MP náročné z viacerých dôvodov, najmä ochranný prístup rodiny, finančná náročnosť, nevyhnutnosť stálej opater, závislosť na rodine. Alebo je možnosť žiť v sociálnom zariadení, ktoré napriek postupnému zlepšovaniu úrovne poskytovania sociálnych služieb, uspokojuje často len základné ľudské potreby, postihnutý občan nemá možnosť ďalšieho osobnostného rastu, celoživotného vzdelávania a zamestnania. Chránené bývanie umožní postihnutým občanom začleniť sa do komunity v centre mesta, čo je nesmierne dôležité pre uspokojovanie ich psychologických a sociálnych potrieb. Postihnutý občan sa stáva menej závislým, má možnosť získavať sociálne zručnosti a kontakty s okolím, stane sa sebavedomejším a žije v dôstojnejších podmienkach. Integrácia ľudí s mentálnym postihnutím do spoločnosti je však prínosná aj pre samotných obyvateľov domu v Modre, v ktorom by títo občania

žili. Stali by sa postupne citlivejšími a vnímavejšími k potrebám ľudí s postihnutím. Navyše projekt chráneného bývania pomôže obci zviditeľniť sa v regióne a vytvorí niekoľko pracovných miest.

Navštívila som Chránené bývanie v Bratislave – Dúbravke, ktoré bolo založené v roku 2002. V zariadení sa už vystriedali niekoľkí občania s MP, ktorí sa úspešne osamostatnili a žijú bežným občianskym životom. Obyvatelia bytového domu ich prijali do svojej komunity a spolužitie je bezproblémové. V súčasnosti pracujem v tomto zariadení CHB a môžem iba potvrdiť poznatky, ktoré som mala predtým len sprostredkované.

Cieľ projektu

Primárnym cieľom projektu je podporiť duševný, emocionálny, intelektový a tvorivý rozvoj osobnosti občanov s MP a dať im šancu na sebarealizáciu a osamostatnenie. Ďalším cieľom je posilniť sociálnu súdržnosť obyvateľov mesta a predchádzať sociálnemu vylúčeniu a izolácii ľudí s MP. Hlavným poslaním a cieľom tohto projektu je dosiahnuť plné uplatnenie princípu sociálnej starostlivosti a humanizmu.

- Vytvoriť príležitosti na osamostatnenie sa občanov s MP.
- Poskytnúť bývanie a dohľad občanom s MP.
- Odstránenie diskriminácie, prameniacej z predsudkov voči ľuďom s postihnutím.
- Poskytnúť zvýšenie kvality životných podmienok.
- Podporiť duševný, emocionálny, intelektový a tvorivý rozvoj osobnosti.
- Poskytnúť možnosť sebarealizácie, možnosť praktickej manuálnej zručnosti.

Cieľová skupina

Občania s mentálnym postihnutím, ktorí sú relatívne schopní žiť samostatne s podporou inej osoby.

Sociálny plán

Realizácia plánu:

- vytypovanie objektu vhodného pre chránené bývanie;
- spracovanie projektu chráneného bývania;
- súčinnosť štátnej, neštátnej organizácie, verejnej správy;
- výber obyvateľov do chráneného bývania v spolupráci s rodinou a odbornými pracovníkmi;
- výber zamestnancov chráneného bývania;
- monitorovanie potrieb obyvateľov v CHB;
- adaptácia obyvateľov na nové prostredie;
- realizácia poskytovaných služieb na základe individuálnych potrieb obyvateľov v CHB.

Plán bude zrealizovaný v priebehu roka 2006.

Realizácia projektu sa uskutoční v roku 2007.

Prípravné kroky pre realizácii plánu

- **Nápad** zriadiť chránené bývanie som konzultovala na MsÚ v Modre s vedúcou sociálneho oddelenia, ktorá ho uvítala s tým, že zmapujeme, či je záujem ľudí s MP zriadiť takéto zariadenie v meste. Navrhla mi, aby som vypracovala projekt, ktorý prednesie sociálnej komisii, primátorovi mesta a na záver vypracujeme materiály pre poslancov mestského zastupiteľstva, ktoré projekt schváli, prípadne neschváli. Pracovníčka MsÚ však prejavila záujem takéto zariadenie v Bratislave navštíviť a zistiť, ako v praxi funguje a dozvedieť sa, či obyvatelia obytného domu neprejavujú nespokojnosť a nemajú výhrady voči ľuďom s postihnutím. Návštevu sme uskutočnili v auguste 2006 s tým, že sme chránené bývanie kladne hodnotili. Vedúca bytu nám počas rozhovoru priblížila jeho fungovanie a prínos pre klientov.

- **Projekt CHB** som spracovala, sociálne poradenstvo mi sprostredkovala Mgr. Mišová, republiková riaditeľka Združenia na pomoc pre ľudí s MP v SR, formou písomnej zmluvy za predchádzajúcej konzultácie v ASSP s riaditeľkou PhDr. Mydlíkovou.

- **Na návštevu vytypovaného objektu sme pozvali rodičov a ich deti** z miestnej organizácie združenia pre ľudí s MP v Pezinku, stretnutia a návštevy sa zúčastnila riaditeľka Zariadenia sociálnej starostlivosti v Pezinku HESTIA. Rodičia prejavili záujem, i keď boli trocha skeptickí, či by vôbec bolo možné takéto zariadenie zriadiť. Zariadenie, ktoré by riešilo naliehavú potrebu pomôcť ich deťom s mentálnym postihnutím, aby v budúcnosti dokázali žiť samostatnejšie.

- **Projekt** s navrhovaným rozpočtom v zmysle zákona o sociálnej pomoci bol mestským úradom v Modre **zaslaný na BSK** s tým, že BSK po jeho schválení vyčlení finančné prostriedky v zmysle zákona o sociálnej pomoci po schválení mestským zastupiteľstvom v Modre. Spolupráca so zainteresovanými orgánmi bola dobrá, nevyskytli sa problémy. Pracovníčka BSK absolvovali návštevu v Modre a predebatovali na mestskom úrade vhodnosť objektu, určeného na tento účel.

Prekvapujúce – projekt bol jednohlasne schválený

Sociálna komisia pri mestskom úrade v Modre návrh na vytvorenie chráneného bývania schválila bez pripomienok. Taktiež mestské zastupiteľstvo zaslané materiály o chránenom bývaní 7. 11. 2006 jednohlasne schválilo ako samostatnú organizačnú jednotku mesta Modra.

- **Výber klientov** sa začal uskutočňovať zo začiatku veľmi opatrne, bol daný inzerát do miestneho časopisu Modranské zvesti. Ľudia sa začali informovať, dokonca sa telefonicky informovali ľudia, ktorí mali záujem v chránenom bývaní pracovať. Taktiež

prejavili o chránené bývanie záujem už spomenutí klienti, ktorí navštívili vytypovaný objekt v Modre. V tejto etape išlo o prieskum záujmu o bývanie v zariadení.

- **V ďalšej etape výberu klientov** chceme pokračovať formou spoločných stretnutí na pôde miestneho združenia na pomoc ľuďom s MP, kde by sme bližšie monitorovali potreby obyvateľov v chránenom bývaní a poskytovali podrobnejšie informácie o chránenom bývaní, jeho prevádzke a činnosti.

Vyskytol sa problém – petícia

V tejto etape prípravy plánu sa vyskytol problém. Začiatkom januára 2007 bola na Mestský úrad v Modre doručená petícia podpísaná všetkými obyvateľmi obytného domu, v ktorom bola napadnutá realizácia projektu chráneného bývania. Petícia však neobsahovala potrebné náležitosti, preto bola obyvateľom vrátená. Počiatočná reakcia mestského úradu bola veľmi rozpačitá, skoro zamietavá s odôvodnením, že sa bude musieť celý projekt prehodnotiť a znovu dať na schválenie.

Priebežné hodnotenie a čo ďalej?

Keďže som nechcela zostať len pri svojej vízii, rozhodla som sa, že sa ju pokúsím i zrealizovať a uviesť do života. Práca pri príprave plánu zriadiť chránené bývanie v Modre bola časovo náročná, bolo treba zväziť všetky postupné kroky a oprieť sa pri ich realizácii o spoluprácu zainteresovaných inštitúcií smerujúc k cieľu, a tým je realizácia Chráneného bývania pre ľudí s MP. Obyvatelia obytného domu, kde má byť zriadené chránené bývanie boli dosiaľ len neformálne oboznámení s problematikou chránených bývaní, a preto si myslím, že by bolo potrebné ich podrobnejšie informovať o tom, ako ľudia s MP žijú, akí sú, aké sú ich potreby, schopnosti, ako s nimi komunikovať a prečo je dôležité, aby žili spoločne s ostatnými obyvateľmi v obytných domoch. Možno by bolo vhodné názorne ukázať, ako títo ľudia žijú v iných chránených bývaniach na Slovensku, aký je postoj ostatnej populácie k chráneným bývaniam, ktoré už fungujú a to formou:

- zaslania písomných informácií o CHB;
- uverejnenia článku o význame CHB v miestnom časopise Modranské zvesti.

Na to je treba veľa času a práce najmä zo strany poslancov Mestského zastupiteľstva s odbornou pomocou Združenia na pomoc pre ľudí s MP v SR a Rady pre poradenstvo v sociálnej práci.

Aká bola naša cesta ku chránenej dielni...

Stefi Nováková

Predstavenie

Dom Svitania, n.o. v Jakubove /okr. Malacky/ je neštátne zariadenie poskytujúce sociálne služby a prácu pre klientov so zdravotným postihnutím.

V Dome Svitania pracujú mladí ľudia, starší ako 18 rokov, ktorí majú zdravotné postihnutie a rozhodnutím Sociálnej poisťovne majú pridelený invalidný dôchodok. Pracovisko, ktoré je prispôbené personálne aj vybavením pre ľudí s postihnutím, sa nazýva chránená dielňa. Pracovníci s postihnutím sú našimi riadnymi zamestnancami v pracovno-právnom vzťahu.

Máme tri dielne: montáž a balenie, kníhviazačskú a krajčírsku. Naši zamestnanci pod vedením majsterky vyrábajú široký sortiment výrobkov, buď podľa objednávky zákazníka, alebo podľa ročného obdobia a sezóny. Máme stále pre dielne dostatok práce a vieme ju aj predať.

Sme neštátne zariadenie a na prevádzku nám prispieva dotáciami VÚC Bratislava a ÚPSVaR. Tieto dotácie len v istej miere pokrývajú náš rozpočet. Zisk z predaja výrobkov je tiež dôležitým zdrojom nášho príjmu na prevádzku zariadenia. Chýbajúce finančné prostriedky si zabezpečujeme sponzorskými darmi, či už finančnými alebo materiálnymi, 2% z daní a pod.

Aj v zahraničí máme priateľov a sympatizantov, ktorí nás podporujú materiálne, ale najmä morálne. Veľa sme sa u nich naučili, sú to organizácie v Nemecku, Holandsku a Rakúsku.

Priebežne pripravujeme rôzne akcie, na ktorých môžeme propagovať a predávať naše výrobky. Robili sme Deň otvorených dverí, pravidelne sa zúčastňujeme Vianočného bazáru, ktorý organizuje WOMENS-CLUB v Bratislave, organizujeme benefičné akcie, ktoré podporujú našu organizáciu. S ponukou na spoluprácu sa obraciame na rôzne firmy, najmä v našom regióne, ale aj mimo neho.

Ako to celé vzniklo, ako ti to napadlo založiť chránenú dielňu, aká bola tá cesta, ktorou si sa dostala k tomuto nápadu?

Je takýto nápad a prvé pokusy o jeho realizáciu vecou jedného človeka, alebo je potrebný na takéto odhodlanie tím ľudí, ktorí si rozumejú a spoločne cítia a prežívajú veci okolo danej problematiky?

Vznikne prvý nápad – zablesknutie... Čím všetkým potom ďalej človek prechádza, akými postupnými schodmi ste prešli, kým ste mohli otvoriť dvere do vášho domčeka „Dom Svitania“?

Je to dlhá história, no bez nej by sme tu dnes neboli...

V Malackách sme založili v roku 1992 občianske združenie Svitanie – združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím. Zakladajúcimi členmi združenia boli najmä rodičia detí s postihnutím. Vtedy bolo združenie veľmi potrebné a poskytovalo svojim členom veľa informácií, nových podnetov a vzdelávanie. Činnosť pripravoval Výbor združenia, boli to dobrovoľníci, ktorí pripravovali program každého nasledujúceho stretnutia.

Na stretnutiach členov Svitania sme robievali odborný program zvlášť pre rodičov a rôzne záujmové činnosti pre deti a mladých ľudí s postihnutím. Všetko to boli tzv. voľnočasové aktivity. Po istom čase sme pochopili, že naše deti nepotrebujú „voľnočasové“ aktivity, lebo mnohé mali „voľný čas“ 24 hodín denne. V tej dobe ešte fungovalo oslobodzovanie od školskej dochádzky a mnohé deti boli len doma, bez pravidelných denných činností. Uvedomenie si tejto situácie bolo zlomom v našom myslení a od tej doby sme začali uvažovať, ako zabezpečiť denný program pre deti s ťažkým postihnutím, ktoré nechcela škola a pre mladých dospelých, ktorí boli napríklad absolventami bývalej pomocnej školy. Aj keď sa vám všetkým toto iste zdá logické, zdôrazňujem, že tieto naše myšlienkové pochody prebiehali v prvej polovici deväťdesiatych rokov, kedy bola situácia v spoločnosti podstatne iná ako dnes. Takže toto je asi odpoveď na otázku PREČO. A nie je to vecou jedného človeka. Bola som jednou zo zakladajúcich členov Svitania a prvé obdobie som bola predsedníčkou združenia. Mám dcéru, dnes už 24-ročnú Petru, ktorá je tiež ťažko postihnutá a mala som teda aj osobnú motiváciu. Moje kolegyně vo výbore boli na tom rovnako. A ako vieme, motivácia je jednou z najsilnejších hnacích síl človeka. Okrem toho som bola zvolená do Národného predsedníctva ZPMP v SR. Tento moment ma posunul znovu ďalej, lebo som sa musela učiť, získavala som nové informácie a skúsenosti. Zbierala som slovenské aj zahraničné vzory a modely, ako by mala starostlivosť o ľudí s postihnutím vyzeráť.

Roku 1996 podpísalo naše občianske združenie s obcou Jakubov nájomnú zmluvu na budovu bývalej

materskej školy. Bolo to náhradné riešenie, lebo sme chceli mať naše zariadenie v Malackách, ktoré by boli iste výhodnejšie z pozície polohy, dostupnosti dopravy a podobne. Ale Malacky sa práve stávali okresným mestom a potrebovali všetky svoje priestory na okresné úrady, preto naša pôvodná dohoda s mestom o prenájme priestorov pre občianske združenie padla. Neodradilo nás to a hľadali sme ďalej v okolitých obciach. A usadili sme sa v Jakubove. Spolupráca s obecným úradom a aj miestnou komunitou bola od začiatku veľmi dobrá a v tomto zmysle pokračuje stále. Jeden celý rok sme priestory rekonštruovali, urobili sme kompletnú bezbariérovú úpravu celej budovy. Už v roku 1996, teda na začiatku rekonštrukcie, sme v kultúrnom dome v Jakubove urobili veľké stretnutie občanov celého regiónu. Pozvali sme všetkých, ktorí akýmkoľvek spôsobom mohli byť zainteresovaní do nášho projektu, budovania Domu Svitania. Vysvetlili sme všetkým prítomným, do čoho sa púšťame, pre koho bude toto účelové zariadenie slúžiť a že potrebujeme v tomto projekte podporu širokej verejnosti. Pojmy ako chránená dielňa a stacionár boli v tej dobe na Slovensku málo známe. Táto forma práce s verejnosťou sa nám veľmi osvedčila a mala dobré ohlasy. Po rekonštrukcii Domu Svitania, presne o rok v októbri 1997, sme sa znovu stretli vo veľkom počte pri prvej prehliadke Domu Svitania a znovu v kultúrnom dome v Jakubove. Tu už prvá riaditeľka pani Kristína Lončeková oboznámila prítomných s činnosťou, ktorú Dom Svitania pripravuje pre svojich klientov. Vtedy mal Dom Svitania dve rozdielne časti: stacionár pre malé deti s ťažkým postihnutím a chránené dielne pre dospelých občanov s postihnutím. Tento začiatok činnosti, pre nás historický moment, bol vyvrcholením práce mnohých, naozaj mnohých členov OZ, rodičov, spolupracujúcich odborníkov, sponzorov, a aj širšej verejnosti. Dôležitú úlohu tu zohrali naši partneri zo zahraničia s veľkou mierou podpory a aj finančnej a materiálnej pomoci. Konkrétne Lebenshilfe Siegen z Nemecka a nadácia OVS z Venló v Holandsku. Treba pripomenúť, že Dom Svitania v Jakubove bol v roku vzniku 1997 jedným z pionierskych zariadení tohoto typu na Slovensku. Bolo to neštátne zariadenie a vzniklo na základe vyhlášky č.135/1992 o poskytovaní služieb aj inou právnickou osobou, v tomto prípade občianskym združením.

Tak...otvorili ste a bolo všetko hotové..., alebo sa postupne ďalej a ďalej vynárali nové problémy a nové otázky, ktoré ste museli riešiť? Čo všetko sa potom – možno aj nečakane udialo?

Takže otvorili sme, ...ale nebolo to vôbec jednoduché. Preto som zdôrazňovala, že to bolo jedno z prvých zariadení podobného typu na Slovensku. Mnohé veci sme robili na kolene, učili sme sa za pochodu, aj na vlastných chybách. Prvú sezónu sme mali v dielni štyroch zamestnancov s postihnutím a v stacionári tri deti. Deťom sme začali poskytovať aj prepravnú službu mikrobusedom, ktorý nám venovala

už spomenutá nadácia OVS z Holandska. Bola to na tú dobu v neštátnom zariadení veľmi pokroková služba.

Najdôležitejšia úloha pre riaditeľku bola, získať dostatok finančných prostriedkov na prevádzku zariadenia. Táto úloha v podstate pretrváva po celých 10 rokov našej činnosti.

Ja pracujem v Dome Svitania od jeho založenia a prešla som všetkými, naozaj všetkými pracovnými pozíciami – asi okrem kuriča. Pol roka som jazdila aj s mikrobusedom a robila som prepravnú službu, robila som s deťmi v stacionári a aj s dospelými v dielnach. V období, keď som robila zástupkyňu riaditeľa, som si dokončila odborné vzdelanie, ktoré je naozaj veľmi dôležité. Ja vždy tvrdím, že bez entuziazmu a poctivého nadšenia sa nedá začať, ale potom musí nastúpiť profesionalizácia a odbornosť.

-Aké problémy riešite práve teraz?

V tomto roku budeme na jeseň oslavovať naše 10. ročné jubileum. Iste, po desiatich rokoch sa vyskytujú zase iné problémy, ako na začiatku, ale ten jeden pretrváva. Je to snaha o trvalú udržateľnosť, teda o dostatok financií na prevádzku. Počas desiatich rokov sme sa vypracovali na zariadenie, ktoré poskytuje svojim klientom kvalitné služby a poskytuje im realizáciu v pracovnom živote. A to nie je málo, keď si uvedomíme celkovo nepriaznivú situáciu na trhu práce, kde majú šancu často len tí najlepší, výkonní, vzdelaní...

Na konci roku 2005 sme ukončili poskytovanie sociálnych služieb pre deti. O túto službu bol trvalo nízky záujem, na druhej strane sa stále zvyšoval záujem o pracovné miesta v chránených dielnach. Preto sme reagovali na tieto potreby nášho regiónu a zamerali sme sa iba na dospelých klientov, ktorí u nás pracujú v troch chránených dielnach. Okrem pracovného uplatnenia im poskytujeme služby sociálnej rehabilitácie, čo znamená dosiahnutie najvyššej možnej miery rozvoja klienta. Momentálne máme v Dome Svitania 15 mladých ľudí v riadnom pracovno-právnom vzťahu a podporuje ich celkovo 6 osôb personálu.

Ako ste si hľadali a hľadáte klientov, vychádza iniciatíva od nich a ich rodín, alebo od vás?

Nových zamestnancov, našich klientov zatiaľ nehľadáme my, skôr nás vyhľadávajú sami. Často k nám chodia pre radu aj iní, nielen tí, ktorí sa chcú zamestnať v chránenej dielni. Máme aj databázu členov občianskeho združenia a mnohí naši zamestnanci sú práve deti rodičov, ktorí pri budovaní Domu Svitania pomáhali. Ale nie je to podmienka, že by sme iných nezamestnali.

Pri prijatí nového zamestnanca to už nie je pre nás cudzí človek. Prijatiu do pracovného pomeru predchádza jeho dobrovoľná práca v dielni, kedy sa navzájom spoznáme, zistíme, ktorá práca v ktorej dielni je pre neho najvhodnejšia a ako zapadne do kolektívu, ktorý tu už existuje. Niekde to nazývajú pobyt v diagnostickom oddelení. U nás je to čas, ktorý mladý človek dobrovoľne investuje. Ak naozaj stojí o pracov-

né miesto, urobí to. Je to samozrejme prevencia neskorších sklamaní a pocitu zlyhania v práci, ktoré by sa bez prvotného testovania a prípravy mohlo u záujemcu o prácu dostaviť. A ochraňujem tak ostatných zamestnancov pred prípadným "nekompatibilným" kolegom. Kladiem veľký dôraz na pohodu na pracovisku, aby sme sa všetci cítili dobre a tvorili jeden veľký celok. Ak treba, pomáhame tým najslabším ohnív-kám našej reťaze, aby sme boli ako celok naozaj silní.

Aká je vaša spolupráca s rodinami vašich klientov, akými spôsobmi sa kontaktujete, aké sú rôzne formy vašich spoločných kontaktov?

Oficiálne sa stretávame dvakrát za rok na stretnutiach rodičov. Tu im poskytujem všetky možné informácie o prevádzke dielni, o dosiahnutých výsledkoch a pláne do budúceho obdobia. Tiež sa rozprávame individuálne o ich deťoch, či je všetko v poriadku alebo je potrebné v niečom pomôcť, niekoho podporiť. Ak sa deje niečo akútne s niektorým našim zamestnancom, samozrejme, riešime to spolu s rodičmi hneď. Stretávame sa však aj na neformálnych stretnutiach, na voľnočasových akciách, rodičia nám pomáhajú napr. počas Dňa otvorených dverí, pri predajoch a pod. Tu všade je možnosť vymeniť si informácie, ako sa ich deťom v práci darí.

Samozrejme, so všetkými rodičmi to nie je také ideálne, niektorých poznám len z prvých stretnutí pred prijatím do zamestnania. O to viac podpory potrebuje tento zamestnanec, ktorý má nemotivujúce rodinné prostredie.

Žijete v regióne – Záhorie, ako sa o vás dozvedajú ľudia a organizácie vo vašom okolí? Cítite podporu?

Myslím, že v našom regióne máme dobré meno a ľudia nás poznajú. Základom je systematická práca s verejnosťou. Píšeme články do regionálnych novín o všetkých našich akciách, poskytujeme informácie miestnej káblovej televízii. Natočili sme viacero rozhlasových relácií a pred ich vysielaním o tom informujeme našich priaznivcov aj verejnosť. Tiež Slovenská televízia u nás natočila dokumentárne filmy o zamestnávaní ľudí s postihnutím. Prostredníctvom regionálnych novín sme poslali do 22 000 domácností informačný leták o Dome Svitania. Zúčastňujeme sa aj celoslovenských akcií a boli sme opakovane v zahraničí. Myslím, že to svedčí o tom, že máme čo povedať a čo ukázať. Ale nespíme na vavrínoch! Len pravidelná a kvalitná činnosť nám urobí dobrú reklamu a dobrý chýr nám zabezpečí zákazníkov.

Aké sú vaše ambície a plány?

Jeden náš dlhoročný cieľ sa nám práve splnil. Od 19. decembra 2006 je Dom Svitania zaregistrovaný ako nezisková organizácia. Získali sme konečne právnu subjektivitu a budeme vystupovať samostatne, nie pod občianskym združením. Je to pre nás krok vpred a teším sa, že nám to pomôže v našich ďalších aktivitách. Do budúcnosti chceme prijať ešte viacerých zamestnancov do chránenej dielne. Je to samozrejme podmienené dostatkom práce pre dielne a schopnosťou túto prácu predať. Je to výzva a ja sa nebojím ju prijať. Všetko toto sa pri troche šťastia iste podarí. A ako vieme, šťastie praje tým pripraveným a my sa preto stále pripravujeme.

Chceli by ste pre klientov vo vašom regióne pripraviť ešte aj nejaké iné služby?

Všetci naši klienti sú dospelí ľudia, ktorí žijú so svojimi rodičmi. A rodičia tiež starnú, sami budú možno potrebovať pomoc. Myslíme a vieme o potrebnosti chráneného bývania pre dospelých ľudí s postihnutím. Je to ďalší potrebný krok, ktorý by sa mal z podnetu občianskeho združenia začať pripravovať na realizáciu. Musí vzniknúť znova skupina nadšencov a začať. Potom sa pridajú ďalší. Tento model máme už predsa odskúšaný pri budovaní Domu Svitania. Legislatíva existuje, spoločnosť je už viac pripravená, aj pilotný projekt už urobilo ZPMP v SR, prevádzkuje chránené bývanie v Bratislave Dúbravke. Takže know-how netreba vymýšľať. Treba len začať. Verím, že sa nám to spoločnými silami podarí!

Stefi Nováková, vyštudovala som sociálnu prácu so zameraním na špecifické pedagogické problémy, pracujem ako riaditeľka Domu Svitania, n.o. Mám desaťročnú skúsenosť s prácou a vedením neštátneho zariadenia poskytujúceho sociálne služby a zamestnávanie občanov s mentálnym a kombinovaným postihnutím. Vyše dvadsať rokov pracujem ako dobrovoľníčka v občianskom združení. Mám dve dospelé dcéry, jednu s ťažkým zdravotným postihnutím a ako profesionál sa snažím všestranne podporovať našich klientov v ich osobnom a pracovnom uplatnení. Mám silnú motiváciu a moja práca ma napriek všetkým problémom stále baví.

Autorka je riaditeľkou Domu Svitania, n. o.

Kontakt: domsvitania@stonline.sk

Článok vznikol na základe otázok Hany Štetinovej

How was our Journey to Protected Workshop?

We have established a civic association SVITANIE in Malacky in 1992. It is an association for help to people with mental disability. On members meetings of Svitanie we usually prepared program separately for parents and various interesting activities for children and youth with disability. After some time we realized that our children do not need free-time activities, because many of them had "free time" 24 hours per day. In that time an exemptions from education was in practice and many children were just in home, without regular daily activities. We started to think of creating a protected workshop in middle 90ties, when was the situation in our society very different than is now. In the year 1996 our association signed with the municipality of Jakubov an agreement to rent a building after kindergarten. In October 1997 we met again in high number to first time visit House of SVITANIE (Sunrise) and again in house of culture in Jakubov. In that time the House of SVITANIE had two different parts: day stationary for small children with severe disabilities and protected workshop for adults with disabilities. It was one of the first social services of its type in Slovakia. We started to provide transportation service for children as well. One of our long term goals was fulfilled, from December 19th 2006 is the House of Svitanie registered as non-governmental, non-profit organization.

MEDIÁCIA

„alternatívny spôsob riešenia konfliktov“

Marek Horňanský

Mediácia – pred dvadsiatimi rokmi vo svete takmer neznámy pojem. Ešte dnes však v našich končinách mnohí z nás nevedia, čo sa pod uvedeným pojmom „ukrýva“.

Zvykne sa hovoriť, „koľko ľudí, tolko názorov.“ Rozdiely medzi nami, odlišné postoje, záujmy a ciele, nezriedka vyvolávajú medzi ľuďmi napätie. Napätie je prameňom konfliktov – a tie ako vieme, sa stali neoddeliteľnou súčasťou každodenného života, nás ľudí. Tienistou stránkou vznikajúcich „sporov“ je napätá atmosféra či zhoršenie medziľudských vzťahov. Je preto prirodzené, že ľudia hľadajú možnosti, ako uvedené situácie riešiť, spory urovnať a možným konfliktom predchádzať. Nie zakaždým sa to však podarí, nie vždy spory dokážeme riešiť sami, vlastnými silami. Mnohé, na pohľad neriešiteľné situácie, končia pred *súdom* – v našej spoločnosti donedávna jedinou, uznávanou inšinciou – vo veci urovnania „sporov a konfliktov.“ Existuje však aj iná cesta, ktorá sa v súčasnosti pomaly stáva najznámejším a najprístupnejším procesom *mimosúdneho* riešenia sporov – *mediácia*.

Mediácia je najčastejšie označovaná ako „**alternatívny spôsob riešenia konfliktov**“ či „**metóda mimosúdneho riešenia sporov**.“ Je to alternatívna metóda konštruktívneho riešenia konfliktov, ktorá pomáha znižovať prekážky v komunikácii a podporuje sociálne zblížovanie ľudí. Svoju pôsobnosť nachádza v nespočetnom „množstve oblastí a prípadov, kde sa dve strany nevedia či nedokážu dohodnúť a spoločne konflikt urovnať.“ Dá sa definovať ako neformálny, dobrovoľný proces, v ktorom sa sporiace strany spoločne, prostredníctvom tretej nestranej osoby – *mediátora*, snažia nájsť zmiernie či dohodu, tak aby bola akceptovaná pre obe zúčastnené strany.

Mediátor, ktorý stranám „pomáha“ je neutrálny, nezávislý a nestranný odborník, ktorého úlohou je nájsť riešenie prijateľné pre obe zúčastnené strany. Podporuje klientov pri hľadaní spoločnej cesty k zmierniu a vzájomnej, prijateľnej dohode. „Pomáha im vyhľadávať také riešenia, ktoré uspokojia obe strany. Mediátor nemá nijakú rozhodovaciu právomoc, nenariaďuje – mediátor je len odborníkom v riešení konfliktov. Zameriava sa na „riešenie“, nie na hľadanie pravdy. Celý proces mediácie je dobrovoľný. Úspešná mediácia končí dohodou“ (zahrňujúcou konkrétne postupy, riešenia, rozdelenia a zodpovednosti úloh a sankcií za ich nedodržanie) sporiacich sa strán a dáva príležitosť „zachovať si tvár“ pri riešení konfliktu pre všetky, zúčastnené strany.

V tom spočíva rozdiel medzi **mediáciou** - mimosúdnym riešením sporov a **súdom**, ktorý určí víťaza i porazeného a kde bude vždy ten, kto bude cítiť, že je v nepráve. „Aj keď vyjdete z takéhoto sporu najlepšie, t. j. súdny spor vyhráte, nikde ešte nemáte záruku, že k naplneniu práva“ dôjde. Účastníci sporu sú pri súdnom spore vnímaní ako dve „rozhtevané“ strany, ktoré sa na sudcu obracajú, aby za nich rozhodol, na koho strane je právo. Mediácia sa naopak zameriava na výsledok **vítaz – vítaz**, kde sa obe strany snažia dospieť k vzájomnej zhode, prostredníctvom komunikácie a dialógu. Tu si účastníci vyjednávajú urovnávanie sami a pomoc v tom celom, zabezpečuje „tretia“, nezávislá strana – mediátor.

Aká je prax mediácie v našich končinách?

Mediácia si svoje miesto a uplatnenie v „spoločnosti“ hľadá naozaj ťažko. Neinformovanosť a slabá medializácia na Slovensku prispieva k tomu, že len málokto z nás mediáciu pozná a využíva ju. To, čo je vo vyspelom svete bežné, fungujúce a efektívne, má v našich končinách neľahkú úlohu. Je to naozaj škoda. Má totiž skutočne široké uplatnenie medzi jednotlivcami, v tímoch, organizáciách či spoločnostiach – inou ako len súdnou cestou.

Pomáha a ponúka riešenie partnerských, rodinných, susedských a občianskych konfliktov, až po organizačné, ekonomické a obchodné spory či oblasti trestného práva. Mediácia si nachádza svoje uplatnenie i v sfére *pomáhajúcich profesií*, teda aj v oblasti *sociálnej práce*. Je tak v istých prípadoch použiteľná, aj ako jedna z *metód sociálnej práce*. Sociálny pracovník či poradca, vyškolený v mediálnych zručnostiach, má priestor a možnosti ponúkať mediálne služby aj v oblasti sociálnej práce. Svoj priestor a pôsobenie ponúka pri práci s klientami, napr. na poli rodinnom (predrozvodová, rozvodová a porozvodová), medzigeneračnom (rodičmi a deťmi), partnerskom (v spolunažívaní manželov, partnerov), na pracovisku (sporov kolegiálnych a zamestnanec-kých), v mimovládnom sektore (v rozdielných záujmoch medzi neštátnymi a štátnymi organizáciami), či v oblasti trestného práva, kde je možné sa s ňou stretnúť pri aplikácii mimosúdneho urovnávania sporov napr. medzi poškodenými a obvinenými. Existuje aj školská tzv. peer mediácia, pomáhajúca riešiť konflikty v školskom prostredí, medzi spolužiakmi – rovesníkmi.

Z praxe môžeme spomenúť príklad, v oblasti riešenia rodinného sporu, v ktorom rozhnevané strany, bývalí manželia, sa po rozvode „preli o ich spoločného syna, ktorý bol súdom priznaný do opatery matky. Nakoľko rozvod prebiehal veľmi dramaticky, obidve rozhnevané strany po ňom neboli schopné spolu komunikovať a dohodnúť sa na návštevách syna u otca. Matka bola zásadne proti, popierala akúkoľvek možnosť stretávania otca so synom. Otec sa niekoľkokrát mimosúdnou i súdnou cestou (matka s rozsudkom nesúhlasila a sabotovala ho), snažil o možnosť vyriešenia situácie. Prostredníctvom sociálneho poradcu sa dozvedel o možnosti riešenia konfliktu – mediáciou.“

Prvé stretnutie tak bolo iniciované z otcovej strany. Poukázal na kladné rozhodnutie súdu a možnosť uplatňovať si svoje právo, avšak uznal, že rozsudok súdu ohľadom stretnutia s jeho synom, vzhľadom na zlé vzťahy s bývalou manželkou, veci veľmi nepomohol.

Matka spočiatku nejavila záujem o stretnutie, neverila v možnosť spoločného zmieru v spore, bola podozrievavá, že mediátor háji záujmy druhej strany. Pri stretnutí, však po istom čase vychádzalo najavo, že matka dieťa používala ako prostriedok „potrestania“ bývalého manžela, ktorý sa s ňou dal rozviesť.

Nakoniec sa však podarilo dospieť a iniciovať aj spoločné stretnutie – oboch sporných strán s mediátorom. Počas jeho priebehu sa postupne na obidvoch stranách vyjasňovali príčiny konfliktu, spočiatku doprevádzané silnými emóciami, neskôršie to umožnilo prejsť do „konštruktívnej fázy“ objasnenia záujmov a hľadania spoločného riešenia. Rodičom tak mediátor, spoločne s nimi, po niekoľkých hodinách umožnil „nájsť cestu k sebe“ – k spoločnej dohode, (uvedené v skrátenej verzii – otec sa bude stretávať so synom 2-krát v týždni, matka sa zaviazala, že mu to umožní).

Aj u uvedenom prípade platilo, že nielen dosiahnutý výsledok, ku ktorému dospeli obe strany bol pozitívny a konštruktívny, ale navyše sa podarilo pomôcť manželom spoločne nájsť cestu k sebe – teda začať spolu viesť dialóg, začať opätovne komunikovať, a tak zvýšiť šance na dosiahnutie prípadnej dohody v iných oblastiach aj v budúcnosti, ak pôjde o záujmy a dobro ich spoločného syna.

To je však len zlomok z množstva ponúkajúcich sa prípadov a možných sfér pôsobenia. Mediácia nie je zázračná metóda, prostredníctvom ktorej sa z dlhoročných sporov a vyhrotených konfliktov zázrakom, z jedného dňa na druhý, stanú spory urovnané. Je to však jedna z možností, praxou a rokmi osvedčená, u nás však stále málo využívaná. Doterajšia prax ukazuje, že mediácia to s etablovaním sa do našej spoločnosti – tak, aby sa s ňou rátalo ako s rovnocenným partnerom, vôbec nemá ľahké. Je potrebné veriť, že zmeny, ktoré sa chystajú i na poli osvety a väčšej informovanosti v tejto oblasti (napr. už od minulého roka, by sa na Slovensku mala mediácia intenzívnejšie ponúkať ako vhodný spôsob mimosúdneho vyrovnávania sporov aj prostredníctvom vybraných súdov), budú prijaté verejnosťou pozitívne a v konečnom dôsledku tak povedú k uľahčeniu a skvalitneniu života nás všetkých, ktorí sa možno, jedného dňa – budeme musieť „rozhodovať.“

Dodatky:

V súčasnosti je v platnosti zákon o mediácii, zbierky zákonov č. 420/2004.

Bližšie informácie v prípade záujmu a otázok súvisiacich s mediáciou, ako aj konkrétnych možnostiach jej uplatnenia, sa čitatelia môžu dozvedieť na internetových adresách ministerstva spravodlivosti (www.justice.gov.sk), organizácií ARK (www.ark.sk), BBconsensus (www.bbconsensus.sk) a Komore mediátorov (www.komoramediatorov.sk).

Marek Horňanský – pôsobí v oblasti sociálno-psychologického poradenstva, lektorovania a mediácie. V súčasnosti je na doktorandskom štúdiu PdF Univerzity Komenského v Bratislave a postgraduálnom štúdiu na Donau-Universität Krems, Centra pre psychosociálnu medicínu v Rakúsku. Je frekventantom dlhodobého výcviku v „PCA – Person Centred Approach“ poradenstve a psychoterapii.

Mediation – „Alternative approach to conflict resolution“

Mediation is very often called as an „alternative approach to conflict resolution“ or a „method of non-judicial conflict resolution“. It could be defined as non-formal, voluntary process in which the two parties in conflict together with a third, independent party – mediator are trying to find conciliation or agreement that could be accepted by both involved parties. Mediation is used also in areas of „helping professions“, in social work field as well. Therefore in some cases it is usable as a method of social work. A social worker is working with clients, in many environments as is family environment, intergeneration, couple relationships, in working environments, non-governmental organizations or in the field of criminal law where he/she can exercise it in application of non-judicial conflict resolution. Presently a law of mediation n. 420/2004 is in practice.

Integrácia v práci s utečencami

Peter Paluga

Moja práca je prácou s utečencami. Pracujem v jednom nórskom meste v prijímacej kancelárii pre utečencov a prisťahovalcov. O tejto skupine klientov som veľa nevedel hoci kultúrne rozdiely bola téma, ktorá ma veľmi zaujímal. Do práce ma však zasvätili moji kolegovia a nespočetné množstvo publikácií, ktoré vydáva Nórske ministerstvo zahraničných vecí a direktorát pre rôznosť a integráciu.

Kto je to utečenec? Je to osoba, ktorej bol pridelený status utečenca. Takáto osoba dostala buď povolenie na pobyt na základe individuálnych dôvodov, alebo z humanitárnych dôvodov, alebo ako dočasnú kolektívnu ochranu. Ide o osoby, ktoré samostatne žiadajú o ochranu a status utečenca, alebo sú transportované do krajiny za pomoci OSN, alebo osoby, ktoré dostanú povolenie zjednotenia sa s rodinnými príslušníkmi, ktorým bol status utečenca už pridelený.

Po pridelení povolenia na pobyt začína integrácia našich klientov do nórskej spoločnosti. Utečenci sú umiestňovaní do obce, ktorú v žiadosti uviedli. Zo strany úradov sa prihliada na to, aby človek mohol pestovať svoju kultúru napriek tomu, že žije v cudzej krajine. To znamená, že ak o to osoba sama nežiada nebude umiestnená do obce veľmi vzdalenej od bydliska, rodiny, priateľov alebo skupiny ľudí s rovnakou etnickou príslušnosťou.

Po usadení do obce začínajú naši klienti navštevovať jazykový kurz, ktorý je súčasťou INTRO programu. Účasť na tomto programe majú zaručenú a povinnú zo zákona. Program trvá dva roky a účastníci za jeho návštevu dostávajú mzdu. Táto ich spolu s ďalšími opatreniami má motivovať a zároveň prispieť k integrácii našich klientov. Program má zabezpečiť našim klientom možnosť zúčastňovať sa na živote nórskej spoločnosti, predovšetkým čo sa týka práce a vzdelávania, ale aj účasti na živote obce alebo organizácii. Klienti vstupujú do programu automaticky, vstupný rozhovor má umožniť spoznávať históriu klienta, jeho záujmy, predpoklady, možnosti, obmedzenia a ciele. Toto všetko je potrebné poznať, aby mohol byť vypracovaný individuálny plán.

Jednou zo súčasti programu je tiež jazyková prax. Táto je sprostredkovaná v spolupráci so zamestnávateľmi. Klienti si majú v rámci nej cvičiť jazyk a zároveň sa pripravovať na pracovný život, osvojovať si zručnosti potrebné k tomu, aby sa mohli po ukončení programu zamestnať a nestať sa klientom sociálneho úradu. Výber miesta jazykovej praxe prihliada na možnosti a kontakty so zamestnávateľmi, ale v centre stojí individuálny plán vypracovaný na záujmoch, ktoré klient prezentuje.

Výzvou pri našej práci je klientovo porozumenie systému a porozumenie reči, a to či už písanej alebo hovorenej. Naši klienti dostávajú mnoho listov z rôznych organizácií a často ostávajú bezmocní, ak nezískajú porozumenie toho, čo obsahujú. To môže viesť k vysokým penále pri oneskorených platbách, alebo k tomu, že sa im nedostane služieb, na ktoré majú nárok.

V tomto sa stávame ako kontaktné osoby, advokátmi vo vzťahu k rôznym organizáciám, či už ide o firmy, školy, zamestnávateľov. Toto zaberá vcelku časť našej každodennej práce, kedy píšeme rôzne žiadosti, sťažnosti, telefonujeme a vybavujeme veci pre našich klientov, ktoré nie je zatiaľ pre nich možné vybaviť samostatne. Naším cieľom je pomôcť klientovi porozumieť systému. Cieľom je nezobrať klientovi zodpovednosť, ale naopak viesť ho k tomu, aby neskôr mohol konať samostatne. Preto, ak klient už má istú slovnú zásobu a potrebuje, aby sme s ním išli do banky, snažíme sa ho viesť k tomu, aby hovoril sám, do situácie zasiahneme, len ak hrozí, že ho druhá strana nepochopí. Ak klient nemá znalosť nórskeho jazyka a my nemáme znalosť jeho materčiny, využívame pomoc tlmočníkov.

Pre prístup ku klientovi cez tlmočníka je veľmi podstatné obracať sa ku klientovi priamo. Takto preukazujeme rešpekt klientovi a dávame mu na vedomie, že ho berieme vážne. Istým spôsobom prehliadame tlmočníka a komunikujeme len s klientom. V praxi to znamená, že ja poviem klientovi: toto je tvoj účet za elektriku, a nie tlmočníkovi, aby povedal klientovi, že toto je účet za elektriku.

Pri práci pracujeme s klientom individuálne, ale jednotliviec je často súčasťou nejakej rodiny, a preto okrem dospelých prichádzame často do kontaktu s ich deťmi. Deti sú schopné rýchlejšie nasávať poznatky o jazyku a spoločnosti ako dospelí. Snažíme sa predchádzať tomu, aby sa deti stávali tlmočníkmi pre svojich rodičov. Skúsenosti mojich kolegov a odborné knihy hovoria, že to nevlýva pozitívne na autoritu rodičov.

Táto je vystavená aj inej skúške, deti sa ocitnú medzi dvoma kultúrami a často sa nevedia a nemôžu zaradiť ani do jednej a to môže častokrát uviesť deti na šikmú plochu. Našou víziou je podporovať rodinu ako celok, podporovať deti v ich integrácii do nórskej spoločnosti. Aby sme predchádzali problémovému správaniu u detí podporujeme a vyhľadávame voľnočasové a športové aktivity pre deti a mládež.

Na čo musíme dávať pri našej práci a pri prístupe ku klientom pozor? Pre mňa osobne je veľmi dôležité oboznamovať sa s kultúrnym kontextom, z ktorého klient pochádza. Toto mi pomáha chápať niektoré

reakcie, ktoré by sa mi inak chápali len s ťažkosťami. Poznať históriu krajiny a klienta samotného vidím ako dôležitú súčasť rešpektovania klienta.

Aké z prístupov k našim klientom považujem za inovatívne? V mojej terajšej práci som začal v auguste, a tak sa mi ešte stále zdá mnoho vecí nových, najviac ma však v poslednej dobe udivuje komplexnosť, ktorou sa ku klientom prístupuje. Keď klient prichádza k nám do obce, prichádza so všetkými informáciami a dokumentami o sebe, ktoré k nim posielajú predchádzajúce inštitúcie, ktoré sa s ním dostali do kontaktu. My klienta kontaktujeme na služby, ktoré sú spojené s bežným životom v Nórsku. Snažíme sa koordinovať, mať prehľad o službách poskytovaných klientovi rôznymi inštitúciami v obci.

V mojich očiach je to prístup, ktorý si je vedomý, že náš klient žije v systéme, ktorému len začína rozumieť. My sme ten článok systému, ktorého cieľom je koordinovať, mať prehľad o práci ostatných článkov v systéme, aby fungovali pre klienta. Toto je potrebné, lebo klient sa ešte len učí, ako systém funguje.

Čo tento prehľad teda v praxi zahŕňa? Tak napríklad kontakt s Ministerstvom zahraničných vecí, kontakt s táborom pre príjem utečencov, kontakt s políciou, lekárom, zdravotnou sestrou, psychológom, sociálnym úradom, materskou školou, školou, jazykovým kurzom, s úradom pre viacjazyčných, pracoviskom klienta, sociálnym kurátorom, advokátom, akreditačnou komisiou. Nemenej to zahŕňa kontakt

s poskytovateľmi aj takých služieb akými sú služby telekomunikačné, energetické, dopravné atď.

Práve tento prehľad o veciach, službách týkajúcich sa klienta, považujem za základ komplexnosti prístupu ku klientovi. Je to komplexnosť, ktorej rozsah je pre mňa veľmi novým a udivujúcim prvkom. Táto komplexnosť obnáša mnohé etické výzvy, A práve preto je asi tiež veľmi dôležité, že jej rozsah je v našej práci skoro neviditeľný. Komplexnosť zahŕňa ešte jeden dôležitý prvok a tým je lojalita, ktorá sa spája s ochranou záujmov klienta. Ak by tieto dve veci nešli ruka v ruku, len ťažko by sme mohli hovoriť o pozitívnom prístupe ku klientovi.

Literatúra:

Rundskriv H – 20/05

UDI (2003). *En veileder i arbeidet med flyktninger, asylsøkere og innvandrere*. Oslo, Kursiv Media AS

Peter Paluga

Narodil som sa v Žiline, vyštudoval som Sociálnu prácu na Univerzite Košaniina Filozofa v Nitre, a vernepleie (social education) na Diakonihjemmet Høyskole I Rogaland v Nórsku. Pracoval som v Domove Sociálnych služieb pre mentálne postihnutých, v Domove dôchodcov pre ľudí s demenciou a v súčasnosti pracujem ako kontaktná osoba pre utečencov a prisťahovalcov. Momentálne sa v práci orientujem na druhú generáciu utečencov a ich integráciu do nórskej spoločnosti. Mojim cieľom je za pomoci motivácie k aktivitám predchádzať sociálno patologickým javom u detí a mládeže s nenórskym etnickým pozadím.

Integration of refugees

Who is a refugee? It is a person who got status as refugee. The refugee got either a resident permit because of individual or humanitarian reasons or temporary security.

Author of the article is working in Norwegian little town in a receiving-office for refugees and immigrants. What he values the most is the complexity approach to the refugees. When the person comes to their office he has all the documentation and information from all other institutions he was in contact with. Aim of their office is to connect their clients to the services which are connected with the normal life in Norway. The office is trying to coordinate and to have overview of the services provided by different institutions in community.

From his point of view it is approach which respects client and is aware of a new start in clients life (understanding of new system in new country).The office is just the one element of the system which has overview of the work of other elements of the system that should work for our client.

Interaktívna a tvorivá muzikoterapia

(Stretnutie človeka s človekom pri hudbe)

Keď som pred Vianocami 2006, dostal ponuku napísať článok o muzikoterapii, mal som pocit, že by som to mal odmietnuť, pretože vôbec neviem, o čom by som mal písať, ktorú tému spracovať z obrovského množstva metodík a prístupov v oblasti terapie hudbou, ako opísať, to čo si myslím o muzikoterapii, ako ju vnímam a ako ju robím.

Človek, zvuky, pohyby, vnímanie, hudba...Bum, báb, cccccc, miaaaau, haff, dup, tlesk,dýcham,

nadýchne sa vzduchu, vydýchne, nadýchne sa zdvihne ruky skríkne, čo mi hrdlo ráči... ooooojjjjjjj alebo niečo, čo ma napadne.

A zrazu sa ocitneme v strede obrovského lesa, oheň horí, vietor hladí naše tváre a v čarovnej škatuli uprostred nás objavujeme rôzne zaujímavé a neznáme predmety – nejaké hrkálky, zvonce, drierka. Akési tie bubny stoja vedľa škatule..... S týmito všetkými predmetmi sa môžeme hrať, môžeme na nich hrať, skúšať ako a aké zvuky sa s nimi dajú robiť.

Dnes sa skúsime ako skupina bádateľov dostať cez hlboký les. Našou úlohou je podporovať sa navzájom, byť odvážny a vynaliezavý. Najprv otestujeme, ako sa na našich hudobných nástrojoch hrá, keď stojíme, keď sedíme, keď sa hýbeme, keď máme zavreté oči. Môžeme vyskúšať hrať najdivokejšie ako vieme, potichu, rýchlo, môžeme hrať spoločné tempo, jednoduchými pravidelnými údermi alebo pohybmi. Zrazu príde náčelník nášho kmeňu a udá tempo (rýchlosť), akým sa budeme na začiatku pohybovať (akým budeme hrať). Priestor, v ktorom sa nachádzame sa zaplní zvukmi, niekedy trocha chaotickými a rytmicky nepravidelnými, ale predsa veľmi zaujímavými. Skúsime začať počítať do štyroch, ako príprava na hranie 4/4 rytmu, ktorý je nám Slovákom a Európanom celkovo najprirodzenejší. Nahlas napočítame do štyroch a toto opakujeme niekoľkokrát, pokým cítime, že skupina je sústredená, potom môžeme zabúchať do štyroch na bubon. Náčelník mi ukazuje, aby som hral tichšie, ale mne sa nechce, veď to trieskanie na bubon ma baví. A navyše náčelník hovorí, že, každý môže hrať tak ako vie, nie je lepší a nie je horší hráč, všetci sme jedineční, v spoločnej hudobnej improvizácii môžeme zažiť aj to, že to, že sme, stačí. Každý a každá, čo sa čo i len trochu vie hýbať je pripravený spolu vytvárať zvuky a hudbu.

Na tomto mieste lesa si môžeme skontrolovať, či dýchame, čo počujeme okolo seba, čo vidíme, na čom sedíme a ako sa cítime. Môžeme sa zahrať nejakú interaktívnu hru, ktorá podporí cieľ dnešného výletu. (napr. Hľadanie spoločného rytmu z knihy Hry s hudbou a techniky muzikoterapie. Z. Šimanovský). Muzikoterapeut – náčelník ďalej sprevádza skupinu v lese plnom nečakaných zážitkov a prekvapení. Uľahčuje človeku prejaviť sa, chytiť nástroj, sústrediť sa na prežívanie daného okamihu v našom lese.

Cestu sprevádza hra na jednotlivé hudobné nástroje. Vytváranie rytmu, srdca hudby, nám pomáha udržiavať koncentráciu a aktivizuje naše vnímanie.

Ciele a jazyk, ktoré pri muzikoterapii použijeme, môžu byť rôzne, závislé predovšetkým od cieľovej skupiny, zručností muzikoterapeuta, možností, ktoré nám náš pracovný priestor ponúka.

„Jéj, to sú nádherné bubny, koľko stáli?“, pýta sa jeden z členov skupiny, ktorá prechádza tmavým lesom, iná skupina na tom istom mieste lesa vášnivo bubnuje, tancuje a spieva. Čo je správnejšie?

Skúsenosť mi hovorí, že aj keď použijem rovnaké cvičenia, hry v porovnateľnej cieľovej skupine, výsledok môže byť rôzny. Neplatí 1+1=2. Ak necháme ľuďom priestor slobodne sa vyjadriť prostredníctvom hudby, vzniká vždy niečo iné, niečo nové a jedinečné. Niekomu stačí, že sa stretne s inými ľuďmi, niekomu zase, že si zabubnuje a zatancuje, niekomu stačí, že počúva, niekto si vychutnáva experimentovanie, niekto sa rád predvádza a expresívne vyjadri to, čo prežíva, niekto ... Ak dokážeme sledovať a spoznať jazyk, ktorým sa prejavujú jednotliví ľudia v našej skupine, spoznáme to, čo majú radi a čo nie, môžeme z tohto bodu stavať a rozširovať ich podnety, podporovať ich zručnosti.

Na konci hodiny nastal čas pre reflexiu alebo krátke zhodnotenie, toho ako sa jednotliví účastníci cítia, čo sa im páčilo, čo nepáčilo atď.

Spracovanie témy muzikoterapie môže trvať aj niekoľko rokov. V tomto článku sa chcem ešte podeliť o niektoré základné témy, s ktorými sa stretávam pri svojej práci. Možno by moja prvá otázka bola, čo všetko môže priniesť hudba človeku a prečo sa chcem venovať muzikoterapii. Hudba a muzikoterapia môže klientom priniesť:

- zážitok,
- môže podporiť emocionálne prežívanie,
- rytmus,
- pohyb,
- koncentráciu,
- ticho, hluk,
- vnímanie pomalého a rýchleho,
- komunikáciu so slovami a bez slov,
- príjemné a bezpečné stretnutie,
- relax a pokoj,
- radosť,
- prežívanie seba ako súčasť celku.

Hudbe a muzikoterapii by som sa chcel venovať, pretože mi prináša to isté, čo prináša klientom.

Existuje veľmi veľa definícií, čo je to muzikoterapia, isté však je, že ľudia spolu s hudbou prežívali dôležité udalosti v živote, bubnovanie dodávalo bojovníkom odvahu, hranaharfupomáhalakráľomliečičichsmútok.

Na internete nájdeme veľké množstvo informácií a metodík. Na jar tohto roku sa aj na Slovensku chystá spustiť informačný portál www.muzikoterapia.sk, ktorý by mal slúžiť na výmenu informácií, na diskusie, uverejňovanie článkov, informácií o školeniach atď.

Tono Gúth

Keďže v našich zemepisných šírkach neboli africké, arabské, a iné tradičné bubny a perkusie z ďalekých kultúr veľmi rozšírené, bolo ich spoznávanie, aj pre mňa veľmi obľúbené. Z môjho objavu sa stala vášeň a záľuba. Po skončení štúdia sociálnej práce na UK v Bratislave ma vietor zavial do Paríža, kde som sa začal intenzívne venovať zdokonaľovaniu svojho rytmického cítenia a taktiež citu pre prácu so skupinou u rôznych učiteľov z Francúzska a Afriky počas

dobrovoľníckej stáže. Rôzne formy výučby a práce so skupinou som študoval na Pedagogickej fakulte UK v Bratislave. Veľa hudobných skúseností som získal zo stretnutí s hudobníkmi počas medzinárodných študijných pobytov a ciest v Nemecku, Taliansku, Španielsku a Maroku. Za posledné tri roky som absolvoval niekoľko workshopov so zameraním na hudobnú pedagogiku a muzikoterapiu u svetovo uznávaných lektorov na Slovensku: Ida Kelarová CZ, Joseph Moreno USA, Jaroslava Zeleiová SK, Dietmar Juergens DE, Elena Amtmanová z Katedry liečebnej pedagogiky UK

v Českej republike. Tiež u Zdeňka Šimanovského. Cenné skúsenosti som získal aj v Rakúsku na Bodensee a inštitútoch: Insuk Lee, Južná Korea; Manuela Widmer, Orffova škola Salzburg; Karin Schumacher, Berlín; Ursel Burek, DE; Cornelia Cubasch-König und Peter Cubasch AT.

Venujem sa rozvoju alternatívnych hudobno-sociálnych projektov pre všetky vekové skupiny s občianskymi združeniami: Zvuky cez ruky, Prima, Odyseus, Sposa, s DSS Kampino, s rôznymi špeciálnymi školami, s Nota Bene.

Interactive and creative music therapy /meeting each other at the music/

Aims and language we are using in music therapy can be different depended first of all on our target group, skills of music therapist and resources in our working place. If we give people freedom to express themselves through the music it will always result in something different, something new and unique. Someone is happy to meet other people, someone wants to dance and beat the drums, someone is glad just to listen and someone enjoys experiments.

Music and music therapy can bring an experience to the client - it can support emotional experience, rhythm, movement, concentration, silence, noise, communication with and without words, nice and safe meeting, relax and comfort/peace, joy, experience yourself as a member of entity. I enjoy working with music and as a music therapist because it brings me the same experience as to the clients. In spring 2007 there is planning to be provide a web page about music therapy www.muzikoterapia.sk – with articles, workshops, and information.

Svojpomocný program “OVEREATERS ANONYMOUS”

Lenka Jíleková

Svojpomocný program “OVEREATERS ANONYMOUS” vznikol v 60-tych rokoch v USA aplikovaním 12 krokov Anonymných Alkoholikov na uzdravovanie ľudí, trpiacich niektorou z porúch príjmu potravy – ľudí, pre ktorých sa jedlo stalo ich hlavným problémom. Ľudia, ktorí trpeli obezitou, zistili, že nedokážu zastaviť jedenie ani v prípade, že to ohrozuje ich život – že jednoducho nedokážu sami prestať. Na základe vlastnej skúsenosti pochopili, že program 12 krokov, dlhé roky úspešne používaný uzdravujúcimi sa alkoholikmi, funguje dobre aj u nich. Nahradili jednoducho slovo “alkohol” za slovo jedlo a program si upravili pre svoje potreby.

Dnes má toto združenie tisíce členov po celom svete a sú zakladané stále nové a nové skupiny. Ako nástroje uzdravovania používa pravidelné stretnutia, 12-krokový program, vzájomnú pomoc – “sponzorstvo”, 24-hodinový program a takzvané “jedálne plány”. V skupinách nie sú žiadni terapeuti či lekári, iba ak sami trpia niektorou z porúch príjmu potravy – kompulzívnym prejedaním sa, bulímiou či anorexiou.

Jedálny plán je individuálny nástroj, ktorý si každý člen OA prispôbi, “ušíje na mieru”. Jeho účelom je zaviesť do jedenia istý poriadok a systém, ktorý odbremení človeka postihnutého poruchou príjmu potravy od neustáleho zaoberania sa jedlom – čo, koľko a kedy môžem zjesť, aby som nepribral.... Variuje od pružných plánov typu “tri vyvážené, výživné jedlá denne” až po prísne plány, ktoré sú deň vopred napísané a potraviny sú presne odvážené. Členovia OA si svoj jedálny

plán pripravujú buď s pomocou skúsenejšieho člena, alebo pod dohľadom lekára – dietológa. Jedálny plán musí byť vyvážený, v žiadnom prípade nejde o žiadnu diétu – ide o systém stravovania, ktorý je možné bez hladovania dodržiavať po celý život.

OA vychádzajú z presvedčenia, že isté typy potravín na nich pôsobia ako “spúšťače prejedania”, sú pre nich ako droga pre narkomana. Nie je pre nich možné tieto jedlá konzumovať a byť v psychickej pohode – pretože spôsobujú isté zatemnenie mysle, ktorá vedie k neúmernému prejedaniu sa. Preto je dobré sa týmto typom potravín celkom vyhnúť. Najčastejšie je to rafinovaný cukor, biela múka a výrobky z nej, hovädzie a bravčové mäso, u niektorých ľudí aj tuky istého typu – syry, mliečne výrobky. Vzhľadom na to, že narkoman či alkoholik môže svoju drogu celkom vylúčiť zo života, OA musia prijímať potravu, je preto nemožné dosiahnuť “dokonalosť”. OA sa snažia jesť čo najzdravšie a najvyváženejšie, no občasnú poklznutia patria k procesu uzdravovania.

“Sponzorstvo” je forma vzájomnej pomoci, ktorá je takisto prebratá od Anonymných Alkoholikov. Sponzor je človek, ktorý je dlhšie v programe OA a pomáha služobne mladšiemu členovi, ktorý ho o túto pomoc požiada, prekonať problémy spojené s novým životným štýlom, pomáha s prácou na 12. krokoch a je k dispozícii, keď sa potrebuje nováčik vyrovnávať. Jedlo a prejedanie používali členovia OA v minulosti na vyrovnanie sa s emocionálnymi stavmi, ktoré nevedeli zvládať, preto je prvé obdobie “abstinencie”

nesmierne ťažké. Sú zrazu zavalení množstvom pocitov, ktoré nimi zmietajú a často im celkom nerozumejú. Môžu využívať takzvanú “telefonickú terapiu” – volajú niektorému priateľovi z OA, prekonávajú tak pocity samoty a vzájomne si radia.

“24-hodinový program” je výnimočný nástroj, pomocou ktorého môžu členovia OA nielen odolať nutkaniu k záchvatom prejedania sa, ale aj zvládať ostatné problémy, ktoré život prináša. 24-hodinový program hovorí o tom, že keby mal človek niest celú ťarchu svojho života na svojich pleciach teraz, nezvládol by to. Môže uniesť len to, čo je možné urobiť počas týchto 24 hodín – o minulosť ani budúcnosť sa netreba starať. Samozrejme, v počiatočných abstinenčných prenasledujúcich členov OA chute prejesť sa alebo zjesť niektorú so spúšťacích potravín. Vtedy siahnu po filozofii 24 hodín – “Dnes sa neprejem. Dnes sa to vydržať dá. Nevie, čo bude zajtra, možno sa opäť prejem, ale dnes to neurobím”. A na druhý deň opäť toto rozhodnutie “odkladajú”. Takto sa deň po dni stávajú silnejšími a silnejšími.

Mnohí z nich poznajú pocit beznádeje a nenávisť voči sebe, keď si zaumienili dodržiavať nejakú diétu a po niekoľkých dňoch či týždňoch zlyhali. Prestali si takto celkom dôverovať a majú oprávnené pochybnosti o “sile svojej vôle”. Program OA tvrdí, že sila vôle je celkom nanič. Vytvára len tenziu, ktorá je po čase jednoducho nezvládnuteľná, pretože mobilizuje psychické sily natoľko, že nesmierne vyčerpá. 24-hodinový program toto napätie odníma a umožňuje uvoľniť sa.

Ja sama sa riadim programom OA už vyše dva a pol roka a odvtedy som sa neprejedla. Mojm problémom bola “atypická bulímia” – napriek tomu, že som svoje záchvaty prejedania kompenzovala nadmerným cvičením, nikdy sa mi nepodarilo vracať. Preto som sa vlastne neodhodlala vyhľadať lekársku pomoc, i keď môj psychický stav sa neustále zhoršoval. Myslela som si, že ma “pošlú domov” ako nedostatočne vážny prípad. Moje pokusy skončiť s prejedaním boli stále neúspešné a moja posadnutosť vzhľadom a pocit, že som tučná, ma vraždili. Skúšala som sa riadiť voľne dostupnou literatúrou o bulímii, no žiadne rady nezačali. Vo všetkých knihách sa písalo “jesť všetky druhy jedál, ale s mierou”. Nedokázala som jesť s mierou. Už vtedy som vedela, že niektoré jedlá vo mne priamo vyvolávajú neovládateľnú túžbu jesť ich v enormnom množstve.

Celkom náhodou som našla oficiálne stránky OA na internete a zapojila som sa do korešpondenčného programu “na diaľku”, cez ktorý som získala svoju sponzorku – ženu z nového Mexika a ďalšiu OA priateľku z Nového Zélandu. Vďaka nim som spoznala 12 krokov a začala som pracovať na programe uzdravovania. Odvtedy som sa neprejedla. Pred rokom som založila “míting” – pravidelné stretnutie pre ľudí, ktorí si nevedia rady s prejedaním. Naša skupina nie je veľká, ale každý, kto pracuje na krokoch, sa pred mojimi očami mení z utrápeného a nešťastného na vyrovnaného a spokojného človeka. A tak je to aj so mnou.

Self-supporting program „OVEREATERS ANONYMOUS“

In the 60s self-supporting program “Overeaters anonymous (OA)” has been founded based on the 12-step principles of Alcoholics Anonymous, including people who have various eating problems. There are thousands members associated in self-supporting program from all over the world. The twelve steps, recovery program, reciprocal help – “sponsorship”, 24 – hours program and “a plan of eating” are suitable treatments of the OA. An eating plan for every OA member is not a diet rather systematic eating plan for the rest of the life. Like members of Alcoholics Anonymous, members of OA have “sponsorship” – sponsors are OA members who share their agenda up to the point of their own experience. They are willing to share their recovery with beginners who are in need of help. “24-hours program” is an excellent treatment, which enables OA members cope not only with compulsive eating problem but also to solve problems. The OA recovery program offers a new way of life that helps to reduce tension and enables to release.

Základný význam komunity – vzájomné posilňovanie rodín v každodennom živote

Mária Štubňová

Akékoľvek zdravotné postihnutie, ktoré zasiahne rodinu je spravidla chápané ako problém, ktorý vo všeobecnosti obmedzuje jej život.

Avšak spoločnosť obmedzuje poskytnutie pomoci nanajvýš len nositeľovi handicapu, čo sa odzrkadľuje i v našich právnych normách.

Ale problém je oveľa širší. Dotýka sa celej rodiny, teda každého jej člena. Tieto problémy sú zväčša skryté, pretože sa odohrávajú v jednotlivých rodinách,

ktorej členovia zväčša nie sú ochotní o nich hovoriť.

Moje skúsenosti z organizovania rôznych aktivít a rekondičných pobytov pre rodiny s autistickým dieťaťom mi pomohli hlbšie pochopiť podstatu problémov a ľudských vzťahov. Objavila som u mnohých rodičov ranené srdcia a nízku sebadôveru, a to v dôsledku odsudzovania nielen okolím, ale častokrát najbližšou rodinou, že nevedia výchovne zvládať svoje dieťa.

Táto hlboká zraniteľnosť sa potom prenáša nielen na handicapované, ale i na zdravé dieťa. Deti však vycítia túto úzkosť rodičov a aj oni potom prežívajú bolesť z tohto poznania a sami pociťujú obmedzenie vo svojom živote a rozvoji. Ak sú medzi rodičmi konflikty, hoci aj nevyhovené, dieťa ich veľmi ťažko znáša a u autistov sa to vždy prejaví v ich správani.

Spomínam si na jednu rodinu, kde sa rodičia trápili hlavne pre svoje zdravé dieťa asi 16-ročného stredoškolača. Trápilo ich, že sa ich syn hanbí za svojho brata. Keď spoločne niekam išli ako celá rodina, šiel zvyčajne niekoľko metrov pred alebo za nimi. Prekonať zraniteľnosť u tohto mladého človeka sa podarilo vďaka niekoľkým zdravým súrodencom, s ktorými sa skamarátil na pobyte a počas týždňa sa s nimi prirodzene stretával a rozprával, ktorí mu rozumeli, lebo aj oni mali podobné problémy a tiež vďaka psychologičke, ktorá ho naučila ako sa brániť voči výsmechu rovesníkov, vžiť sa do myslenia autistických ľudí, odporučila mu knihy na prečítanie a pomohla mu pochopiť, že za daný stav jeho súrodenca nik v ich rodine nemôže.

Obzvlášť silná bola pre mňa skúsenosť z posledného letného pobytu v Štiavnických Baniach. Zúčastnila sa ho rodina s dvoma už dospelými autistami vo veku 27 a 28 rokov a zdravou dvanásťročnou dcérou. Z tváre ich mamy vyžaroval neprestajne úsmev, milota a vždy mala pekné a milé slovo pre každého koho stretla. Na moju otázku, či nemala strach mať ďalšie dieťa po dvoch postihnutých mi odpovedala: "Nie, lebo som sa chcela z tohto chorého sveta dostať do sveta zdravého aj s mojimi synmi a pevne som verila, že sa mi to s Božou pomocou podarí." Aj sa skutočne podarilo. Po dvoch chorých synoch sa jej narodili ešte dve zdravé dcéry – jedna v súčasnosti už dospelá, inteligentná a múdra vyštudovala hru na organ v Nemecku, je už šťastne vydatá a druhá ešte len 12-ročná predstavuje pre rodičov veľkú radosť, ale i pomoc pri rozvoji svojich bratov.

Títo rodičia prijali svoje postihnuté deti ako vzácne a jedinečné a sami bez odbornej pomoci (diagnostikovali ich až v dospelosti) im pomáhali rásť a rozvíjať sa podľa ich možností. Môžu byť veľkým vzorom mnohým rodinám.

Hlbšie si uvedomiť potrebu SPOSY a jej význam ako rodičovskej organizácie sa mi podarilo práve vďaka organizovaniu komunitných tvorivých stretnutí pre všetkých členov rodiny. Pri citlivom vnímaní a počúvaní ostatných rodičov a tiež z vlastných skúseností zo svojej rodiny sa mi potvrdilo, že trpíme hlavne sociálnou izoláciou a že nám dobre padne stretnúť sa neformálne pri nejakom tvorivom procese spolu so svojimi deťmi, kde sa môžeme dostať zo svojej izolácie, nemusíme nikomu vysvetľovať zvláštne prejavy správania sa našich detí, vytvoriť si určitý nadhľad na svoju situáciu a objavovať tak zmysel vlastného bytia.

Stretnutia – pocit spolupatričnosti, získavať seba-dôveru a sebaúctu prostredníctvom tvorivosti, vyjadrujeme si podporu – je to niečo, čo nie je uzavreté, ale na čom stále pracujeme, učíme sa a vychovávame sa navzájom.

Na rodinné nešťastia sa nedá vopred pripraviť. Jedno však môžeme urobiť: uvedomiť si, že nič na svete sa nezaobíde bez ťažkostí a bez strát, že trápenie a bôľ patria k životu. Posilňovať si silu ducha, a tak sa vyzbrojiť voči nečakanému nešťastiu.

A práve v tom spočíva hlavná misia občianskeho združenia SPOSA teda v obnovovaní, vytváraní a posilňovaní sily ducha rodičov navzájom, ako základného predpokladu pre ďalšie riešenia, ktoré prinesie život.

Začiatkom 90 rokov v Sanatóriu pre deti s rizikovým vývinom na Fedákovej ulici v Bratislave pod vedením MUDr. Márie Sýkorovej sa ako prví začali venovať deťom s autistickými črtami a zároveň vytvorili aj rehabilitačno-diagnostický program pre deti predškolského veku. Vzhľadom na zvyšujúci sa počet klientov s touto diagnózou a informácií zo zahraničia vznikla myšlienka založiť združenie, ktoré by obhájalo záujmy autistov z dôvodu, že v slovenskej legislatíve nebola táto skupina občanov vôbec zachytená. V roku 1994 vzniklo občianske združenie Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom pod vedením rodičov a odborníkov.

Prelomovým rokom bol rok 2003, kedy došlo k oddeleniu sa odborníkov od rodičov a od vtedy SPOSA funguje výlučne ako rodičovská organizácia. SPOSA má celoslovenskú pôsobnosť a má 15 právne samostatných organizačných jednotiek. Pracuje na základe stanov. Každá organizačná jednotka má svojho štatutárneho zástupcu, ktorý je zároveň aj koordinátorom rodičov a všetkých činností organizácie vo svojom regióne.

Naša činnosť je zameraná hlavne na každodenné voľnočasové aktivity, vzdelávanie a rehabilitačnú činnosť detí s autizmom. Zároveň sa snažíme odbremeniť rodiny a deťom poskytnúť zmysluplné trávenie voľného času. Pravidelne organizujeme rekondično-rehabilitačné pobyty pre celé rodiny s autistickým dieťaťom. Venujeme sa aj rodičom, najmä matkám organizovaním komunitných stretnutí vždy s tvorivou témou stretnutia. Zapájame aj zdravých súrodencov, hlavne formou ich dobrovoľníckej práce. V pláne našej činnosti nechýbajú ani obvyklé podujatia ako je MDD, Jesenný piknik – šarkaniáda, Mikuláš, Vianočné posedenie a pod.

Najnovšou aktivitou je nácvik sebaobslužných a sociálnych zručností detí s autizmom v imitovanej domácnosti, ktorú sa nám podarilo zariadiť vďaka Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, finančného daru od spoločnosti Henkel a z 2 % dane

z príjmu od Ľudovej banky, ktorým za túto pomoc ďakujeme.

Môj 15-ročný syn napísal:

Ako pre brata autistu pre mňa SPOSA znamená utužovanie vzťahov a komunikácie medzi autistami a zdravými súrodencami. Voľnočasové aktivity SPOSY pod vedením kvalifikovaných dobrovoľníkov umožňujú prosperovať týmto deťom a zároveň vytvárajú voľný čas aj pre nás zdravých súrodencov. Často pomáhame pri rôznych víkendových akciách s činnosťami pre autistické deti. Cítim, ako majú radosť z toho, že sa im chcem venovať. Rodičia sa za ten čas určite dobre porozprávajú.

Vyjadrenia rodičov zúčastňujúcich sa aktivít o. z. SPOSA

Mgr. Dajana Stančiaková:

Význam - slúži predovšetkým k **vzájomnej podpore rodičov** a zdieľaniu radostí aj starostí spojených s výchovou detí postihnutých s autizmom.

Naša rodičovská skupina je **otvorená skupina** pre rodičov a ďalšie blízke osoby, ktoré sa starajú o osoby s autizmom. Členovia SPOSA boli v uplynulom roku 2006 aktívni a zanietení. Rodičia sa významne yúčastňovali na organizácii a zabezpečení kvalitného priebehu všetkých aktivít.

Stretávanie sa a práca rodičovskej skupiny je usku-točňovaná s nádejou a dôverou v zmysluplnosť spoločného snaženia a príjemného prežívania všedných i nevšedných dní našich rodín.

Veľkým prínosom sú **vzájomné rozhovory** na témy starostlivosti o naše deti, ich vývoj, potreby i prípadnej možnosti zlepšenia ich stavu.

Vzájomne prospešný účel

Naše rodiny pokladajú za užitočné pripojiť sa k rodičovskej skupine, kde môžu stretnúť iné rodiny s podobnými potrebami. SPOSA poskytuje rodičom priestory a možnosti na zdieľanie informácií, **dávanie a prijímanie emocionálnej podpory** a je

príležitosťou pre všetkých, ktorí chcú pracovať ako tím pri predkladaní žiadostí, ktoré sa týkajú komunity.

Dôležitou funkciou rodičovskej skupiny je vzá-jomné predstavenie rodín iným rodinám s podobným problémom, ktoré si potom vzájomne môžu poskytnúť veľmi potrebné informácie a **navzájom sa podporiť**. Ak sa stretávajú rodiny s podobnými záujmami, vzniká a vytvára sa pocit spolupatričnosti a porozumenia – **komunita**. Vytvárame takto miesto, kde sa môžeme smiať na rovnakých veciach, kde mô-žeme diskutovať o rovnakých problémoch, a teda kde si môžeme vzájomne pomôcť.

Zuzana Tichá:

Z vlastnej skúsenosti som význam vzniku OZ SPOSA pociťovala hlavne v tom, že som mala ľahší prístup k informáciám, čo je to vlastne autizmus. Ako človek, ktorý nikdy v živote slovo autizmus nepočul, bolo veľmi ťažké pochopiť a predstaviť si ako ďalej žiť s osobou postihnutou autizmom. Na základe získaných informácií a z vlastného pozorovania svojho dieťaťa som sa utvrdila v tom, že moje prirodzené správanie pri výchove dieťaťa s autizmom sa vôbec nemusí meniť voči výchove zdravých detí iba v tom, že viem a poznám problém svojho dieťaťa, a teda jeho správanie a reakcie sú touto skutočnosťou ovplyvne-né. Pre mňa ako rodiča bolo veľmi nápomocné to, že som sa so svojimi skúsenosťami a problémami mohla podeliť s niekým, kto mi rozumel. Čo mi pomohlo, je aj tá skúsenosť, že so svojím problémom nie som sama.

Mária Štubňová

Mária Štubňová – matka štyroch detí, z toho jedného autistického, vzdelanie – Vysoká škola ekonomická, Fa-kulta ekonomiky služieb a cestovného ruchu; doplnené v odbore sociálna práca. V súčasnosti je predsedkyňou Spoločnosti na pomoc osobám s autizmom.

Kontakt: Spoločnosť na pomoc osobám s autizmom
Nám. 1. mája č. 1
811 06 Bratislava
www.sposa.sk
e-mail: sposa@changenet.sk

The fundamental meaning of community – mutual support of families in everyday living

In early 90ties began MUDr. Mária Sýkorová as one of the first professionals focused her work on children with autistic character and at the same time they founded diagnostic and rehabilitation program for pre-school old children. The number of children with autism and information about autism from abroad increased but people with autism as a group wasn't even mentioned in Slovak legislation. These facts motivated parents and professionals to found organization which would defend interests of people with autism.

In 2003 the organization had divided in two separate organizations. Since 2003 is SPOSA the parents organization which has branches all over the Slovakia (15 autonomous branches).

Svadba

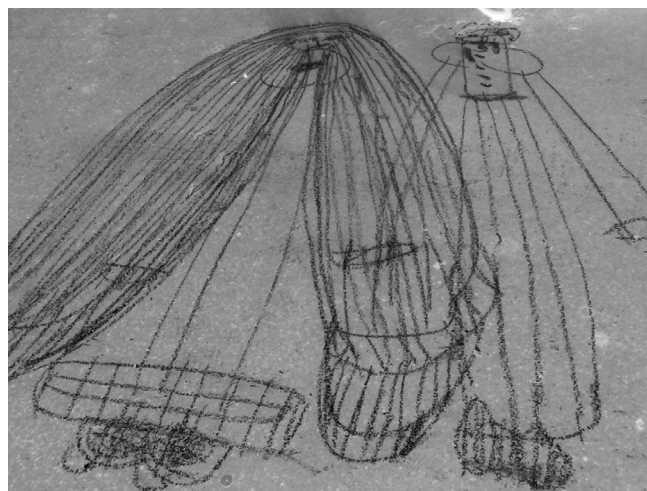
Jarko má 30 rokov. Pochádza z Banskej Štiavnice, ale už 23 rokov býva v našom domove v Lučenci.

Keď bol Jarko malý starala sa o neho starká, na ktorú rád spomína. Jarko je u nás od svojich 7 rokov a vyrástol z neho veľmi šikovný mladý muž, ktorý sa vie postarať sám o seba. Jarko rád pomáha malým deťom, viac postihnutým kamarátom v domove, ale aj sestričkám na oddelení.

Rád upratuje, počúva hudbu, skladá kocky, strihá a lepí. Veľmi rád maľuje. Najradšej kriedou na cestu, postavičky na jeho dielach sú vždy v životnej veľkosti. Veľmi rád tiež chodí do mesta. Rád pozoruje ľudí, páčia sa mu hlavne dlhovlasé dievčatá.

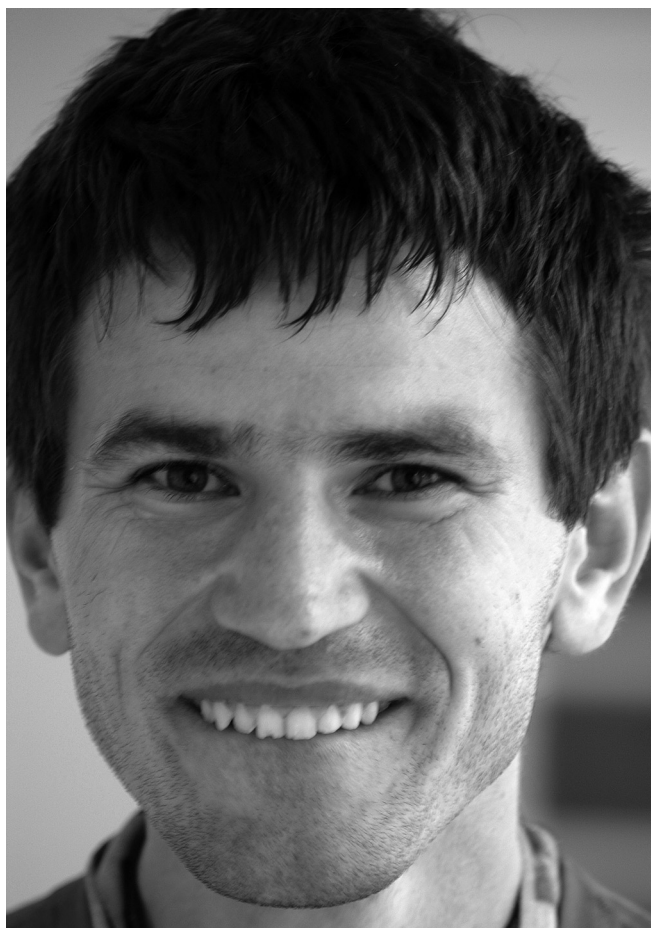
Jarko má veľmi rád dovolenky. A najradšej zo všetkého má cestovanie autom a autobusom. Rád pozerá televízor. Jeho najobľúbenejší seriál je: „Nemocnica na okraji mesta“. Jarko je veľmi priateľský a srdečný mladý muž, ktorého máme všetci veľmi radi.

*Denisa Nincová,
sociálna pracovníčka DSS Slatinka*

sme sa o tom, kde sme boli zo Slatinky – v Chorvátsku, v kúpeľoch v Číži a chodím na kone. Lucka sľúbila, že ma príde pozrieť na Slatinku.

Ja som sa zaľúbil do Lucky a chcem zobrať si za ženu Lucku. Na svadbe budem mať oblečené sako čierne, košľa biela, nohavice čierne a kravata hnedá. Lucka bude biela nevesta. Dám jej prsteň – dám jej obručník. Farár sa ma opýta: „Bereš Koleda Lucku?“... „Áno berem“. Lucka bude mať na ruke náramok a reťazku. Bude držať kytičku červenú, žltú, modrú a bielu kytičku. Ja kúpim Lucke kytičku. Farár povie potom: „Dobre, áno, berie si Lucku“... a ja môžem dať jej pusu na líčko. Lucka má červené ústa, tak jej dám na líčko pusu. Ešte bude diskotéka, bude gitara – spevák bude

Moja svadba

Podľa rozprávania Jarka Koledu zapísala Jana Uhrínová

Koleda sa žení s pégečku Lucku.

Musím si zobrať mladú Lucku, lebo – mám ju rád... Lucka bola dobrá. Poznám Lucku z programu na pégečke, keď sme boli. Prihovorila sa mi..., ako sa mám... a ja – dobre. Ona sa mi páčila a chcel som, aby bola kamarátka moja. Lucka sa mi páči. Má čierne dlhé vlasy, má veľké vlasy. Na programe sme spolu tancovali, ja som tam hovoril básničku o Mikulášovi. Rozprávali

hrať na gitare. Ja budem tancovať s Luckou. Budeme polievku jesť lyžičkou spolu s Luckou. Lucka bude chovať mňa a ja Lucku. Videl to ja v telke a pozeral svadbu na videu. Videl ja svadbu a páčilo mne, že ako chovali sa. Autom pôjdeme na čiernom Ferary ďaleko. Zase cestovať spolu na dovolenku k moru

do Talianska. Budeme v mori plávať, budeme chodiť na zmrzlinu (jahodovú a Lucka má rada čokoládovú). Pôjdeme ešte na bicykli po meste na pizzu. Pôjdeme ešte na loďke, kde sú ľudia – do Benátok, čo sme mi boli zo Slatinky.

Vrátíme sa domov, keď tam budeme dlho.

Koncepcia prístupu ku zdravotne postihnutým ľuďom v Spojenom Kráľovstve:

29

Zákon o zákaze diskriminácie postihnutých osôb z roku 1995 v znení novely z roku 2005¹

Mária Šmidová²

V týchto decembrových dňoch tisícim ľudí udrie do očí billboard, ktorý je vo všetkých londýnskych metrách. Je na ňom vyobrazená tvár chlapca, postihnutého Downovým syndrómom. Pre ľudí, ktorý nemajú kontakt s týmto postihnutým, to nie celkom bežná

fotografia; fotka, ktorá upúta a okoloidúci sa pri nej zastavia. Zároveň si čítajú text umiestnený zámerne priamo v priestore jeho tváre, ktorý znie: *“Teraz si sa pozeral na tohto človeka dlhšie, než za celý jeho život jeho zamestnávateľ”*. Všimne si ho takmer každý okolo prechádzajúci, pretože vedľa reklamy na najlepšiu kozmetiku, najsledovanejší film so známou filmovou hviezdou, či reklamy najvplyvnejšej počítačovej firmy, ktorá žela svojim zákazníkom naozaj krásne Vianoce, tento obrázok vážnej tváre pôsobí veľmi rušivo. A asi aj ruší mnohých v ich pokoji. Všetkým nám, ktorí sme sa pred ním zastavili, čosi povedal... *“Koho a prečo napadlo rozbehnúť takúto silnú kampaň?”*, bola moja prvá otázka, ktorú som si položila. Predstaviac si typický odmeraný britský prístup k druhým, som v duchu súhlasila s textom na fotografii. To bolo všetko, čo mi napadlo počas tých pár chvíľ, pokiaľ prišiel môj spoj.

Tvár z billboardu ma podnietila spoznať podstatné východiská prístupu k ľuďom so zdravotným postihnutím vo Veľkej Británii. Spoznať filozofiu vzťahu štátu k postihnutým ľuďom, ktorá predurčuje podmienky pre ich život .

Zvyčajne trvá dlhší čas, kým sa myšlienky pretavia do diskusie, príspevkov na konferenciách, prejavov politikov a nájdú stabilnejšie miesto vo verejnosti. Vyjadrenie ochoty urobiť niečo reálne, sa začína prijatím právnej normy, týkajúcej sa daného problému.

Veľká Británia dospela k tomuto štádiu v oblasti koncepcie vzťahu k postihnutým ľuďom v novom kvalitatívnom štádiu v roku 1995 prijatím Zákona o zákaze diskriminácie postihnutých osôb. Ďalší posun v pochopení života postihnutých ľudí nastal pri novelizácii tohto zákona v roku 2005.

¹ Disability Discrimination Act 1995 (Chapter 50). ďalej len “DDA 1995”.

² PhDr. Mária Šmidová, PhD., Fakulta misijnej práce a tropického zdravotníctva, Vysoká škola Sv. Alžbety v Bratislave.

Zákon o zákaze diskriminácie postihnutých osôb z roku 1995

Zákon o zákaze diskriminácie postihnutých osôb z roku 1995 (ďalej len "zákon") upravuje všetky oblasti života človeka, ktorý je postihnutý. Dáva mu práva v oblastiach zamestnanosti, vzdelávania, prístupu k tovarom, zariadeniam a službám, k vlastníctvu a nájomným právam k nehnuteľnostiam. Dovoľuje vláde ustanoviť minimálne štandardy, zabezpečujúce, aby postihnutý človek mohol slobodne využívať verejnú dopravu.

Filozofia zákona začína definovaním výrazu *postihnutie*, pod ktorým sa rozumie "také fyzické alebo mentálne poškodenie, ktoré má podstatný a dlhotrvajúci negatívny dopad na schopnosť vykonávať bežnú každodennú činnosť".³

Obsah takého správania sa voči postihnutým ľuďom, ktoré napĺňa znaky diskriminácie, určuje zákon špecificky podľa druhu jednotlivých životných situácií, ktoré reguluje. V oblastiach zamestnanosti, prístupu k tovarom, zariadeniam a službám, ako aj k vlastníctvu a nájomným právam k nehnuteľnostiam, sa správanie, vyvolávajúce diskrimináciu, priamo definuje. V oblastiach vzdelávania a dopravy sa zákon sústreďuje viac na ustanovenie povinností a na sankcie v prípade ich neplnenia.

Spoločnými znakmi diskriminácie vo všetkých prípadoch a teda filozofiou zákona sú:

- odmietnutie zabezpečenia alebo nezabezpečenie tých pracovných možností, ako aj takého prístupu k rôznym právam a potrebám, ktoré sa bežne poskytujú verejnosti;
- nedodržanie obvyklých poskytovaných štandardov;
- kladenie náročnejších podmienok, než sa kladú obvykle v rovnakej veci ľuďom, ktorí nie sú zdravotne postihnutí.

Ako sa premieta táto koncepcia do praktickej roviny?

Postihnutá osoba nemá obmedzený výber zamestnania a nekladú sa jej podmienky, odlišujúce sa od podmienok kladených ľuďom, ktorí nie sú postihnutí. Má právo využívať akékoľvek verejne prístupné priestory, ubytovacie priestory v hoteloch, ako aj prostriedky komunikácie, či bankové služby, vrátane pôžičiek a grantov. Každý správca budovy je povinný zabezpečiť bezbariérovosť všetkých priestorov budovy a prístupu k nim, za ktorý zodpovedá. Toto zahŕňa aj povinnosť verejných správcov komunikácií zabezpečiť ich bezbariérovosť. Podobne aj prostriedky hromadnej verejnej prepravy musia spĺňať podmienky jednoduchého prístupu do nich a výstupu z nich. Nie

je teda vecou postihnutého človeka, aby o to bojoval, ale bežnou povinnosťou tých, ktorí zabezpečujú služby alebo zodpovedajú za danú oblasť vzťahu voči verejnosti.

Presadzovanie tejto koncepcie je vhodne decentralizované. Pri Ministerstve práce a penzií Veľkej Británie je vytvorená Rada, ktorá má úlohu poradcu a preverovateľa sťažností vo veciach postihnutých ľudí. Takýto orgán je však súčasťou aj nižších úrovní správy, teda štátnych i samosprávnych regionálnych a miestnych orgánov.

Zmeny a doplnenia Zákona o zákaze diskriminácie postihnutých osôb prijaté v roku 2005

Na základe desaťročnej skúsenosti so zákonom prijatým v roku 1995 sa vo Veľkej Británii v apríli 2005 prijali jeho zmeny a doplnenia, týkajúce sa niektorých častí filozofie zákona.

Išlo najmä o špecifikáciu nových oblastí života postihnutých ľudí, ktoré bolo potrebné upraviť zákonom tak, aby sa pokryl celý verejný sektor. Novela ďalej obsahuje jasnejšie vyjadrenie protiprávnosti diskriminácie postihnutých ľudí zo strany dopravných prevádzkovateľov vozidiel, uľahčenie prenájmania nehnuteľností a ich stavebného prispôsobovania. Dôležitou zmenou je rozšírenie antidiskriminačnej ochrany aj na osoby s progresívnymi chorobami, HIV a rakovinou, a to od momentu diagnostikovania choroby.

Skupina mentálne chorých ľudí bola do tejto ochrany začlenená podľa predchádzajúceho znenia zákona len v tom prípade, ak sa preukázalo: že "porucha je dlhotrvajúca, s nepriaznivým efektom". Novela zákona z roku 2005 vypustila zo zákona povinnosť "s istotou preukázať" dlhotrvajúci a nepriaznivý efekt. Tým sa mentálne chorí ľudia začlenili do pôsobnosti zákona a požívajú rovnakú ochranu ako zdravotne postihnutí ľudia. V Spojenom Kráľovstve sa tým zvýšil počet osôb, na ktoré sa vzťahuje tento zákon, o 250 tisíc osôb.

³ Čl. 1 ods. 1 DDA 1995.

Všetky verejné orgány štátu a samosprávy majú na základe novely zákona povinnosť zabezpečiť rovnosť príležitostí, ako aj efektívne uplatnenie tohto princípu. Novela zároveň ustanovila aj povinnosť všetkých verejných orgánov preukazovať, ako tento princíp v praxi napĺňajú a ako zapojili postihnutých ľudí do bežného života.

Niektoré z novelizovaných ustanovení zákona nadobudli platnosť už v roku jeho prijatia – v decembri 2005. Išlo napríklad o zvýšenie právnej ochrany ľudí s HIV, rakovinou a sklerózou multiplex. Ďalšie zmeny a doplnenia sa stali účinnými až v decembri 2006.

Hodnotenie filozofie zákona

Z akého pohľadu je Zákon o zákaze diskriminácie postihnutých osôb z roku 1995 v znení jeho novely z roku 2005 prínosom pre postihnutých ľudí a čo nové môže priniesť pre iné krajiny?

Prvým prínosom by mohla byť zaujímavá koncepcia samotného zákona, ktorá sa relatívne odlišuje od súčasnej slovenskej koncepcie. V prípade britského zákona ide o špeciálnu právnu normu, upravujúcu výlučne a komplexne otázku práv postihnutých ľudí. Slovenské právne normy, týkajúce sa postihnutých ľudí, sú roztrúsené vo viacerých právnych aktoch. Princípy špeciality a komplexnosti, spolu s prehľadným usporiadaním pravidiel, umožňujú v Spojenom

kráľovstve väčšiu razanciu pri riešení životných situácií tejto skupiny občanov a dodávajú im, ako aj samotnej úprave práv, primeranú vážnosť. Navyše, treba spomenúť veľmi dobrú dostupnosť k textu zákona v elektronickej forme, spolu s potrebnými vysvetleniami.

Druhým prínosom je dopad, ktorý vyvoláva zákon v oblasti vzťahu postihnutých ľudí a ľudí, ktorí nie sú postihnutí a v oblasti ich integrácie v spoločnosti. Zákon neustanovuje len práva postihnutých, ale aj jasné a nedvojznačné povinnosti spoločnosti. Ukladá konkrétne povinnosti všetkým organizáciám zabezpečiť podmienky pre využívanie všetkých verejne dostupných služieb postihnutým ľuďom. Postihnutý človek vďaka tomuto zákonu nie je postavený do roly oslabeného a prosiaceho. Nemusí konať tak, aby strácal istotu a svoje sebavedomie, ktorého spravidla i tak nemá nazvyš. Všetky výhody, vyrovnávajúce prípadný handicap, sú zákonne dané a občan má na ne nárok. Spoločnosť sa týmto spôsobom usiluje o dosiahnutie rovnakej kvality života aj pri skupine postihnutých ľudí. Počíta teda s nimi, s ich kapacitou a prínosom, čo oni na druhej strane vnímajú pozitívne. A to je správny dôvod na vytváranie rovnakých podmienok pre nich. Treba dodať, že to charakterizuje samotnú kvalitu života spoločnosti.

My zvykneme pozeráť na veci, či na druhého, kritickými očami; niekedy menej, niekedy viac alebo až príliš. Je to často asi užitočné a aj teraz možno v tomto duchu dodať, že britský zákon určite neodstraňuje všetky nedostatky. Plagát hovoriaci o nevšímavosti spoločnosti k postihnutým ľuďom, môže byť napokon o tom jasným dôkazom. Na druhej strane možno pripustiť, že plagát v metre je aj dôkazom toho, že spoločnosť si vytvorila pozitívny program, že vyvíja reálny tlak smerom na občanov. Veľká Británia nie je ideálnou krajinou a vlastný jazyk Britov počíta, okrem iného, aj so sofistikovanou reklamou v metrách, kde čakajú tisíce ľudí. Na reklamu však treba dať peniaze a keď ich niekto dá, znamená to, že mu na reklame záleží. Ak teda materiálne založení Briti dajú peniaze na upozornenie spoločnosti na potreby a spôsob života postihnutých ľudí, nie je to len lacná romantika.

PhDr. Šmidová Mária, PhD

- t.č. pracuje na konzulárnom oddelení na Zastupiteľskom úrade v Londýne
- predseda akademického senátu Fakulty misijnej práce a tropického zdravotníctva, Vysokkej školy sv. Alžbety v Bratislave
- vysokoškolský učiteľ v odbore sociálna práca
- PhD v odbore sociálna práca a verejné zdravotníctvo
- ako členka medzinárodného projektu rozvojovej pomoci Slovenskej republiky v Bosne a Hercegovine pomáha pri vytváraní sociálneho systému

- zameranie: logopédia so zameraním na neurogénne poruchy reči
- výchova študentov sociálnej práce a misiologie predovšetkým o prístupe k ľuďom s telesným postihnutím,

- mojim hlavným nasmerovaním je vytváranie komunitných centier na pomoc telesne postihnutým mladým ľuďom po skončení štúdia, hlavne s cieľom dosiahnutia ich maximálnej samostatnosti a uplatnení v živote, podpora týchto ľudí v ich profesionálnom i osobnostnom raste

A new approach to people with disabilities in United Kingdom

The Disability Discrimination Act (DDA) is a United Kingdom parliamentary act of 1995 that makes unlawful to discriminate people with disabilities; with respect to all aspects of human life. The DDA protects people with disabilities from discrimination in employment, education and mandates that products, buildings and public services are accessible. It enables government to determinate minimal standards; access free public transportation systems for people with disabilities.

In 2005 a new DDA was passed. Amendatory act eliminates unlawful discrimination against people with disabilities and extends existing provisions in the DDA 1995, including: use public transport easily; buying or renting land or property; extending protection to cover people who have HIV, cancer and progressive disease from the moment they are diagnosed.

32

K Dohovoru o právach osôb so špeciálnymi potrebami: východiská I. časť

Mária Šmidová

Na začiatku tretieho milénia sa medzinárodné spoločenstvo dopracovalo ku kroku, ktorý možno označiť za historický. Prvýkrát prijíma mnohostrannú univerzálnu medzinárodnú zmluvu ľudskoprávnej povahy, zaväzujúcu štáty garantovať osobitné práva 650 miliónov postihnutých osôb na celom svete. Posun z roztrieštenej, všeobecnej a spravidla právne nezáväznej formy garancie práv týchto osôb do uceleného a komplexného záväzného ľudskoprávneho dokumentu možno považovať za novú kvalitu tejto garancie.

O ktoré medzinárodné dokumenty ide.

Dohovor o právach osôb so špeciálnymi potrebami (v anglickom jazyku *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*; ďalej len „Dohovor“) a Opčný protokol k Dohovoru o právach osôb so špeciálnymi potrebami (v anglickom jazyku *Optional Protocol to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities*; ďalej len „Protokol“) sú novými mnohostrannými medzinárodnými zmluvami Organizácie spojených národov, prijatými rezolúciou Valného zhromaždenia OSN č. 61/106 dňa 13. decembra 2006 počas jeho 61. zasadnutia.

Keďže osobitný výbor, zriadený na prípravu textu Dohovoru, pracoval nepretržite od roku 2002 k dispozícii sú početné dokumenty vzťahujúce sa na tvorbu textu a prijatie Dohovoru. Tieto dokumenty poskytujú potrebné informácie na opis a hodnotenie Dohovoru po jeho procesnej i obsahovej stránke. Tento príspevok sa zameriava na podstatné údaje, slúžiace odbornej a akademickej verejnosti v oblastiach pôsobnosti

Dohovoru. V záujme používania výstižnejšieho výrazu a v súčasnosti aktuálnych slovenských odborných výrazov v tomto článku výraz „postihnutá osoba“ prekladá a nahradzuje ekvivalentom „osoba so špeciálnymi potrebami“.

Aké kroky treba v súčasnosti na medzinárodnom poli urobiť?

Podľa svojho článku 42 je Dohovor otvorený na podpis štátom a regionálnym integračným organizáciám v sídle OSN v New Yorku dňa 30. marca 2007. Protokol je rovnakým spôsobom a v rovnakom čase otvorený na podpis všetkým signatárskym štátom a signatárskym regionálnym integračným organizáciám Dohovoru. Osobitosťou oboch zmlúv je možnosť, že jej stranami môžu byť okrem štátov aj *regionálne integračné organizácie*. Podľa čl. 44 Dohovoru, ide o regionálne medzinárodné organizácie zriadené štátmi (nie teda mimovládne organizácie), ktoré na ne preniesli svoje kompetencie v záležitostiach upravených Dohovorom.

Depozitárom, teda správcom zodpovedným za ich administratívu, je generálny tajomník OSN. Obe zmluvy podliehajú ratifikácii zo strany signatárskych štátov alebo formálnemu potvrdeniu zo strany signatárskych regionálnych integračných organizácií. Subjekty, ktoré nepodpisali Dohovor či Protokol, môžu k nim neskôr pristúpiť v súlade s pravidlami medzinárodného zmluvného práva. Podmienkou prístupu k Protokolu je samozrejme skutočnosť, že ten, kto pristupuje, musí byť pred tým stranou Dohovoru. Dohovor nadobudne platnosť tridsiatym dňom po

uložení dvadsiatej ratifikačnej alebo prístupovej listiny; po nadobudnutí všeobecnej platnosti nadobudne Dohovor platnosť pre jednotlivé subjekty ukladajúce ratifikačnú alebo prístupovú listinu tridsiatym dňom po jej uložení. V prípade Protokolu sa toto pravidlo odlišuje len minimálnym počtom listín; v tomto prípade ide o polovičný počet. Každý štát alebo organizácia, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru alebo Protokolu, ich môžu individuálne vypovedať s ročnou výpovednou lehotou.

Z akých predchádzajúcich dokumentov zmluvy vychádzajú

Predchádzajúce úsilie medzinárodného spoločenstva v oblasti práv osôb so špeciálnymi potrebami možno charakterizovať ako postupne intenzitívne nadobúdajúce upozorňovanie na nevyhnutnosť medzinárodného i vnútroštátneho akceptovania a zabezpečenia niektorých základných morálnych požiadaviek. Išlo najmä o vyrovnanie príležitostí, efektívne integrovanie týchto osôb v spoločenskom živote a v oblasti rozvoja a o ustanovenie a implementáciu štandardov ochrany a podpory ich práv.

Úplný výpočet univerzálnych dokumentov všeobecnej povahy, ktoré sa nejakým spôsobom dotýkajú práv postihnutých ľudí, by vyžadoval väčší odborný priestor. Uvedenie základných z nich však umožňuje urobiť si obraz o základni, na ktorej vznikal Dohovor.

Na úvod možno, okrem Charty OSN z roku 1945, uviesť trojicu dokumentov tvoriacich „medzinárodnú chartu práv“: Všeobecnú deklaráciu ľudských práv z roku 1948, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z roku 1966 a Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach z roku 1966.

Ďalšími medzinárodnými zmluvami upravujúcimi oblasti zákazu mučenia a ponižujúceho trestania (1949), rasovej diskriminácie (1966), diskriminácie žien (1979) a práv dieťaťa (1989), sa posilnili zároveň mechanizmy ochrany práv postihnutých ľudí, a to vyslovne i nepriamo, v rôznych životných situáciách. Stále však išlo o roztrieštenú právnu úpravu, ktorá sa nekoncentrovala na integrálne riešenia zamedzujúce znevýhodneniu postihnutých ľudí, ale viac na garancie práv všetkých ľudí. Náhodne vybraným príkladom tohto tvrdenia môže byť realizácia práva na tlmočenie pri súdnom pojednávaní, ktoré prináleží tak osobám so špeciálnymi potrebami, ako aj iným osobám. Vzťah tejto všeobecne platnej právnej úpravy k osobám so špeciálnymi potrebami sa prejavoval napríklad v práve na tlmočenie osobitným spôsobom, ak išlo o nepočujúce osoby.

V súvislosti s celosvetovým narastaním počtu ľudí so špeciálnymi potrebami členské štáty OSN prijali v rámci tejto organizácie aj viaceré špecifické dokumenty. Tieto však nemali právnu, ale len politickú

povahu. Preto, napriek ich nepochybne pozitívnemu prínosu a skutočnosti, že vyslali relevantný signál medzinárodnému spoločenstvu i jednotlivým regiónom a štátom, ich účinnosť nie je dostatočná. Príkladom môžu byť sedemdesiate roky minulého storočia, v ktorých sa prijali významné a pomerne vyčerpávajúce politické dokumenty: *Deklarácia (VZ OSN) práv mentálne retardovaných osôb* z roku 1971 a *Deklarácia (VZ OSN) práv postihnutých osôb* z roku 1975. Tieto aktivity pokračovali v osemdesiatych rokoch deklarováním *Medzinárodného roka postihnutých osôb* (1981) a s ním spojenými aktivitami – išlo o vytvorenie finančného fondu OSN na tieto účely a o svetový program, týkajúci sa ľudí so špeciálnymi potrebami, akejsi dlhodobej politiky vo vzťahu k nim. V rámci týchto udalostí sa postupne formoval postoj spoločnosti k svojim členom so špeciálnymi potrebami. Nasledovala dekáda osôb so špeciálnymi potrebami, resp. postihnutých osôb (1983 – 1992) a rôzne aktivity, týkajúce sa implementácie svetového programu, napríklad tzv. talinské smernice v oblasti vzdelávania a zamestnanosti postihnutých osôb. V roku 1987 sa v rámci hodnotenia tohto programu vyslovila na pôde OSN myšlienka prijať medzinárodný dohovor, týkajúci sa osôb so špeciálnymi potrebami. Z najdôležitejších dokumentov, okrem významných štúdií a správ prerokovaných v rámci OSN a výsledkov činnosti množstva jej inštitúcií a súčastí, treba ešte spomenúť dokument s názvom *Princípy ochrany osôb s mentálnymi poruchami*, ktorý schválilo Valné zhromaždenie OSN v roku 1991 a sumarizáciu posolstva svetového programu s dlhodobou stratégiou (2010), ako aj naliehavou výzvou implementovať dosiahnuté poznatky a prijaté závery v domácich právnych poriadkoch pod názvom *Štandardné pravidlá pre vyrovnanie príležitostí pre postihnuté osoby* v roku 1993.

Má Dohovor určitý cieľ a koncepciu?

Cieľom Dohovoru je ochrana ľudských práv a základných slobôd, ako aj dôstojnosti, ľudí so špeciálnymi potrebami, odstraňovanie ich nevýhodného postavenia v spoločnosti a ich zapojenie do občianskej, politickej, ekonomickej, sociálnej a kultúrnej oblasti vytvorením rovnakých príležitostí, tak v rozvinutých ako aj v rozvojových krajinách.

Možno vychádzať z predpokladu, že pokiaľ budú štáty správne interpretovať ustanovenia Dohovoru a plniť v tomto zmysle svoje záväzky, vyplývajúce z medzinárodného práva, v tomto prípade reprezentovaného Dohovorom a Protokolom, mal by tento nový zmluvný systém fungovať a mal by mať všetky predpoklady na ovplyvňovanie vytvárania dôstojného postoja spoločnosti našej doby k otázke zdravého prístupu k osobám so špeciálnymi potrebami. Ľuďom, ktorí by nemali byť len v pozícii núdznych a prosiacich, ale v novej pozícii ľudí prirodzene

uplatňujúcich si svoje jasne ustanovené ľudské práva. V podobnej polohe by si mala toto ich postavenie všimnúť, pochopiť, prijímať ako prirodzené a takto aj vnímať celá spoločnosť. Na vytvorenie právnych noriem takejto kvality je však nevyhnutné stanoviť správne východiská mimoprávnej povahy.

Preambula Dohovoru, ktorá je jeho výkladovým prostriedkom, obsahuje koncepčné východiská celej zmluvnej úpravy. Možno konštatovať, že potvrdzuje práva vyplývajúce z predchádzajúcich dokumentov politickej i právnej povahy a východiská, ktoré uvádza, reprezentujú aktuálny prístup k otázke vzťahov, týkajúcich sa ľudí so špeciálnymi potrebami. Samozrejme, treba mať na pamäti, že univerzálna medzinárodná zmluva je vždy výsledkom kompromisu v prijateľnosti mnohými štátmi sveta.

Základné koncepčné východiská Dohovoru

Strany Dohovoru stavajú svoje záväzky na viacerých základných východiskách, ktorými sú najmä tieto:

1. Plné a efektívne zapojenie sa osôb so špeciálnymi potrebami do života spoločnosti znemožňujú i v súčasnosti tak materiálne, ako aj názorové prekážky.
2. Zdôrazňuje sa interakcia opatrení na vyrovnanie príležitostí na národnej, regionálnej i medzinárodnej úrovni.
3. Ťažiskové záležitosti, týkajúce sa ľudí so špeciálnymi potrebami, sú integrálnou súčasťou stratégie trvalo udržateľného rozvoja.
4. Akákoľvek diskriminácia na základe postihnutia človeka je porušením vlastnej dôstojnosti a hodnoty ľudskej osoby (*inherent dignity and worth of the human person*).

5. Uznáva sa individuálna rozdielnosť ľudí so špeciálnymi potrebami a kladie sa dôraz aj na ťažké postihnutia.
6. Osobitne sa upozorňuje na nevyhnutnosť medzinárodnej spolupráce zlepšovania podmienok života ľudí so špeciálnymi potrebami, najmä v rozvojových štátoch.
7. Uznáva sa hodnota a potenciál ľudí so špeciálnymi potrebami pre zlepšenie života ich komunity.
8. Berie sa do úvahy, že podpora možnosti plného uplatnenia ľudských práv a základných slobôd zo strany ľudí so špeciálnymi potrebami vedie k vytváraniu vzájomného pocitu spolupatričnosti, a tým aj k výraznému pokroku v ľudskom, sociálnom a ekonomickom rozvoji spoločnosti a pri zmiernení chudoby.
9. Počíta sa s dôležitou individuálnou autonómiou a nezávislosťou ľudí so špeciálnymi potrebami, vrátane slobody ich rozhodovania.
10. Uznáva sa, že ľudia so špeciálnymi potrebami by mali mať príležitosť zapojiť sa do rozhodovacích procesov o politikách a programoch, najmä tých, ktoré sa ich týkajú.
11. Upozorňuje sa na osobitne zložité podmienky dievčat, žien a detí, ľudí v konfliktoch a chudobných ľudí so špeciálnymi potrebami.
12. Zdôrazňuje sa rodová rovnosť v oblasti uplatňovania práv ľudí so špeciálnymi potrebami.
13. Poukazuje sa na nevyhnutnosť prístupu ľudí so špeciálnymi potrebami k zdravotným službám, informáciám, komunikácii a vzdelaniu, ako aj vo fyzickej, sociálnej, kultúrnej a ekonomickej oblasti.
14. Rodina je prirodzenou a základnou skupinou v spoločnosti a má právo, aby ju spoločnosť a štát chránil. Preto, členovia rodiny ľudí so špeciálnymi potrebami majú právo na nevyhnutnú ochranu a pomoc s cieľom umožniť týmto rodinám prispievať k plnému a rovnoprávnemu uplatňovaniu ich práv.

Pán Prof. MUDr. Karol Matulay

Slavomír Krupa

Súčasnosť vnímame iným spôsobom, keď v nej zároveň vidíme aj minulosť. V živote ľudí sa blízka i vzdialená minulosť intenzívne vtlačá do ich osudov. Osobnosti sú jednotlivci, ľudia, ktorých minulosť a súčasnosť nejakým spôsobom motivovala na uskutočňovanie zmien pre budúcnosť.

Ak by sme podrobnejšie skúmali túto osobnostnú schopnosť – „výbavu“ človeka, zistili by sme napríklad, že spočívala v odvahe kriticky zhodnocovať, prehodnocovať situácie, dobu, v ktorej žili. Základom

tejto schopnosti bolo vlastné presvedčenie a z neho vychádzajúca nespokojnosť z daného stavu vecí a kreatívna schopnosť tento stav meniť. Spoločnosť sa nie vždy dokázala vyrovnáť s nepríjemným, nekonformným správaním osobností. Niekedy spochybňovala výsledky ich práce, alebo ich účinne pacifikovala či dokonca odstavila. Ak takéto osobnosti mali napriek odporu prostredia dostatok času a síl na realizovanie svojich zámerov, potom sa neskôr stali symbolmi, vzormi, nestormi v oblasti, v ktorej pôsobili

a pracovali. A tak ako sa im mnohí ľudia v čase ich života vyhýbali, tak sa po ich odchode k nim mnohí ľudia hlásia. Súčasnosť považuje za takúto významnú osobnosť prof. MUDr. Karola Matulaya.

Čitateľ mi snáď prepáči, keď v nasledujúcich riadkoch nebudem písať tradične zaužívaným spôsobom, akým sa obyčajne zverejňujú spomienky na významné osobnosti. Dovolím si sledovať životné okolnosti, v ktorých sa prof. Matulay formoval ako nekonformná, istým spôsobom provokujúca osobnosť:

Mal vlastný názor

Ako študent si už na strednej škole uvedomil „že človek nemôže s každým a so všetkým súhlasiť, že môže a vlastne mal by mať vlastné názory“ (Tichý, M. – Sedláčková, E., 1996, s. 10).

Neúnavne opakoval a zdôrazňoval pravdu – výsledok vedeckého výskumu a navrhoval, vyslovoval a zdôrazňoval rôznymi spôsobmi systémové riešenia pre presadenie pravdy, pričom nebolo pochyb, že je to zároveň jeho osobné presvedčenie.

Osobné presvedčenie, za ktorým si stál a ktoré obhajoval bolo vizitkou jeho charakteru. Vyhýbal sa vykonávať veci proti osobnej, zvnútornenej pravde. Nebol zástancom zásady, že „účel svätí prostriedky“. Nebol zástancom „čierno bieleho videnia sveta“, ale vedel citlivo rozoznať imaginárny svet od reálneho sveta a dobro od zla.

Bol vynikajúci vedec, lekár so silne humánnou motiváciou a bol zároveň občan, odmietajúci politické „izmy“ a ideológie a vnímavý, pozorný človek, ktorý sa v živote naučil prekonávať krivdy a poníženia. V čase komunizmu nepovažoval za správne byť v komunistickej strane a na rozdiel od „iných“, do nej ani nevstúpil. Kým „oni“ to interpretovali, že ho nechcú do strany prijať, on niekoľkokrát také ponuky v živote rozhodne odmietol za cenu straty odborných, pedagogických a spoločenských pozícií.

V 26 roku svojho života ukončil pán profesor štúdium medicíny. Od roku 1932 pracoval na Klinike psychiatrickej a neurologickej klinike v Bratislave a v 33 rokoch sa habilitoval za docenta a stal sa prednostom kliniky, na ktorej pracoval. V 36 rokoch bol menovaný za profesora psychiatrie a neurológie. V roku 1945 odvolali nedemokratickým spôsobom pána profesora z funkcie prednostu Kliniky psychiatrickej a neurologickej. Politické rozhodnutie prinútilo pána profesora pracovať ako posudkový lekár a onedlho v r. 1946 začína pracovať ako lekár odborník v Psychiatrickej liečebni v Pezinku a následne ako riaditeľ, ale napriek výraznému rozvoju liečebne je znovu odvolaný a pracuje na mestskom a neskôr Krajskom ústave národného zdravia. Výsledkom jeho pôsobenia na mestskej a krajskej úrovni bolo otvorenie Neurologickej kliniky LFUK v Nemocnici s poliklinikou akademika

Ladislava Dérera, kde však nebolo pre jeho pôsobenie miesto. Z uvedených dôvodov potom pracoval na protialkolickej ambulancii a po nejakom čase na základe inzerátu získal miesto psychiatra na LF UK v Martine, kde vybudoval Psychiatrickú kliniku LF UK v Martine a pracoval tam až do roku 1982 (Tichý, M. – Sedláčková, E., 1996, s. 38 – 78). Celých 46 rokov mu spoločenský systém, v ktorom žil dával preukázateľne najavo výhrady voči jeho osobe, a to až do roku 1991, kedy bol rehabilitovaný.

V skutku, nerozhodoval sa podľa väčšinového názoru. Mal neobyčajne rozvinutú humánne orientovanú intuíciu v prospech ľudí. Rozhodol sa pre neurochirurgiu, niekoľko desiatok rokov predtým nezažila ako odbor nevídaný rozvoj, rozhodol sa pre psychiatriu v čase, kedy sa ponúkali iné omnoho atraktívnejšie špecializácie, rozhodol sa venovať teoretickému štúdiu „mentálnej retardácie“, i keď sa mu v rámci psychiatrie ponúkali spoločensky viac preferované témy. Rozhodnutia, ktoré v živote prijímal sa často aktuálne javili ako neschopnosť „vydolať z danej situácie, čo najviac pre seba“. V konečnom dôsledku sa jeho rozhodnutia ukázali ako unikátne a jedinečné rozhodnutia v „prospech pacientov“.

Mal bytostnú identitu na Slovensku v Rajci nad Rajčiankou, ale bol Európan (dávno pred vstupom Slovenskej republiky do EÚ), lebo mal učiteľov a kolegov v zahraničí, v rôznych častiach Európy, väčšina z nich sa stali jeho osobnými priateľmi a pre mnohých bol sám významným učiteľom. Bez problémov komunikoval v svetových jazykoch a vedomosti, ktoré takto získal prenášal do vedeckého výskumu a praxe doma.

V roku 1982, keď mal pán profesor 76 rokov, prihlásil sa ako dobrovoľník (v čase dobre rozbehnutej socialistickej normalizácie) v Ústave sociálnej starostlivosti pre (mentálne postihnuté) deti a mládež na Lipského ul. 13 v Bratislave – Dúbravke. V tom čase bolo dobrovoľníctvo nelegálne a nanajvýš podozrivé. Profesor, nestor psychiatrie a neurológie na Slovensku – dobrovoľník, je ešte aj dnes nepredstaviteľná kombinácia rolí. Nie však pre pána profesora. Svoje klinické, vedecké a pedagogické pôsobenie v Martine orientoval na štúdium problémov mentálnej retardácie. Výsledky výskumu konzultoval s poprednými odborníkmi v Nemecku, Francúzsku, Veľkej Británii. Dobrovoľnú prácu v ústave sociálnej starostlivosti vnímal ako príležitosť odovzdať svoje unikátne vedomosti a skúsenosti pracovníkom ústavu a zároveň pripravoval podklady pre rozsiahlu vedeckú publikáciu *Mentálna retardácia*. Nepriazeň politickej moci sa prejavila aj v tomto období jeho života. Riaditeľ Ústavu sociálnej starostlivosti pre deti a mládež na Lipského ul. 13 dostal od zriaďovateľa list, v ktorom bol požiadaný, aby nevytváral podmienky pre dobrovoľnú prácu pána profesora v zariadení. Keď sa pán

profesor oboznámil s textom listu, rozhodol sa svoju dobrovoľnú prácu v ústave ukončiť. Po niekoľkých dňoch sa ozval v telefóne a oznámil vedeniu ústavu, že bude pokračovať v dobrovoľnej práci v ústave, čo vedenie zariadenia s radosťou prijalo.

So svojimi kolegami a priateľmi MUDr. Jozefom Benkom a doc. MUDr. Jozefom Černayom, CSc. v tom istom čase zriadili ambulanciu pre deti s nerovnomerným vývinom, ktorá neskôr bola základom pre zriadenie Úseku včasnej diagnostiky a terapie pre deti s nerovnomerným vývinom pri Pediatrickej klinike Nemocnice s poliklinikou akademika Dérera v Bratislave.

Bol vedec, ktorý presadzoval zmeny

Ako lekár mal „zmysel pre diagnostické inovácie“. Prvý u nás inšpiroval a zaviedol cerebrálnu angiografiu. Ako neuropsychiater sa zúčastnil na diagnostickej expanzii v neurológii, ktorá sa prejavila najmä v ume- ní topicky diagnostikovať nádory...venoval sa elektroencefalografii. Bol prvým slovenským klinickým elektroencefalografom – psychiatrom. (Kolibáš, E. Čaplová, T., Fleischer, J., Žucha, I.: *Význam profesora Matulaya pre slovenskú psychiatriu, Bratislava, prednáška, 1986*)

Má zásluhu na presadení terapeutických inovácií, a to hlavne zavedení elektrokonzulzívnej liečby, penicilínovej terapie luetických chorôb centrálného nervového systému a psychochirurgie, terapií epilepsií mentálne postihnutých pacientov. Od roku 1982 intenzívne presadzoval včasnú diagnostiku a terapiu mentálne postihnutých klientov a to vrátane tzv. chronických pacientov.

Presadzoval, systémové, organizačné a sociálne zmeny v lekárskej praxi. „Ako mladý lekár si zaumienil aktivizovať hospitalizovaných duševne chorých, o ktorých sa potkýňali lekári. Zaviedol liečbu zamestnaním a rehabilitačný program, ktorý bol v tom čase základným počínom v humanizácii starostlivosti. (Sociálna) rehabilitácia sa stala podľa jeho koncepcie integrálnou súčasťou medicínskej pôsobnosti“. (Kolibáš, E., Čaplová, T. Fleischer, J., Žucha, I.: *Význam profesora Matulaya pre slovenskú psychiatriu, Bratislava, prednáška, 1986*).

Sprievodným znakom pôsobenia pána profesora (v tzv. pezinskom období, ale tiež v čase pôsobenia v Ústave sociálnej starostlivosti v Bratislave – Dúbravke) bola cielená aktivita integrovať do terapeutického procesu pacientov, rodinu a rodinných príslušníkov.

Nová koncepcia psychiatickej starostlivosti, ktorú presadzoval si vyžadovala nielen nové prístupy a metódy, ale aj aktuálne zmeny, ako odstránenie mreží z okien liečební, sieťových postelí a ďalších dlhodobých zmien zameraných na zmenu architektúry prostredia, kde boli služby poskytované. Ako riaditeľ

Psychiatrickej liečebne v Pezinku uskutočnil rozsiahle rekonštrukcie, inovácie a výstavbu interiéru a exteriéru areálu nemocnice.

Bol vzácny človek

Pán profesor bol múdry, vyrovnaný a mimoriadne duchaplný, vtipný a pritom skromný človek. Žiarila z neho jemu vlastná dôstojnosť bez ohľadu na to, či vystupoval „v kraťasoch“ z jeho starej „embéčky“, alebo vítal vo fraku hostí na kongrese. Bol kritický pozorovateľ a svoje pozorovania vedel vyjadriť primerane, niekedy aj s miernym sarkazmom. Netrpel sebaľútosťou, ale naopak, tí ktorí ho poznali nadobudli pri ňom presvedčenie o jeho vnútornej istote, pokoji a životnej spokojnosti. Pracoval tímovo, pričom jeho funkcia v tíme nebola len manažérska, ale vždy bol tiež riešiteľom úloh s konkrétnou zodpovednosťou. Je zrejmé, že mal pred sebou bez ohľadu na vek ciele, ktoré boli spravidla konkrétnejšie a dlhodobejšie ako ciele jeho súčasníkov. Pravdepodobne preto videl a neustále zdôrazňoval neodkladnosť a urgentnosť ich riešenia. Medzinárodný prehľad a informovanosť mu umožňovala rozmyšľať a hovoriť o problémoch a ich riešení s nadhľadom. Nevyhýbal sa pomenovať konkrétny podiel, konkrétnych osôb, konkrétnych profesií, včítane podielu zdravotníckej starostlivosti na stave riešenia ľudských problémov. Bol osobnosťou.

Prof. MUDr. Karol Matulay sa narodil 11. októbra 1906 v Rajci nad Rajčiankou. Absolvoval reálne gymnázium v Bratislave. Vyštudoval lekársku fakultu Univerzity Komenského v Bratislave. Počas štúdia bol zvolený za predsedu Spolku československých medikov v Bratislave. Po ukončení vysokoškolského štúdia začal pracovať na Klinike psychiatrickej

a neurologickej, kde sa stal od roku 1939 prednostom. Habilitoval sa v tom istom roku a v roku 1941 bol menovaný za profesora psychiatrie a neurológie. V roku 1945 bol odvolaný z funkcie prednostu kliniky a v roku 1946 prepustený zo školských služieb. Od roku 1947 pracoval ako lekár v Psychiatrickej liečebni v Pezinku, kde sa stal riaditeľom. Významným spôsobom sa podieľal na rozvoji psychiatrickej liečebne, ale po desiatich rokoch bol z funkcie riaditeľa odvolaný. Na základe inzerátu Lekárskej fakulty UK v Martine sa prihlásil na miesto neurológa, kde v roku 1967 založil samostatnú psychiatrickú kliniku. V Martine pracoval až do svojich 76 rokov, potom odišiel do dôchodku. V Bratislave sa aktivizoval vo vedeckej práci a nezištne pomáhal v Ústave sociálnej starostlivosti pre deti a mládež na Lipského ul. v Dúbravke, ktorý bol v roku 1991 premenovaný na Ústav prof. Karola Matulaya. Zároveň sa podieľal na zriadení ambulancie pre deti s vývinovými poruchami a zriadení Oddelenia včasnej diagnostiky a terapie pre deti s vývinovými poruchami pri NsP akedemika Déreera na Kramároch v Bratislave. V plnom rozsahu bol spoločensky a politicky rehabilitovaný v r. 1991. V roku 1939 sa oženil s pani Máriou rodenou Jankovičovou, počas manželstva mali dve deti Máriu a Katarínu. Zomrel v roku 1998 vo veku 92 rokov.

Prof. Karol Matulay zanechal za sebou výsledky rozsiahleho výskumu, ktoré spracoval v ôsmich monografiách, v troch učebniciach, skriptách a v desiatkach článkov a odborných štúdií. Svojimi prácami si získal medzinárodné uznanie mimo hraníc Československa a Slovenskej republiky. Významným spôsobom sa podieľal na organizovaní vedeckých kongresov, konferencií a seminárov. Právom je považovaný za mimoriadnu osobnosť a nestora psychiatrie a neurológie na Slovensku.

Prof. MUDr. Karol Matulay

Prof. MUDr. Karol Matulay was born on October 11th, 1906 in Rajec nad Rajčiankou. He studied at high school in Bratislava and later he graduated from the Medical Faculty at Comenius University in Bratislava. During his studies he was elected for a chairman of Association of Czechoslovak Medical Students in Bratislava. After graduation he started to work at a Psychiatric and Neurological clinic, where he in 1939 became a head physician. He was awarded a degree of professor in the same year and in the year 1941 he was named for professor of psychiatry and neurology. In 1945 he was dismissed from the head physician post and in 1946 was dismissed from academic services.

From the year 1947 he worked as physician in Psychiatric sanatorium in Pezinok, where he became a director. He significantly contributed on development of the sanatorium but after ten years he was dismissed from the post of director. He reflected an advertisement for a neurologist from Medical Department of Comenius University in Martin. In 1967 he established separate psychiatric clinic where he worked until his 76, when he retired. He was active in scientific work in Bratislava and he was helping in an Institution of social services for children and youth on Lipskeho Street in Bratislava – Dúbravka, which was in 1991 named as Institute of prof. Karol Matulay.

In the same time he collaborated on establishing a surgery for children with developmental disabilities and on establishing a department of early diagnostics and therapy for children with developmental disabilities by NsP of academic Dérer in Bratislava, Kramáre. He was socially and politically rehabilitated in the year 1991.

In 1939 he married with miss Maria Jankovičová. They had two children – Maria and Katarína. He died in 1998 in his 92.

Prof. Karol Matulay left results of extensive research, which he elaborated in eight monographies, in three textbooks, school-texts and in tents of articles and professional studies. Through his work he gained international recognition. He significantly contributed to organization of scientific congresses, conferences and seminars. Worthily he is considered for special personality and for Nestor of psychiatry and neurology in Slovakia.

Spomienky na cudziu krajinu

(voľné pokračovanie V cudzej krajine I. II.)

Ivana Tóthová

V správach som počula, že Naomi Campbell (asi slávna modelka) bola odsúdená za agresívne správanie absolvovaním tréningu na ovládanie hnevu. Niečo podobné som absolvovala s mojim klientom, ktorý bol tiež týmto "potrestaný", ale od sociálnej pracovníčky. Žiaľ, keď urobíme iba toto, je veľmi malá šanca, že náš klient zmení spôsob správania. Myslím, že aj od Naomi, by to bolo naivné očakávať.

Môj klient Martin (vymyslené meno) sa často hneval. Iba stotina sekundy bola medzi prejavmi hnevu a šťastím. Veľmi intenzívne prejavoval svoje emócie, frustráciu a počas náročnejších dní to bolo aj dvadsaťkrát za deň. 46 ročný chlap, asi 190 cm vysoký a 150 kg vážiaci. Hlasový rozsah väčší ako u priemerného človeka. Keď sa hneval, tak kričal, nadával (naozaj škaredo) a vyhrážal sa fyzickým ublížením ľuďom okolo seba. A keď bol šťastný, tak si spieval, žartoval, smial sa.

Od detstva vyrastal v ústavnom zariadení, aj keď jeho rodina bývala blízko. Posledných päť rokov má prenajatú svoju izbu v dome, ktorý obýva spolu s tromi ďalšími ľuďmi. Jeho agresívne správanie v rôznych podobách bolo témou každého mesačného

stretnutia podnájomníkov v dome, ako aj mesačných porád zamestnancov firmy, ktorá prevádzkuje sociálne služby v tomto dome.

Na to, aby sme dokázali vytvoriť podmienky pre zmenu správania klienta a jeho zlepšenie vzťahov s okolím, treba pozerať komplexnejšie:

Základné postupy, ktoré treba nastaviť pri práci s klientom:

1. Kultúra a normy organizácie – organizácia má jasnú víziu, ciele a zaviazala sa spĺňať základné štandardy pri práci, ktoré podliehajú vnútorným a aj vonkajším auditom. Znie to veľmi široko a všeobecne, ale je to veľmi dôležitý základ, ktorý nám dáva podmienky pre profesionálnu prácu s klientom, rozvoj jeho plnohodnotného a kvalitného života podľa jeho potrieb.

2. Zjednotené postupy zamestnancov pri práci s konkrétnym klientom, prihliadajúce na jeho špecifiká – zamestnanci majú zjednotené, prediskutované a odsúhlasené postupy práce s klientom v konkrétnych situáciách, kedy je vysoká pravdepodobnosť

agresívneho správania (napríklad pri čakaní na taxík, ktorý mešká; malá trpezlivosť pri varení jedla, ktoré si sám vybral, alebo pri rozhodovaní spolu s ostatnými podnájomníkmi, aký televízny program budú pozerať v spoločnej miestnosti, ...)

3. Prevencia a intervencia samotného zamestnanca v konkrétnej situácii s klientom. Toto obsahuje oboznámenie sa každého zamestnanca s jednotlivými špecifickými postupmi pri práci s klientom, ale aj zásady ako chrániť sám seba, keď sa vám klient vyhráža. Napríklad nikdy sa mu nepostaviť chrbtom, mať otvorené dvere do miestnosti a pod.

4. Samotná práca klienta na odbúravaní agresívneho správania obsahuje veľa vysvetľovania, rozprávania sa s klientom o tom, čo spôsobuje jeho správanie ľuďom okolo neho, nielen tesne po incidente, ale aj priebežne. Rozprávanie o dôsledkoch a aj

samotný tréning zameraný na ovládanie hnevu, ktorý zahŕňa veľa relaxačných cvičení na zníženie stresu.

Pri intenzívnej a dôslednej práci na všetkých štyroch úrovniach, si viem predstaviť približovanie sa k zmene správania sa klienta. Netvrdím, že sa vyhneme úplne zásahom polície, ale dobrým výsledkom je aj to, keď zásah polície je menej častý. Nemyslím si, že lieky na utlmovanie treba úplne odstrániť z lekárníček, ale môžeme znížiť ich použité množstvo. Veľmi dôležité je, aby ich zamestnanci používali po konzultácii s lekármi, rodinnými príslušníkmi a sociálnymi pracovníkmi. Tiež, aby vytvorili jasné pravidlá, kedy a za akých podmienok ich použiť a pravidelne prehodnocovali a oznamovali použitie.

Stĺpček vznikol na základe diskusie s Marcelou Zacharovou. Ďakujem.

Foto k textu: Vladimír Svoboda

Memories on the foreign country

/ A follow up to the article "In the foreign country I, II" /

If we want to change client's behavior and be able to create the positive conditions changes we need to see entire issue from "complex perspective". Basic working methods, which are essential to set up while working with clients are: culture and organization rules – organization have a clear idea and goals; obligation to accomplish basic standards; employee's collaborative approach; prophylaxis and intervention; management client's aggressive behavior. I can imagine positive changes in client's behavior while using all mentioned working methods.

Vzdelávanie v rámci projektu

Equal

v Domove sociálnych služieb Slatinka, Lučenec

Denisa Nincová

40

Informácie o projekte

V období od októbra 2005 do mája 2006 sme sa zúčastnili vzdelávania „Reforma a transformácia sociálnych služieb“ v rámci projektu Equal, ktorý sa zrealizoval na základe partnerstva Banskobystrického samosprávneho kraja a Rady pre poradenstvo v sociálnej práci. Tohto prvého vzdelávania sa zúčastnil manažment zariadení sociálnych služieb v Banskobystrickom kraji. Vzdelávanie bolo ukončené záverečnou prácou, ktorej výsledkom bolo predloženie „Transformačných projektov“ jednotlivých zariadení. Naše zariadenie predložilo projekt, ktorý bol vybraný ako jeden z troch najlepších projektov. Na základe toho sa v mesiaci október 2006 začalo v našom zariadení realizovať vzdelávanie „Rozvoj komunitných sociálnych služieb“. Toto vzdelávanie absolvujú všetci pracovníci, bude ukončené na prelome mesiacov apríl máj.

Vzdelávanie sa realizuje v dvoch modeloch – základnom a rozšírenom. Rozšírený model je určený pre pracovníkov pracujúcich v priamom kontakte s klientom a pre manažment. Základný model je určený pre pracovníkov pracujúcich v technicko – hospodárskom úseku zariadenia.

Účasť na jednotlivých seminároch, ako aj výber modelu vzdelávania – rozšíreného, či základného sme nechali na samotných zamestnancov. Zariadenie zamestnancom vychádza v ústrety - vzdelávanie prebieha v rámci pracovného času priamo v domove. Služby v smenách sú upravené tak, aby sa na jednotlivých prednáškach mohli vystriedať všetci zamestnanci.

Samotné vzdelávanie hodnotíme veľmi pozitívne, hlavne v týchto dvoch rovinách:

V prvom rade dobre postavená skladba jednotlivých tém seminárov dáva zamestnancom informácie a priestor na to, aby na základe nových informácií prehodnotili svoje postoje. Veľká väčšina zamestnancov v zariadení pracuje 15 a viac rokov. V zariadeniach sociálnych služieb sa v minulosti preferoval viac zdravotnícky prístup ku klientom, pričom ani naše zariadenie nebolo výnimkou. Postoje ako napr. „postihnutý človek – ako pacient“, „dospelý postihnutý človek - ako dieťa“ sú v niektorých zamestnancoch zakorenené. Meniť vžitú postoje je ťažké. Bez stotožnenia sa s myšlienkou, že „klient sa má stať rovnocenným partnerom zamestnanca“ nie je možné poskytované služby skvalitniť, ani zariadenie transformovať. Vzdelávanie poskytuje témy z rôznych

tematických oblastí – etiky, komunikácie, profesionálneho prístupu a pod., ale jeho súčasťou je aj sociálne – psychologický výcvik, čo je dôležité pre poznanie seba samého, ale aj kolegov s ktorými pracujeme. V priamom kontakte s klientom v zariadení pracujú zamestnanci, ktorí majú prevažne zdravotnícke, resp. pedagogické vzdelanie. Informácie prednášané na seminároch boli pre väčšinu z nich nové, resp. im dali odpoveď na mnohé nezodpovedané otázky, týkajúce sa ich práce s mentálne postihnutými klientmi. Pozitívne hodnotíme aj spôsob vzdelávania, ktoré prebieha v malých skupinách, v priateľskom duchu. Jednotlivé témy nie sú memorované, účastníci vzdelávania sú povzbudzovaní k tomu, aby do prednášok aktívne vstupovali, čo je veľmi motivujúce.

Po zmene postojov zamestnancov by vzdelávanie malo ovplyvniť samotnú realizáciu Transformačného projektu. Hlavnými zámermi projektu je zvýšiť kvalitu života klientov žijúcich v našom zariadení. Otvoriť a rozšíriť poskytované sociálne služby tak, aby korešpondovali s potrebou regiónu. Ide o služby, ktoré nám vyplynuli z Analýzy potreby sociálnych služieb v meste Lučenec, a sú to hlavne služby chráneného bývania, denných a týždenných pobytov pre imobilných klientov a odbremeňovacie služby.

V prvom polroku 2007 sa predpokladá zlúčenie zdravotníckeho, výchovného a sociálneho úseku do jedného celku s tým, že ku skupine klientov bude postavený tím zamestnancov na základe dotazníkov o sociálnych zručnostiach klientov. Tie nám zároveň ukážu aké pracovné pozície potrebujeme.

V prvom polroku 2007 by malo taktiež dôjsť k zmene štruktúry zamestnancov. Bude vykonaný personálny audit. Predpokladáme zníženie počtu pracovníkov o 3 na technicko – hospodárskom úseku a posilnenie počtu zamestnancov v priamom kontakte s klientom. Táto zmena by mala prispieť k tomu, že práca s klientom bude adresnejšia a jej súčasťou bude aj tvorba a následne realizácia Individuálnych rozvojových plánov, na príprave ktorých budú participovať odborníci z rôznych oblastí a v prípade možnosti aj samotní klienti.

Taktiež by malo dôjsť k zmene riadenia v zariadení. Zrušením zdravotníckeho a výchovného úseku, by sa malo zrušiť aj inštitučné riadenie organizácie. Predpokladáme vytvorenie samostatných skupín, ktoré si budú samé plánovať „život“ podľa potrieb klientov

v skupine. Na riešení problémov budú skupiny spolupracovať priamo s riaditeľkou domova.

Zo strany BBSK sme dostali prísľub na zabezpečenie finančných prostriedkov na rok 2007, na nákup rodinného domu v meste Lučenec. V tomto dome by sme pre 9 klientov domova chceli zriadiť Chránené bývanie a zároveň hľadať klientom primerané pracovné uplatnenie.

Uvedomujeme si, že cesta prerodu inštitucionálneho, veľkokapacitného zariadenia na zariadenie komunitného typu je veľmi zdĺhavá a ťažká. Vzdelávanie tohto typu sme veľmi uvítali a napriek počiatoč-

nému strachu, ako zvládneme zabezpečiť prevádzku a zároveň sa vzdelávať, sme sa stretli len s niekoľkými negatívami. Zamestnancom narástol počet nadpočetných hodín. Tento problém bol vyriešený prísunom finančných prostriedkov z BBSK a nadčasy sú zamestnancom preplácané. Ďalším problémom je to, že pri pokrytí nepretržitej prevádzky sme museli v čase vzdelávania pristúpiť k celodenným zmenám, čo je pre zamestnancov psychicky a fyzicky dosť vyčerpávajúce. Keďže sa však jedná o časovo ohraničený úsek / len počas vzdelávania / dá sa takýto nápor vydržať.

Z iného pohľadu

Slavomír Krupa

41

Keď zdôrazňujem povinnosť a zodpovednosť spoločnosti poskytovať služby, ktoré podporujú dôstojnosť človeka, myslím tým nie len dôstojnosť prijímateľov služieb, ale aj dôstojnosť poskytovateľov služieb. Nedôstojné podmienky sociálneho prostredia prijímateľov sociálnych služieb vedú k nedôstojným pracovným podmienkam prevádzkovateľov, zdravotníckych pracovníkov, sociálnych pracovníkov, prevádzkových – technických pracovníkov, pracovníkov v stravovacej prevádzke a opačne dôstojné podmienky klientov, prijímateľov vytvárajú dôstojné pracovné podmienky pre pracovníkov.

Ak nie sú v zariadení rešpektované základné ľudské práva obyvateľov, napríklad len tie základné, t. j. obyvateľ sa nezúčastňuje na výbere obsahu, forme, mieste a čase činnosti, ale sa len pasívne musí prispôbiť už pripravenému programu (ktorý je často stereotypne opakovaný,) potom je aj pracovník len vykonávateľom nacvičených rituálov, ktoré s klientami donekonečna opakuje bez akýchkoľvek tvorivých impulzov. Dobrý pracovník takejto organizácie je ten, ktorý vie klientov priviesť k disciplinovanému opakovaniu nacvičených zručností deň čo deň. Ak organizácia nemá iné očakávania od pracovníka ako realizovať nacvičené procesy bez vnímania individuálnych rozdielov obyvateľov, potom aj pracovník s vysokým pracovným potenciálom osobnostne a profesionálne stagnuje. Potom je otázkou, prečo pracovník pri takejto náročnej práci zotrúva. Pracovníka spravidla pri vykonávaní práce v zariadení sociálnych služieb drží vzťah ku klientom, „čistota“ sveta, v ktorom postihnúť, či starší ľudia žijú, spojená s vlastným uspokojením, že majú zamestnanie, svoju prácu. Niektorí pracovníci napriek tomu pristupujú k práci tvorivo, menia zaužívané postupy, vymýšľajú nové a nové úlohy, prístupy a riešenia. Našťastie sú zariadenia, kde vedenie práve takúto prácu od svojich

pracovníkov očakáva a vytvára pre neho optimálne pracovné prostredie.

Z pohľadu pracovníka v zariadení sociálnych služieb je vnímateľný rozpor medzi vzťahom ku práci, ktorú dennodenne alebo počas pracovných zmien vykonáva a spoločenským uznaním. Spoločenská prestíž pracovníka v domove sociálnych služieb je takmer nulová. Nepamätám si, kedy naposledy bola odmenená vrámci rezortu, či dokonca prezidentom alebo len tak vrámci kraja zdravotná sestra, vychovávateľ, vychovávateľka, opatrovateľ opatrovateľka, sociálna pracovníčka domova dôchodcov, domova sociálnych služieb...Ale určite viem, že takýto pracovníci v sociálnych službách pracujú.

Osobitnú pozornosť si zaslúži finančné ocenenie náročnej práce, ktorú pracovníci v zariadeniach vykonávajú. Čistá mzda sa pohybuje pod hranicou 10 tis. korún. Takáto mzda symbolizuje niekoľko skutočností:

1. Cena práce je adekvátna významu, ktorý jej spoločnosť priznáva. Je tiež výrazom spoločenského ocenenia či docenenia významu poslania pracovníkov sociálnych zariadení. A tá je v tomto povolani dlhodobo veľmi, veľmi nízka. Pre spoločnosť je vcelku nezaujímavé, že niekde v nejakom prostredí, odľahlom alebo uzavretom mieste sú nejakí klienti, ktorým je dennodenne poskytovaná pomoc. V porovnaní s napr. kadevníckymi službami zarábajú pracovníci zariadení sociálnych služieb za 2 dni práce toľko, koľko kadevníčka za 2 – 4 hodiny práce. Z môjho pozorovania a osobnej skúsenosti je mzda pracovníkov v zariadeniach silne podhodnotená. Táto skutočnosť degraduje povolanie všetkých pracovníkov v tejto oblasti a degraduje aj spoločnosť

a jej hodnoty. Kým sa v praxi nepresadia kritériá kvality sociálnych služieb nebude možné v tejto oblasti presadiť zmeny.

2. Cena práce je adekvátna významu, ktorý spoločnosť prisudzuje existencii ľudí s postihnutím a starším občanom. Títo prijímatelia sociálnych služieb nepatria medzi exkluzívnu skupinu zákazníkov. Význam hodnoty, ktorú klientom spoločnosť prisudzuje je v cene sociálnych služieb rozhodujúca. Nízka mzda je teda zároveň ohodnotením

významu klienta a hodnoty, ktorú mu spoločnosť prisudzuje.

Sedemnást' rokov sa v tejto oblasti prehodnotenia významu kvality sociálnych služieb snažím niečo málo presadiť, naozaj len málo...Vďaka Vám, pracovníci zariadení sociálnych služieb, Vašej ochote dlhodo- bo pracovať v náročnom pracovnom prostredí a vo finančne poddimenzovaných podmienkach ešte stále sociálne služby ako tak plnia svoje poslanie. Ďakujem.

Ponuka aktivít Ligy za duševné zdravie

Katarína Čermáková

Liga za duševné zdravie (LDZ) bola založená na prelome rokov 2000 a 2001 s cieľom znížiť stigma duševných porúch v spoločnosti, prispieť k odstráneniu diskriminácie duševne chorých a zrovnoprávniť starostlivosť o telesné a duševné zdravie. Činnosť LDZ je zameraná na **podporu duševného zdravia a prevenciu duševných ochorení** cestou zlepšovania informovanosti verejnosti o duševných poruchách, spoluprácou s politikmi na rôznych úrovniach. Priestor Ligy za duševné zdravie okrem nášho administratívneho centra využívajú aj členské organizácie, jednak pre ich pravidelné **stretnutia, trávenie voľného času, ale aj školenia**. Už tretí rok sme organizovali **1x týždenne diskusie pre laickú verejnosť o duševných poruchách a duševnom zdraví**. V lete organizujeme aj besedy pre mladých ľudí v rámci hudobného festivalu Pohoda v Trenčíne. V r. 2004 – 2006 sa na diskusiách počas Pohody zúčastnili stovky mladých ľudí.

V priestoroch Ligy je umiestnené **Bistro Nezábudka, ktoré pracuje ako jediná chránená dielňa** pre duševne chorých na území Bratislavy.

Od jesene roku 2004 je v priestoroch LDZ umiestnená **Galéria Nezábudka**, ktorá sa zameriava na prezentovanie výtvarných prác ľudí s duševnými poruchami. Galériu založili Liga za duševné zdravie v spolupráci s farmaceutickou spoločnosťou PFIZER.

Za takmer trojročné obdobie od prvej vernisáže sa podarilo Lige za duševné zdravie a farmaceutickej spoločnosti Pfizer nazbierať bohatú kolekciu pozoruhodných diel, ktoré majú okrem umeleckej hodnoty

aj ďalší, oveľa širší rozmer – sú výpoveďou práve tých, ktorým výtvarná tvorba pomáha originálnou formou vysporiadať sa s vnútornými problémami. Nápad vytvoriť galériu výtvarnej tvorby ľudí s duševnými poruchami bol z veľkej časti inšpirovaný už existujúcimi zbierkami výtvarného umenia ľudí s duševnými poruchami vo svete (Prinzhornova zbierka z Heidelbergu, diela umelcov z Maria Guggingu v Rakúsku). Psychoterapia už dávno vyvinula metódy, ktoré umožňujú pomocou umeleckého vyjadrenia sa prekonať vnútornú cenzúru a zábrany a odhaliť skryté vnútorné konflikty.

Arteterapia je metóda liečby, ktorá má veľmi atraktívne prostriedky a častokrát hodnotný výsledok – vytvára dielo, ktoré môže pôsobiť na svojho vnímateľa a mnohokrát ho môže aj inšpirovať. A čo je rovnako dôležité tieto aktivity pomáhajú ľuďom s duševnými poruchami začleniť sa do spoločnosti. Arteterapia je riadená cielená činnosť, pri ktorej sa používajú prevažne výtvarné vyjadrovacie prostriedky. Tvorba v arteterapii je miesto, kde sa stretáva vonkajší svet so svetom vnútorným. Zjednodušene arteterapiu možno charakterizovať ako liečbu psychiky prostredníctvom výtvarných aktivít. Výtvarnými aktivitami rozumieme tvorbu, ako aj sústredené výtvarné vnímanie a s ním spojené prežívanie.

Pri tvorbe v procese arteterapie nie je dôležitý umelecký talent a technické schopnosti vytvoriť umelecké dielo, ale úprimná snaha nechať sa viesť pocitmi, prejať sa prostredníctvom výtvarného prejavu a s jeho pomocou komunikovať s inými – zviditeľnením a zhmotnením duševného sveta tvorca vždy odhaľuje okoliu kúsok zo svojho ja.

Aj keď hlavným cieľom arteterapie nie je výsledok – teda umelecké dielo – ale samotná tvorba, ktorá pomáha „očistiť dušu“, veľa ráz vznikajú v tomto procese pozoruhodné diela s výraznou umeleckou hodnotou.

Bolo by škoda, keby sa takéto podujatia konali iba v Bratislave. A tak vznikla myšlienka projektu Galérie Nezábudka na cestách, ktorý prezentuje výsledky práce v oblasti arteterapie v ďalších mestách na Slovensku.

Počas leta a jesene 2006 sa uskutočnili v Košiciach, Rimavskej Sobote, Banskej Bystrici, Žiline, Trenčíne a v Michalovciach vernisáže Galérie Nezábudka, ktoré predstavili vybrané výtvarné diela, ktoré poskytli nevšedný umelecký zážitok. Tak, ako v Bratislave, aj v týchto mestách sa výstavy stretli s veľkým záujmom médií a odbornej i laickej verejnosti.

Výtvarné sympóziu

Galéria Nezábudka mala tú česť vystavovať v priebehu uplynulého roku viacero zaujímavých umelcov – ľudí s duševnými problémami. Okrem pravidelných výstav, sme si na toto leto predsavezali zorganizovať tvorivé stretnutie autorov obrazov s profesionálnymi výtvarníkmi a arteterapeutmi. Naším cieľom je umožniť im inšpirovať sa rôznymi výtvarnými technikami a skúsiť tvoriť pod vedením skúsených arteterapeutov. V dňoch 14. 8. – 18. 8. 2006 sa bude konať v SNG Schaubmarov mlyn v Pezinku **letné výtvarné sympóziu** Galérie Nezábudka, ktoré organizuje Liga za duševné zdravie v spolupráci so Slovenskou národnou galériou a farmaceutickou spoločnosťou Pfizer. Sympóziu bude určené pre autorov diel, ktoré boli vystavené v Galérii Nezábudka.

Posledné výtvarné sympóziu v Schaubmarovom mlyne v dňoch 14. 8. – 18. 8. 2006

V druhej polovici augusta 2006 prebehol už druhý ročník týždenného letného sympózia Galérie Nezábudka pre autorov – ľudí s problémami s duševným zdravím, ktorí v priebehu uplynulého roku vystavovali viacero zaujímavých diel v tejto jedinečnej galérii. Desať pozvaných účastníkov pricestovalo z rôznych častí Slovenska do Schaubmarovho mlyna v Pezinku a strávilo v ňom celý týždeň. Malebné prostredie objektu starého mlyna, ktorý patrí ku kultúrnym pamiatkam na Slovensku a sídli v ňom Galéria insitného umenia, zabezpečila pre Ligu Slovenská národná galéria.

Cieľom sympózia bolo umožniť záujemcom naučiť sa používať rozličné výtvarné techniky, inšpirovať sa a tvoriť pod vedením skúsených arteterapeutov a profesionálnych výtvarníkov.

Počas týždenného sympózia dostali oslovení záujemcovia príležitosť rozvíjať svoj výtvarný talent v dialógu s profesionálnymi výtvarníkmi a terapeutmi. Snahou usporiadateľov letného výtvarného sympózia je pomôcť takýmto spôsobom zúčastneným jedincom pri ich návrate do spoločnosti. Propagácia a medializácia talentovaných autorov a vystavovanie ich diel napomáha ich začleneniu do bežného života. Pre všetkých ľudí je veľmi dôležité nájsť svoju úlohu a miesto v spoločnosti a kultúre. Ľuďom s duševnými problémami chce Liga toto hľadanie uľahčiť. Autori, ktorí vystavujú v Galérii Nezábudka, nadviazali viacero inšpirujúcich a priateľských vzťahov medzi sebou a aj s osobnosťami výtvarnej scény. Výtvarník Vladimír Kordoš plánuje v spolupráci s LDZ pre vybraných autorov zorganizovať vernisáže a výstavy vo viacerých bratislavských galériách, čo je príležitosť osloviť ešte širší okruh záujemcov a divákov.

Viac než 2 roky prevádzkuje Liga **Poradňu Nezábudka v bratislavskom Auparku**, ktorá je určená pre rôzne problémy duševného zdravia. Poradňa je otvorená každý deň pre rôzne typy problémov (všeobecná psychologická poradňa a problematika partnerských vzťahov, sociálno-právna poradňa a poradňa zameraná na poruchy príjmu potravy). Umiestnenie poradne ako nízko-rahového zariadenia vo veľkom obchodnom centre je vo svete ojedinelé. Našou snahou a cieľom je cielene odtabuizovať tematiku duševných porúch a ich liečby a hlavne podporovať preventívne aktivity. Psychologické poradenstvo je takto prístupnejšie a starostlivosť o dušu sa stáva súčasťou komplexu iných bežných služieb. Sme radi, že práve vedenie nákupného centra – miesta komerčných aktivít – je priaznivo naklonené myšlienke poskytovať priestory a umožniť tak bezplatné psychologické konzultácie. Tým sa stávajú dôležitým partnerom a vlastne aj sponzorom Poradne Nezábudka

Vydávame **informačné letáky o rôznych duševných ochoreniach**, ktoré v rámci našich kampaní a prostredníctvom regionálnych pobočiek a spolupracovníkov distribuujeme po celom Slovensku. S Ligou na jej akciách spolupracovalo, resp. trvale spolupracuje viac než 100 odborníkov.

Týždeň duševného zdravia v dňoch 9. 10. – 15. 10. 2006

Celoslovenská komunikačná kampaň Ligy za duševné zdravie a zbierka Dni nezábudiek bola tohto roku zameraná na sociálne začlenenie ľudí s duševnými problémami (podpora chránených dielní, chránej práce, chráneného bývania, podpora vzdelávania, podpora stacionárov na zmysluplné a tvorivé trávenie voľného času pre ľudí s problémami duševného zdravia).

Cieľom celej akcie bolo rozšíriť povedomie o potrebe starostlivosti o duševné zdravie na čo najširšiu verejnosť. Sociálne vylúčenie je jedným z najväznejších problémov, ktorý na Slovensku pretrváva dodnes. Problémy s duševným zdravím sa vyskytujú v každej štvrti širšej rodine a ľudia, ktorí nimi trpia, sa doteraz stretávajú so strachom a predsudkami ostatných ľudí a často sa cítia zahanbení a vylúčení zo spoločnosti. Niektorým ľuďom sa podarí vyriešiť svoje problémy, ale pre iných môžu byť duševné problémy príčinou a dôsledkom sociálneho vylúčenia. Mnohí ľudia, ktorí trpia problémami duševného zdravia žijú v chudobe a zažívajú na vlastnej koži strach z odsúdenia od druhých. Len ťažko si hľadajú zamestnanie a zodpovedajúce bývanie. A preto sa často stáva, že sa títo ľudia dostávajú na okraj spoločnosti, trpia vážnou izoláciou a sú vylúčení zo spoločenského a pracovného života. V minulosti (do roku 1989) bol na Slovensku rozšírený systém starostlivosti o duševne chorých v uzavretých inštitúciách, často vo vzdialených oblastiach, kde účasť pacientov alebo ich príbuzných na rozhodovaní o liečbe a starostlivosti bola minimálna. V súčasnosti na Slovensku je inštitucionálna starostlivosť a ambulantná starostlivosť o ľudí s duševnými problémami, je na dobrej

úrovni, ale nie je dostatočná. V Európskej únii okrem systému nemocničnej starostlivosti funguje aj systém komunitnej starostlivosti, ktorá je veľmi dôležitá a na Slovensku, buď úplne chýba, alebo je len fragmentovaná. Existuje len 16 denných stacionárov pre ľudí s problémami duševného zdravia, v ktorých môže tráviť čas približne 220 ľudí. Sú vytvorené 2 chránené bývania a okolo 10 chránených pracovných dielní.

Veríme, že všetkými aktivitami napomáhame zlepšeniu podmienok starostlivosti o ľudí s problémami s duševným zdravím a našou snahou je zabezpečiť, aby boli dostupné informácie, možnosti a skúsenosti rozšírené vo všetkých potrebných úrovniach: lokálnej, regionálnej aj celoslovenskej.

Katarína Čermáková
Liga za duševné zdravie
Ševčenkova 21, Bratislava
Katarína Čermáková 02/63815592
www.dusevnezdravie.sk
dusevnez@dusevnez.sk

Katarína Čermáková, ak sa mám nejako výstižne predstaviť v pár vetách, predovšetkým spomením moje nadšenie pre výtvarné vizuálne umenie, hudbu, môj záujem vedieť stále viac o sebe, spoznávať druhých a nazerať do tajov ľudskej duše. A tieto aktivity (a ešte aj ďalšie, lebo mňa zaujíma ešte veľa iných vecí...) sa vo svojom živote snažím sklbiť. Vo veľkej miere sa mi to darí práve v arteterapii. Pracujem v Lige za duševné zdravie od augusta 2004 a v súčasnosti ako projektová manažérka. Mám aj psychoterapeutickú prax pod vedením klinického psychológa, ktorú dopĺňam mojou obľúbenou arteterapiou.

League for Mental Health

The aim of League for Mental Health /LMH/ is to reduce the stigma and discrimination of people with mental health problems in society and to equal the rights of treatment of physical and mental health. Activities of LMH:

- ★ Support mental health and prevention of mental diseases.
- ★ In last three years, once a week, we have been organizing discussions for public about mental health.
- ★ The only sheltered workshop for people with mental health problems in Bratislava, Bistro Nezabudka (caffé), is located in LMH.
- ★ Since autumn 2004 is in LMH gallery Nezabudka which presents visual arts of people with mental health problems. LMH in cooperation with Slovak national gallery and pharmacy firm Pfizer organize for people with mental health problems who presented their work in gallery Nezabudka visual art workshops.
- ★ In a big shopping center Aupark LMH provides advisory service intended to many different problems of mental health.
- ★ LMH publishes as well leaflets about different mental diseases.

názov vzdelávania	cieľ	rozsah	cena
1. Základy opatrovateľskej starostlivosti pre pracovníkov v opatrovateľských službách	získanie základných opatrovateľských zručností pre komplexnú starostlivosť o človeka z pohľadu jeho biologických, psychosociálnych a duchovných potrieb	150 hodín	10 000,-
2. Základy kvality sociálnych služieb a ich implementácia v praxi	priprava absolventov kurzu na hodnotenie a realizáciu zmeny úrovne kvality v súvislosti s pripravovanou zmenou legislatívy	150 hodín	10 000,-
3. Vzdelávanie a výcvik pre pracovníkov v priamom kontakte s klientom v predchádzaní a zvládaní agresívneho správania	poskytnutie informácií o príčinách násilného správania, jeho príčiny a dôsledky pomôcť pracovníkom pochopiť, predchádzať a zvládať násilie a agresívne správanie, jeho príčiny a dôsledky	30 hodín	3 000,-
4. Individuálne programy rozvoja osobnosti klienta	poskytnutie vzdelania pre ľudí, ktorí pracujú v priamom kontakte s klientom so zameraním na individuálnu prácu, spoluprácu s klientom a zlepšenie kvality života klienta	50 hodín	5 000,-
5. Sociálne poradenstvo	získanie teoretických vedomostí, praktických a komunikačných predpokladov a metodologických nástrojov pre poradenský proces, zorientovanie sa v legislatívnych podmienkach	150 hodín	10 000,-
6. Reforma a transformácia sociálnych služieb	priprava na inováciu procesov poskytovania sociálnych služieb, zmena postojov, získanie zručností potrebných pre zvládnutie riadenia transformačného procesu a efektívnu účasť na samotnej transformácii	200 hodín	15 000,-
7. Práca s nezamestnanými v komunitách	ponúknuť pracovníkom pracujúcim s nezamestnanými nástroj, prostredníctvom ktorého pomôžu nezamestnanému lepšie pochopiť vlastnú sociálnu kolíziu a posilňovať jeho sebadôveru a schopnosti kooperácie a zvládania sociálnych kolíznych situácií	150 hodín	10 000,-
8. Základy neformálneho vzdelávania dospelých	ponúknuť nástroje a postupy neformálneho vzdelávania dospelých, lepšie definovať potreby dospelých učiacich sa a motivovať ich k vzdelávaniu a sebavzdelávaniu, predstaviť pedagóga z pohľadu pomáhajúcej profesie- zmeniť tradičný postoj a posilniť postoj sprievádzania učiacich sa procesom učenia v rovnocennom partnerskom vzťahu	150 hodín	10 000,-
9. Základy manažmentu mimovládnych organizácií	ponúknuť manažerom mimovládnych organizácií nástroje a postupy, prostredníctvom ktorých budú môcť lepšie pochopiť a definovať potreby komunity a jej členov, zosúladiť víziu, poslať a strategické plány organizácie s reálnymi potrebami komunity, vedenie k podpore členov komunity k proaktívnemu prístupu k problémom	150 hodín	10 000,-
10. Rozvoj komunitných sociálnych služieb	pripraviť absolventov kurzu na hodnotenie a realizáciu zmeny úrovne kvality v zariadeniach sociálnych služieb a v prostredí, kde sú poskytované sociálne služby, poskytnúť teoretický základ a praktický návod pre individuálnu prácu s klientom, predstavenie predpokladov pre zlepšenie života klientov skvalitnením vlastnej práce a zmenou postojov a prístupu ku klientovi.	160 hodín	10 000,-
11. Systematické vzdelávanie pre pracovníkov v sociálnych službách	poskytnutie prehľadných informácií o reforme sociálnych služieb, transformácii v sociálnych službách a nových trendoch v sociálnej práci, získanie prehľadu v organizáciách tretieho sektora, získanie vedomostí a schopností pre monitorovanie služieb na pracovisku, vypracovanie plánu na realizáciu zmien s cieľom zvýšenia kvality sociálnych služieb a základy poradenstva a supervízie	150 hodín	10 000,-

Blížšie informácie získate na www.rpsp.sk, tel. 02 546 1878, cena sa upravuje dohodou podľa počtu účastníkov a miesta konania

PONUKA TRÉNINGU

„BUDOVANIE TÍMU“

pre pracovníkov v sociálnych službách

Ciele tréningu „Budovanie tímu“

- Podpora budovania nových tímov, ktoré vznikajú v rámci transformácie sociálnych služieb
- porozumenie dôležitosti efektívnej komunikácie v tíme a medzi tímami, uvedomenie si jej základných princípov
- oddych a nácvik techník prevencie a zvládania stresu na pracovisku
- zlepšenie porozumenia princípov práce v tíme vo fáze riešenia úlohy a vo fáze jej realizácie
- vzájomné spoznávanie v mimopracovnom prostredí a uvedomovanie si tímovej dynamiky
- prevencia konfliktov na pracovisku

Charakteristika a forma tréningu „Budovanie tímu“

- rozsah tréningu podľa dohody 2 - 3 dni (16 – 24 hodín)
- rámcový program tréningu upravujeme podľa požiadaviek objednávateľa
- pre tréning budú spracované pracovné materiály, ktoré slúžia ako praktická pomôcka pre účastníkov a zároveň ako pracovný zošit
- na jednom tréningu vedenom dvoma lektormi je doporučený maximálny počet 15 účastníkov
- tréning povedú lektori z Rady pre poradenstvo v sociálnej práci

Metodika

Tréning je postavený na postupoch interaktívneho učenia. Zo spoločného zážitku tímu sa v rámci analýzy vyvodzujú všeobecne platné princípy, ktoré sa aplikujú na situácie v praxi. Spoločný zážitok je vytváraný rôznymi aktivitami v prírode a tiež v uzavretých priestoroch.

Príklady aktivít: Logo tímu z dostupných materiálov, komunikačné hry, tvorivé úlohy, modelové situácie, hranie rolí, testy, atď. ...

Cena

Cena dvojdňového tréningu vedeného dvoma lektormi je dohodou.

Cena sa vzťahuje k maximálnemu počtu 15 účastníkov v jednej skupine.

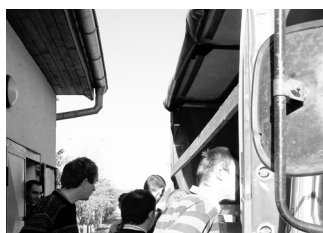
V prípade realizácie kurzu mimo Bratislavy sa k cene účtujú náklady na cestu a ubytovanie lektorov.

Kontakt	Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, Františkánska 2, 811 01 Bratislava
Tel. kontakt	02-5441 82 43, 02-5464 18 78
Email	radaba@rpsp.sk

SOCIA-nadácia na podporu sociálnych zmien v spolupráci s Radou pre poradenstvo v sociálnej práci vyhlasujú prvý ročník súťaže

„Zaostrené na kvalitu“ o najlepšie opatrenie v prospech klientov

Súťažné návrhy majú obsahovať popis opatrenia, zmenu pravidiel, postupu alebo metód práce, ktoré organizácia uskutočnila s cieľom zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb a tým aj kvalitu života pre užívateľov služieb. Návrhy by mali obsahovať dôvod realizovanej zmeny, kto ju navrhol (užívateľ služby, poskytovateľ, dobrovoľník a pod.), kto a ako ju uskutočnil, ako sa konkrétne prejavuje na živote klientov. Do súťaže môžu byť prihlásené opatrenia, ktoré sa uskutočnili v roku 2005 a 2006. Nebudú sa hodnotiť opatrenia investičného charakteru.

Cenu získajú najlepšie súťažné návrhy v **kategoriách**:

1. sociálne služby pre jednotlivcov a rodiny v krízových životných situáciách.
2. sociálne služby pre osoby so zdravotným postihnutím.
3. sociálne služby pre seniorov.

Návrhy treba podať **do 17. apríla 2007.**
(rozhoduje dátum na poštovej pečiatke) na adresu:

SOCIA-nadácia na podporu sociálnych zmien
Legionárska 13
831 04 Bratislava.

Súťaž je určená poskytovateľom sociálnych služieb, ktorí majú právnu formu neziskovej organizácie a poskytujú sociálne služby v domácnosti klientov, v komunitných zariadeniach alebo v inštitúciách nahradzujúcich prirodzené sociálne prostredie. Najlepšie opatrenie /opatrenia budú odmenené „otvoreným“ grantom. Víťazná organizácia sama rozhodne o účele, na ktorý ho použije. Viac na **www.socia.sk** (rubriky NOVINKY; GRANTOVÉ PROGRAMY).

Aleš Bednařík a kol.

Životné zručnosti a ako ich rozvíjať

Nadácia pre deti Slovenska, Bratislava 2004

Táto príručka s podtitulom „Príručka pre pracovníkov s deťmi a mladými ľuďmi“ má ambície stať sa inšpiráciou pri rozvoji životných zručností a priamej práci s klientom. Obsahuje príklady metód, postupov a konkrétnych aktivít na rozvoj bežných zručností, oboznamuje s nimi predovšetkým cez dva podrobnejšie rozpisované modely: Model životných zručností 4-H, inováčný edukačný model Integrované tematické vyučovanie ITV. Publikácia si nenárokujúce na prísne vedecké postupy, vychádza z praxe autorov, autori vyberajú a citujú publikácie, ktoré používajú vo svojej dennej praxi, osvedčili sa im a sú im blízke. Materiály publikácie boli použité ako podklady pre potreby trénerov metodiky rozvoja životných zručností a materiály pre potreby tréningov pracovníkov s deťmi a s mládežou. Plynule sa prelínajú časti orientované viac teoreticky a kapitoly prakticky orientované plné inšpiratívnych aktivít, postupov a odporúčaní. Potreba vydania takejto publikácie vyplynula z potreby pomôcť ohrozeným deťom žiť kvalitnejší život, úspešnejšie sa brániť ohrozeniam a uplatniť sa na trhu práce. Program rozvoja životných zručností je jedným z konkrétnych spôsobov, ako strategické dokumenty realizovať v praxi s deťmi a s mladými ľuďmi.

Milan Cháb

Svět bez ústavú

Společnost pro změnu, Praha 2004

Kniha vznikala z dvoch dôvodov, prvým bolo ponúknuť v nej možnosť objavenia inšpirácie pre ďalšie kroky k preмене ústavnej starostlivosti na priateľské ústavné služby. Druhým dôvodom bol pokus prispieť k pokračovaniu „rozsiahleho, mnohotvárneho projektu oslobodzovania ľudských duší“, ako bolo nazvané celoživotné úsilie autora. Kniha zaznamenáva cestu jedného ojedinelého riaditeľa, ktorý premenil ústav sociálnej starostlivosti na regionálnu agentúru sociálnych služieb. Ústav „zmizol z mapy“ a premenil sa na devätnásť domácností a zatiaľ šesť ľudí vystúpilo z ústavného „kolotoča“ a zaradilo sa do bežného života. Kniha rovnako pravdivo, ako tento zázrak, predstavuje aj obmedzenia takéhoto odvážneho úsilia v súčasnom stave, kde stále chýba dopyt po sociálnom začlenení ľudí s mentálnym postihnutím a „...myšlienka inštitúcií je prijímaná a nespokojní chcú len lepšie prostredie“. Autor v hľadani odpovede na otázku: „Prečo ústavy existujú“, odkrýva, že: „zmysel ústavu je daný negatívne, starostlivosťou o neschopných, nemôže...neschopných robiť schopnými“. Je potrebné myslieť od začiatku a pýtať sa akú skutočnú úlohu majú mať sociálne služby.

A. L. Seifert, T. Seifert, P. Schmidt

Aktivní imaginace

Portál, Praha 2004

Metódu aktívnej imaginácie rozpracoval zakladateľ analytickej psychológie C. G. Jung. Autori na základe svojich osobných skúseností a dlhoročnej psychoterapeutickej praxe názorne a s pomocou množstva príkladov ukazujú ako s touto metódou pracovať. Popisujú ako možno aktivovať a využívať vlastnú duševnú silu a ako pomocou techník imaginácie dospieť k väčšiemu pokoju a porozumeniu vlastného života. Aktívna imaginácia je cestou k slobode – pre všetkých ľudí, nezávisle od pohlavia, farby pleti, vzdelania, inteligencie alebo pôvodu. Knihu privítajú čitatelia zaujímajúci sa o psychológiu ale i tí, ktorí sa usilujú o vlastný osobnostný rozvoj.

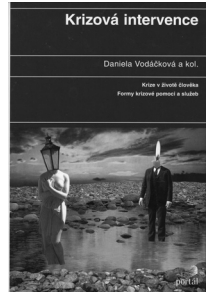

Carl R. Rogers

Stávame sa partnermi

Persona, Bratislava, 2001

Carl R. Rogers v tejto knihe odhaľuje vnútornú realitu najzákladnejšieho zo všetkých vzťahov – vzťahu muža a ženy. Toto odhalenie je objavom, netradičným pohľadom na to, ako je tento vzťah vnímaný a prežívaný zvnútra. Ako sám hovorí, pokúša sa zistiť, či dokáže ponúknuť niečo hodnotné ľuďom, ktorí sa usilujú o budovanie nových typov manželstva a jeho alternatív. Všetko sa to odohráva prostredníctvom rozhovorov, v ktorých ľudia vďaka vlastnej skúsenosti odhaľujú zvláštnosti, vzrušenie aj bolesť tohto vzťahu. Dané partnerstvá pochádzajú zo širokého rámca možných situácií a boli vybrané pre túč stálosti, ktorý je v nich prítomný. Niekoľko párov, ktoré spomína v knihe autor odhaľujú vo veľkej dôvernosti a úprimnosti svoje najvnútornejšie pocity, najhlbšie zranenia a pády, zistenia a objavy ich partnerského života. Jednotliví ľudia cez svoje hlboko rozobraté osobné príbehy ponúkajú čitateľovi svoje myšlienky, ktoré veľakrát objavili v najťažších chvíľach a v tom je ich cena, dotknú sa nás svojou autenticitou, otrásie nami ich pravdivosť, a ak hľadáme v podobnej oblasti, prenikajú cez naše rozochvené city do centra našej bolesti a pomáhajú nám hľadať odpovede v zmysle lásky, pravdy a slobody.

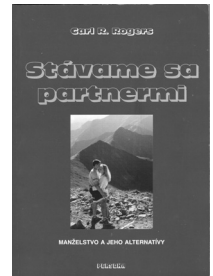

Daniela Vodáčková a kol.

Krizová intervencia

Portál, Praha 2002

Obsiahla kniha s podtitulom Krize v živote človeka, formy krízovej pomoci a služieb sa venuje širokému spektru problémov práce s ľuďmi, ktorí sa ocitli v krízovej situácii. Cez charakteristiky spoločných aj špecifických znakov rôznych situácií, v ktorých ľudia vyhľadávajú krízovú pomoc, ukazuje na možnosti krízovej intervencie. Nejde len o informácie o najrôznejších formách krízovej intervencie, ale cez špecifickú časť knihy aj o prebratie špecifických typov kríz v jednotlivých fázach ľudského života, o otvorenie témy psychospirituálna kríza, kríza spojená s duševnými poruchami, týraním, zneužívaním, problematikou samovrážd...V závere sa autor venuje psychosociálnym aspektom krízovej intervencie. Kniha je určená pracovníkom pomáhajúcich profesií, predovšetkým v oblasti krízovej pomoci, psychológom, psychiatrom, lekárom, sociálnym pracovníkom, duchovným, pedagógom, pracovníkom dobrovoľných organizácií, liniek dôvery, záchraného systému, študentom príslušných odborov.

Karel Kopřiva

Lidský vztah jako součást profese

Portál, Praha 2000

Vo všetkých pomáhajúcich profesiách hrá kľúčovú úlohu vzťah medzi pracovníkom a tým, komu je poskytovaná pomoc – či je to žiak v škole, pacient v nemocnici, obyvateľ domova dôchodcov alebo klient v poradni. Klient nechce byť iba objektom pomoci, ale i priateľom, blízkym, s kým súcíti. Je to však vôbec možné, denne sa skutočne angažovať pre druhého človeka a cítiť jeho bolesť? Kde sú hranice medzi záujmom čisto profesionálnym a na druhej strane ľudským? Aj týmito otázkami sa autor zaoberá vo svojej knihe.

Je lepšie chápať a rozvíjať vzťah ku klientovi – ako sa vyhnúť hroziacim nebezpečenstvám, kde nachádzať a obnovovať psychickú energiu pre službu druhým. Autor nepopisuje iba teóriu, naopak tá je skôr na okraji, ale zasvätené komentuje predovšetkým reakcie tých, ktorí ostatným pomáhajú a súčasne tým niekedy sami trpia.